

Zenesis

Nubi gugu ubidh thoeyayzinga midh paru nanga kuykaymaydhin (Yoewane 1.1-5)

¹ Mina kulay kaypaypa nanga, Awgadh matha Awgadh meparu. Nuydh koeykoeyne za aymoe-moedhin dapar a nubi gugu ubidh thoeyayzinga.

² Boeradharoenginga kasa inur matha malu, Awgadhaw Maygi Marin mura kangur poegamoeyz ina mer senawbi thonara woerngu poediya, ngoedhe uruy boethan palgin.

³ Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, buyapa nagaypa. Wa, senabi thonara buya nagaydhin. ⁴ Nuydh nanga imadhin, nubepa matha ngoedhagidh. Kalanu nuydh Awgadhan buya adhapa sig thamadhin inurngu. ⁵ Nuydh buya nel tharadhin 'Goeyga' a inur nuydh nel tharadhin 'Kubil' senawbi goeyga kubil yabay thayadhin. Bathaynga na goeyga nanga ukasar goeyga gasamoedhin urapu goeyga yabay thoeyayzinga.

⁶⁻⁷ Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, 'Gugu ubidh thoeyayzinga aymaypa, woerpa dhadhiya moeypa ukasar yaynanob loegiya gimal a apal.' Wa, gugu ubidh thoeyayzinga senabi thonara aymaydhin. Nuydh nanga Awgadhan gugu ubidh thoeyayzinga bokadhanga aymoedhin nadh woer dhadhiya madhin gimal a apal.

8 Nuydh Awgadhan senabi gugu ubidh thoeyayzinga kedha nel tharadhin 'Dapar' senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin. Bathaynga goeygoey buya mangaydhin senaw goeyga thoeri gasamoedhin.

Na woer urapu doegampa garwoeydhamaydhin

9 Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, woerpa urapu doegamunu garwoeydhamoeypa dapara apal, na kay boeradhar sama woeydhoemipa. Senabi thonara na woer urapu doegampa garwoeydhamaydhin.

10 Awgadhan nan woerngu lag nel tharadhin 'Malu' a sena nanga sama woeydhayzinga nuydh kedha tharadhin 'Boeradhar' nubepa moetha ngoedhagidh nuydh nanga imadhin.

11 Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, mura nagupa malguy puydhaypa boeradhoerangu, ay nagu kapulmayl a ay puy koewsaw kapulmayl sethabi thonara mura malguy puydhoedhin. 12 Wa, Awgadhan nanga imadhin kedha boeradhoerangu mura nagul a puy koewsal malguy adhadhin nubepa moetha ngoedhagidh. 13 Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin bathaynga goeyga miyaydhin goeyga gasamoedhin.

14 Kalanu Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, danakitul ay-moeypa goeygipa adhapa thoemaypa kubilngu a mura thonarpa seysithamaypa goeygil, wathal,

nagu uthuy, ayboewdhu thonarpa thonar ti-daypa, dapara gimal. ¹⁵⁻¹⁶ Lak bangal thanamun buyan daparngu gimaz nubi apa goewapa buya. Wa, Awgadhan kedha aymoedhin, nuydh ukasar koey danakitu aymoemoedhin, goeyga a moelpal goeyga goeygipa buya a moelpal kubilpa buya; nuydh wara thithuyl aymoeydhin. ¹⁷ Nuydh sethabi danakitul zuru poethaypa dapara gimal wanamoeydhin nubi apaw goewapa buya mekath. ¹⁸ Matha goeyga buya kedha goeygipa goeyginu noegaypa zurupoethaypa a moelpal kubilpa, goeygingu adhapa thoemaypa. Awgadhoepa moetha ngoedhagidh nuydh nanga imadhin. Wa, Awgadhan adhapa sig thamadhin buya inurngu. ¹⁹ Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin bathaynga goeygoey buya mangaydhin senaw goeyga payb gasamoedhin.

Malu uruyl koeygoesar aymoeydhin sew malunu muynu

²⁰ Awgadhan nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, 'Mura malu uruypa koeygoesar aymoeypa sew malunu muynu igililmayl a boethal uruypa gimal lak kedha koeygoesar sey, imaygasiw.' ²¹ Wa Awgadhan mura malu uruyl aymoeydhin koey uruyl a moegina uruyl, a kasa mura wapil malunu muynu a kasa mura boethal uruyl boeradharoenu gimal; thana mura yaynanob matha ngoedhagidh thanamun kazipa koesimaypa. Nubepa Awgadhoepa matha ngoedhagidh nuydh nanga imadhin. ²² Nuydh kalanu woenab poeybadhin, a mulaydhin kedha, 'Wapil senaw bangal malu mura kangur pagamidhe.' A

nuy lak gimal uruyya kedha mulaydhin, 'Senaw bangal gimal ngithamuniya yabay thoeyaypa manine.' ²³ Senawbi goeygoey kubil yabay thayadhin a bathaynga goeygoey buya mangaydhin senaw goeyga siks gasamoedhin.

*Boeradharaw uruyl lak koeygoesar aymoeyd-
hin*

²⁴ Awgadhan lak nungu woenabal yangukudu guythuyadhin kedha, boeradhoeranu kasa mura uruyya aymoeypa; lagaw uruyl a bupaw koey uruyl a moegina uruyl. ²⁵ Awgadhan thana mura aymoeydhin, a nubepa moetha ngoedhagidh nuydh nanga imaydhin.

²⁶ Kalanu nuy Awgadhd kedha mulaydhin, 'Wa, ngalpa kay mamu a mabayg aymoempa, palay bal ngoedhe ngalpan ngoedhalnga a palay bangal wapiya, boethal uruya, matha kedha tetel uruya, ngaru bangal gimal lagaw uruyl a bupaw uruyl, koey uruyl a moegina uruyl.'

²⁷ Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin nungu ngoedhalnga. Nuydh aymoemoedhin garkaz a yoepkaz.*

²⁸ Kalanu Awgadhan palamulpa woenab poeybadhin a kedha mulaydhin, 'Koeyma bangal kazil gasamidhe, lak bangal thana mura doegamuya nithamoene thabi gugu ubidh thoeyayzimaynu; a mura zapul bangal thanamuniya apal. Ngath ngipel mura wapil, a uruyl boethalmayl, bupaw uruyl danal poethay mabayg aymoeman.

²⁹ Ngath ngipel mura seysithamaypa ay puy

---

* **1:27** *Awgadhan kalanu mabayg aymoemoedhin: wara Mareko 10.6, a Mathayu 19.4 geth tidi.*

nagu kapul, a ay puy koewsal yadu poelagiz aygudoepa. ³⁰ Kasa kay kedha, setha nanga mura bupaw uruyl a boethal uruyl, ngath thanamulpa bupal a koey nisal aygudoepa mamayidhin.'

³¹ Awgadh kalanu adhanagaydhin nungu zagethoepa; nuydh imadhin kedha, nubepa adhapudhay koey matha ngoedhagidh.† Senabi goeyga, kubil yabay thayadhin, bathaynga goeygoey buya mangaydhin, sena goeyga seben gasamoedhin.

2

Gugu ubidh thoeyayzinga mura ayman

¹ Wa, nuydh nubi gugu ubidh thoeyayzinga mura muwasidhin. ² Goeyga seben nanga Awgadh ngoena pudhaydhin, nungu zageth mura muwasidhin nubi gugu ubidh thoeyayzinga nuydh na aymoedhin nuy kulay mi zagethan nanga meparu. ³ Nuydh nan adhapa thamadhin, nubepa goeyga woenabalnga. Minguz kedha nuy senawbi goeyginu ngoena pudhaydhin mura nubi gugu ubidh thoeyayzimay zagethoengu; nan mina muwasidhin. ⁴ Senaw nuy kedha kuniya nubi gugu ubidh thoeyayzinga sama woeydhadhin.

Apaw lag nel Edhoen

(Mathayu 19.4-6; Mareko 10.4-9)

⁵ Wa, nuydh Awgadhan nubi gugu ubidh thoeyayzinga nanga aymoedhin, boeradhar wara zaginga puyginga, wara kedha kasa

† **1:31** *Awgadhoepa adhapudhay koey matha ngoedhagidh: wara 1 Timothi 4.3-5 geth tidi.*

kobegadh puy kapul malguy adhayginga, minguz kedha nuydh Awgadhan ari woeyayginga, a wara mabaygoevinga boeradhoeraw zagethoepa. ⁶ Kasa kay kedha woer nanga apaz kadaypa nan boeradhar woernu mayparu boeradhoeraw poediya.

⁷ Awgadhan kalanu mabayg aymoedhin boeradhoerangu, nuydh igilaw gub poeybadhin pitiya nungu aymoeyzi mabaygiya nuy mabayg kalanu igililnga aymaydhin ngoena woelaylnga ngalpa midh nanga. ⁸ Awgadhan mamu a apaw lag aymoedhin nanu nel Edhoen sager doegamunu, nuydh kalanu nungu aymoeyzi mabayg si wanadhin.

⁹ Nuydh kasa mura puyl aymoeydhin mina kapu ngoedhalmayl a, kapu gamulmayl, a aypuyl koewsalmayl. Mina matha dhadhal nanga senabi apaw loegoenu ukasar puy, wara puy nuy igilaw puy, a wara puy mura ngulaygaw puy. Nuy mura ngulayg poeybaypa kedha, mina pawa midh a wati pawa midh. ¹⁰ Senabi apaw lagiya nanga, koesa adhiya pungaypu nadh mura apaw lag woernu mayparu kalanu nabiya Edhoeninunanga na kasa dhadhiya miyaydhin po koesal aymoeydhin. ¹¹ Koeykoeyne koesa nel Pison; na mura yoewdhepu Abelaya. ¹² (Kapu bamagadh koethil kulal ngalagaz nanga imaydhin, a dhuray kapu gamul koethil kulal a kapul ganul zapul.)

¹³ Wara koesa nanga nanu nel Geyon, na yoewdhepu nanga lag nel Kus sike adhiya. ¹⁴ Ukamodhabayg koesa nanga nanu nel Tigris; na yoewdhepu Asiriya sager doegamuya a po koesa nanga nanu nel Ewprates.

Awgadhan kalanu wanadhin senawbi garkaz apaw lagoenu

¹⁵ Nuydh Awgadhan kalanu senawbi garkaz wanadhin apaw lag nel Edhoen zagethoepa danal poethaypa. ¹⁶ Awgadh kedha mulaydhin nubepa, 'Itha mura puy koewsal ngibepa aygudoepa ubipa apaw loegoenu. ¹⁷ Matha senawbi puy lawnga, mina ngulaygaw a wati ngulaygaw puy koewsal ngalaga nanga puydhemipa. Ngidh bangal purthayg. Ngidh bal nanga purthane ngi bangal senawbi goeyginu um medhedhe.'

¹⁸ Kalanu nuy Awgadh kedha mulaydhin, 'Garkazoepa matha ngoedhagidh lawnga nungu kusayg moeypa, ngath bangal nubepa wara kapu ngoedhal igalayg aymoene nubepa ibupuydhaypa.' ¹⁹ Nuydh kalanu boeradhoer garwoeydhamoedhin a mura kay kedha ubipa uruyl aymoeydhin tetelmayl a boethalmayl kalanu nuydh nungu aymoeyzi mabaygoepa imaypa kusumoedhin nubepa nel thoeraypa.

²⁰ Kalanu nuydh nungu aymoeyzi mabaygan mura nelay tharaydhin tetel uruyl a boethal uruyl, kasa kedha thanamulngu wara kedha urapun matha ngoedhagidh lawnga nubepa pasiw puzi mabayg, a nubepa ibupuydhaypa.

²¹ Wa, Awgadhan midh madhin, uthuy yoewthadhin nungu aymoeyzi mabayg a kalanu bero ridh adhapa madhin, a nan kay pisuypa gudmathamoedhin kuniya goengaw. ²² Nuydh sizi berongu yoepkaz aymoedhin kalanu nuydh nan nubepa oengaydhin imaypa.

Garkaz kedha mulaydhin, 'Mina ngaw ridhangu a ngaw ngoedhalnga.'

²³ Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Mina kuthapa kay, ngaw ridhangu mina ngaw ngoedhalnga a ngaw goengawngu.' Nuydh nan kedha tharadhin yoepkaz. Minguz kedha nan nungu gamungu aymoedhin. ²⁴ Kedha zoenguz garkazin kayb apuwal thathil wanepa a yoepkaziya garwoeydhamoeypa, kalanu palamun gamu urapun aymiz ²⁵ Garkaz a yoepkaz palay kulay kasa kupal palamun gamu wara zaginga sepaldi thonara palay kidhakidhan azirgig.

3

Palay Adhamaw Ebaw Awgadhaw Yangukudu pathidhan

¹ Awgadhan nanga mura uruyl aymoeydhin boeradharoenu gimal, mura balbayginga. In nanga nuy thabu nuy mabaygaw koey dhipa yoewthaylayg. Wara thonara nanga nuy thabu yoepkazipa yapupoeybaydhin kedha, 'Awgadhaw yangukudu ngipelpa midh, nuydh lawnga mamamoedhin puy koewsaw purthayle senabi apaw lagoenu a?' ² Na yoepkaz kedha mulaydhin nubepa kuniya, 'Lawnga, mura puy koewsapa aygudoepa matha ngoedhagidh, ³ kasa kay kedha Awgadh kedha mulaydhin ngalbepa, "Urapun puy koewsaya sey apaw laganu dhadhal poegaypa, ngipelpa aygudoepa lawnga, a gethan gasamoeyle lawnga. Ngipel bangal nanga gethan gasamoene nanga purthane nanga ngipel bangal umanga." '

⁴ Nuy thabu nabepa yoepkazipa kuniya kedha mulaydhin, 'Sena mina yangukudu lawnga, ngipel bangal nanga purthane, ngipelpa umapa lawnga, ⁵ a wara kedha ngipel bangal koey ngulayg mabayg Awgadh midh nanga. Nuydh Awgadhan kedha zoenguz ngipel lawnga mamamoedhin, ngipelngu mura zangu ngulayg oesile, nuy midh nanga mura zangu koey ngulayg, gegeyadh ngalaga a balbayginga ngalaga.'

⁶ Wa, nadh nanga yoepkazin senawbi puy koewsa imadhin nabepa mina kapu gamulnga, nanu mamu gud woer wayadhin, na kedha, 'Ina mina matha ngoedhagidh kedha, lak bangal ngay koey ngulayg.' Kalanu nadh urapun paradhin a purthadhin. Kalanu nadh nanu alaypa madhin a nuydh purthadhin. ⁷ Palay nanga purthadhin nanga senawbi puy koewsa, palay palamulngu ngulayg asimoedhin kedha, palay kasa kupal. Kalanu palay koey nisal tharpamoeydhin palamulpa gamupa woerdhaypa.

⁸ Senawbi goeygi kutapa nanga palay karngemidhin kedha, Kuykulmay mabaw yal, nuy sike apaw loegiya mab woelmay. Palay nanga karngemidhin, palay kasa zizinginga thuma asimoedhin bupanu kalanu. ⁹ Kasa kay kedha nuy Awgadh wal miyaydhin Adhamalpa kedha, 'Adham, ngi nagalaga?'

¹⁰ Nuy Adham kedha mulaydhin, 'Ngath nginu yal karngemidhin kedha, ngi kay apaw lagoenu, ngay nginungu akan uthema, kedha zoenguz kedha, ngay kasa kupal.' ¹¹ Nuy Kuykulnga Adhamalpa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngi midh paru ngulayg kedha, ngi kasa kupal.'

Ngidh sikedh senawbi puy koewsa purthanu, ngath ngin mi puy koewsangu nanga aygudangu lawnga madhin a?’ ¹² Nuy Adham Kuykulmaypa kuniya kedha mulaydhin, ‘Sena nadh ngayapa aygudoepa manu, ngidh ngayapa mi yoepkaz nanga ina ngaybiya wanadhin. Wa, kalanu ngath purthadhin.’

¹³ Kalanu nuy Awgadh nabepa yoepkazipa buwayl thayaydhin a, kedha mulaydhin, ‘Min-guz ngidh senabi za aymoenu?’ Na kuniya kedha Kuykulmaypa mulaydhin, ‘Senaw nuydh thabun ngoena nuthanu kedha puy koewsapa purthaypa. Kalanu ngath purthanu.’

Awgadhan thanamulpa kuthal mamayidhin

¹⁴ Kalanu Awgadhan mina wati kuth madhin thabupa kedha, ‘In bangal nubi kuth gegeyadh matha ngibepa, mura lawnga itha boeradharaw uruyl. Koezi kayboengu kuykayman, ngi bangal mulpa gud maythal amaypu, ngi bal nginu igilaw kuthalpa wara poeyn purthaypu. ¹⁵ Ngi a yoepkaz ngath bangal ngipel wati igalayg aymoe-moene, a matha kedha nanu kaziw kaziw a nginu kaziw kaziw. Wara nanu kaziw kazingu bangal, nginu kuyk moegithap mayparuy a ngidh bangal nanga nungu ngaranu thoeydhaypa meparuy.’

¹⁶ Awgadhan lak mulaydhin yoepkazipa kedha, ‘Ngath bangal nginu kazimay kikir mapu poelaypu, se kasa midh ngi bal ngaru nginu alaypa ubin meparu, a nuy bangal ngaru nginu kuyk.’

¹⁷ Kalanu Awgadh garkazipa mulaydhin kedha, ‘Ngidh nginu ipipa karngeminu, a senawbi puy koewsa purthanu, ngath ngin

mi puy koewsangu nanga lawnga madhin aygudangu. Koezi kayboengu kuykaymay, ngidh bangal kasa mag ngoena kikir gasampu nginu aypa zapa gasamoeypa, a matha ngoedhagidhoepa gasamoeypa; kedha zoenguz kedha kuyk nginu gegeyadh ngibepa, nginu boeradharaw zageth koey mapunga. Koezi pawpa boeradhar muwayzinga. ¹⁸ Nabiya bal koeygarsar bup malguy adhaypu pathalnga a ngi bangal wara kasa bupan purathipu. ¹⁹ Ngidh bangal nginu kasa zagethaw ngoedhiya ayde gasampu boeradharangu, kurusipa bangal ngi senawbi boeradharoepa kuniya tidedhe, ngin ngalaga nanga mabayg aymoedhin, a ngi bangal lak kasa boeradhar.'

²⁰ Senabi thonara Adham* nungu ipi nel tharadhin Ebb*†. Minguz kedha, nan aymoedhin po gubaw gizupa apu. ²¹ Wa, nungu Awgadhw danal poethay palamulpa kedha, nuydh tetel uruy goengaw poeybadhin palamun gamupa.

Awgadhan Adhamaw Ebaw ngur woeyd-hamoeydhin apawloegoengu

²² Senawbi Koeliya Awgadh mulaydhin kedha, 'Wa, nuy mabayg ngoedhe ngalpa nge, kayib koey ngulayg balbayginga ngalaga a gegeyadh ngalaga. Nuyn bangal pa woeyayg wara puy koe-wasoengu purthayle, igilaw ay puy koewsangu, nungungu ngaru igililmayngu gasamoeyle.'

²³ Kalanu nuyn Adhaman Edanoengu adhapa wayadhin Awgadhan, nungu geth apaw lagaw

---

* **3:20** *Adham*: muynu aykap kedha, garkaz. † **3:20** *Eb*: muynu aykap kedha, nan aymoedhin po gubaw gizupa apu.

zagethoepa, nuyn ngalagaz nanga mabayg aymoedhin. ²⁴ Wa, palay Adham a Eb adhapa wayamoemoedhin nanga Awgadhan angelal wanamoeydhin danal poethaypa. Thanamuniya koey gizul kuyay thurik koey buyalnga gulgupipa, nuydh mura yabugudal thamudhamoeypu mabaygoengu senawbi igilaw puypa gamupa mabale, kedha zoenguz kedha, senaw senawbi puy nuy mina igilaw puy.

4

Keyn a Abelu

¹ Wa, palay mudhaw lag wara doegamoenu aymoedhin Adham a Eb. Palay na sepalbi kayn mudhaw loegoenu palamun memampu nanga, na Eb nungu maythalayg aymaydhin a nadh kazi madhin garkaz. Na kedha mulaydhin, 'Ngath balbayginga kazi mangu kuyk Awgadhaw ibupuydhay ngayapa.' Nadh kedha zoenguz nuyn nel tharadhin Keyn.

² Wagel nanga nadh wara garkaz kazi gasamoedhin, nungu nel Abelu. Palay koey mabayg aymoemoedhin nanga, nuydh Abelu mamuy danal poethay zageth gasamoedhin, a Keyn nuydh apaw lagaw zageth gasamoedhin.

³ Ayboewdhu thonar nanga gasamoedhin, Keyn nuydh Awgadhoepa boeradharaw ayde kusumoedhin, nungu eso poeybay Awgadhoepa.

⁴ Abelu nungu Awgadhoepa eso poeybay, nuydh kuykuyg kazi mamuy mathamoedhin, a mura mina madhul nuydh Awgadhoepa poeybaydhin. Awgadhoepa koey dhiwalnga

Abelu a nungu poeybayzimayl, ⁵ kasa kay kedha nuy ubigasidhin Keynalngu a nungu eso poeybayngu. Keyn nanga ngulayg gasamoedhin kedha, Awgadh ubigig nungu poeybayzimayngu, nungu kasa mura ngurum a nungu parunu mina thuthu woerimoeyzinga, nguruman.

⁶ Kalanu Awgadh Keynoelpa yapupoeybaydhin kedha, 'Keyn, nginu miyaw thoebukir, nginu minggu paru watin oesipa?' ⁷ Ngidh nay balbaygi za aymoenu, ngi giwl moesalnga nay nagepa, kasa kay kedha ngidh gegeyadh za aymoengu, wati wakay thamamayil kalmel. Sethabi wati wakay thamamayil nginu, thana matha kedha thoeydhayl uruy midh nanga ngibepa koen-amoeypa gasamoeypa mina zoengu aymoeyle. Kasa kay kedha ngi bangal koeyma nuthepu senabi wati ngurpay mulupa maypa.'

Keyn nuydh nungu tukuyap mathamoedhin umapa

⁸ Lawnga Keyn nuydh Kuykulmay yangukudu ubilnga patidhadhin, nuydh Aboeloelpa yawar madhin kedha, 'Ngoeba uzarpa zagethaw la-goepa.' Palay nanga uzarmoedhin, Keyn kedha miyaydhin kuniya buwayl thayadhin, nuydh nungu tukuyap mathamoedhin umapa.

⁹ Kalanu Awgadh nubepa Keynoelpa yapupoeybaydhin kedha, 'Nginu tukuyap ngalaga, Abelu?' Nuy Keyn kedha mulaydhin, 'Ngay koerawayg, ngay nungu danal poethay mabayg lawnga.' ¹⁰ Kalanu Awgadh kedha mulaydhin, 'Sena ngidh minggu mina koey gudal gegeyadh aymoengu? Nginu tukuypaw kulka sena boey

ngayapa wal mepa boeradhoeroengu, ngayapa kuniya modhabiya maypa.

¹¹ 'Koezi pawpa ngibepa lak boeradhaw woen-aboepa gasamoeypa lawnga, nginu apaw zageth muwasin. Boeradharan nginu tukuypaw kulka wanadhin ngidh nanga nuyn mathamoedhin.

¹² Kedha zoenguz ngidh bangal kasa midh nagu uthuypu ngibepa aypa gasamaypa lawnga senabi boeradhaoengu. Ngi bangal kasa badanu dak mathamipu, nubi apaw goewanu.'

¹³ Nuy Keyn Kuykulmaypa kedha mulaydhin, 'Ina ngaw kuniya modhab mina koey gudal mapunga ngayapa matha ngoedhagidh lawnga gima thoeridhoeypa. ¹⁴ Senaw ngidh ngoena adhapa woeyaypa ngaw dharbaw lagoengu a nginu parungu ngidh ngoena lak kedha adhapa woeyaypa, ngay bangal kasa lagagig uthuypa. Ngay bangal kasa badanu dak mathamipu, a mabaygan ngadh bangal nanga ngoena imane, ngoena bal uma mathamoene.'

¹⁵ Kasa kay kedha Awgadth nubepa kedha mulaydhin, 'Lawnga, ngin bangal nanga ngadh mathamoene nanga, seben mura mabaygal bangal nungu doegamoengu modhabiya kuniya mathamoeyne.'

Kalanu Awgadhan Kanana adhapa thamadhin mabaygoengu nungungu uma mathamoeyle.

¹⁶ Kalanu Keyn uzaraydhin Kuykulmay parungu, bupapa adhapa, lag nel Zagathoegi Lag* Edanoengu, sageraw doegamoenu. Minguz kedha nuy Keyn senabi thonara amal ziyal.

---

* **4:16** Thanamudh kedha, *Nod*: muynu aykap kedha, nuy amal ziyal.

Kanana kaziw kazil

¹⁷ Nuy Keyn nanga niyaypa yoelpaydhin nungu ipin garkaz kazi gasamoedhin, a nel tharadhin kedha, ¹⁸ Enoka, nuydh keyn kalanu koey goegath aymoedhin, a nungu kaziw nel tharadhin senabi koey goegath. Enokan garkaz kaziw nel Iradh, a Iradhan garkaz kaziw nel Meyuzawul, a Meyuzawulan kazi Methusela, nuy Lamekon thathi.

¹⁹ Nungu Lamekon ukasar ipi nel Adha a Zila. Lamekon wara ipi ²⁰ Adha, nadh garkaz kazi madhin nel Zabal. Nungu Zabalan kaziw kazil tetel uruy danal poethay mabaygal aymoeydhin a thanamun uthuy loegal potowakul. ²¹ Zabalan tukuyap nel Zubal a nungu kaziw kazil mura kapu wakayl zoengu sagul poelay mabaygal aymoeydhin. ²² Lamekon wara ipi nel Zila nadh garkaz kazi madhin nel Thubalkeyn, nuy nanga koey mabayg aymaydhin nanga, nuydh zagithaw rugal aymoeydhin komal malilan, dhuray ayanil. Nungu Thubalkeynan babathaw nel Nama.

Lameko nuy kuniya modhabipa ubin mepa

²³ Nuy Lameko nungu ukasar ipipa kedha mulaydhin, 'Adha a Zila, ngayapa kurusipage-moeriw. Ngath kayn garkaz uma mathamoengu, minguz kedha nuydh ngoena mathamoengu. ²⁴ Kanana nay mathamoedhin, wa seben mabaygaw igililmayl mayginga nay kuniya modhabipa, ngoena bangal nanga mathamoene ngaw modhabiya bangal sebenti seben mura mabaygal uma mathamoeyne.'

Adham a Ebaw palay wara garkaz kazi gasamoedhin Seth

²⁵ Aboelaniya wagel Adhamaw a Ebaw wara garkaz kazi gasamoedhin. Na kedha Eb, 'Aw-gadhan ngayapa nubi kazi mangu Aboelan buthoepa, Keyn ngan na uma mathamoedhin.' Nadh nuyn kedha zoengu nel tharadhin Seth.†
²⁶ Sethan garkaz kazi nel Enos. Sizi senawbi thonarngu pawpa mabaygan kuykaymaydhin Kuykulmay maygi nel thawmaythu.

5

Adhaman kaziw kazil

¹ Itha Adhaman kaziw kaziw nelay. Aw-gadhan nanga mabaygal aymoeydhin nanga; nuydh thana nungu ngoedhalmayl aymoeydhin. ² Nuydh garkaz a yoepkaz aymoemoedhin, woenab poeybadhin palamulpa, a nel tharimoedhin kedha, 'Ngipel a ngipen kaziw kazil bangal kedha thoeraypu "mabaygal".'

³ Adham nanga 130 wathoelayg aymaydhin nungu ipin kazi gasamadin, nungu nel Seth. Nuy mina thathiw ngoedhalnga. ⁴ Sew kalanu Adham nuy kuykuthalnga uzaraydhin 800 wathoelnga. Senabi dhadhabuthanu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ⁵ Nuydh muwasidhin nuy nanga 930 wathoelayg.

Seth

⁶ Sethan nanga 105 wathal aymoeydhin, nuydh garkaz kazi gasamoedhin nel Enos. ⁷ Nuy pawpa

---

† 4:25 *Seth*: aykap ngoedhe kedha nge, nuyn poeyban mina kupaypa.

lak mina koey kuykuthalnga uzaraydhin 807 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ⁸ Nuydh muwasidhin nuy nanga 912 wathoelayg.

⁹ Enos nungu nanga 90 wathal gasamoedhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin nungu nel Kenan. ¹⁰ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 815 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹¹ Nuydh muwasidhin nuy nanga 905 wathoelayg.

¹² Kenan nanga 70 wathal aymoeydhin nanga nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nungu nel Mayalalel. ¹³ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 840 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁴ Nuydh muwasidhin nuy nanga 910 wathoelayg.

¹⁵ Nungu nanga Mayalalelan 65 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nel Zared. ¹⁶ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 830 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁷ Nuydh muwasidhin nuy nanga 895 wathoelayg aymoeydhin.

¹⁸ Zaredan nanga 162 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nel Enoka. ¹⁹ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 800 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin, ²⁰ Nuydh muwasidhin nuy nanga 962 wathoelayg aymoeydhin.

²¹ Enokan nanga 65 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nungu nel Methusela. ²² Nuy pawpa lak kuykuthalnga

uzaraydhin 300 wathoelnga, a mura thonara nungu mab ngaru Awgadhiya kalmel. Sethabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²³⁻²⁴ Wa, nuy mura thonara Awgadhiya kalmel, nuy nanga 365 wathoelayg aymoeydhin nanga Awgadhan nuyn madhin nubepa a nuy thadhumay asidhin mabaygaw dana buyangu.

²⁵ Methuselan nanga 187 wathal aymoeydhin nanga nuydh garkaz kazi gasamoedhin, nel Lameko. ²⁶ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 782 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²⁷ Nuydh muwasidhin nuy nanga 969 wathoelayg aymaydhin.

Lameko

²⁸ Lameko nanga 182 wathal gasamoeydhin nuydh garkaz kazi gasamoedhin. ²⁹ Nuy kedha mulaydhin, 'Wa, Awgadhan nubi boeradhar kulkub gud wayadhin, a ngalpan kasa mag ngoena kikir, kasa kay kedha nubi kazin bangal kay ngalpan mapunga mura thoew palane.' Kedha zoenguz Lameko nungu kazi nel tharadhin Nowa. ³⁰ Nuy pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 595 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ³¹ Nuydh muwasidhin nuy nanga 777 wathoelayg aymoeydhin.

Nowa

³² Wa, Nowan nanga 500 wathal gasamoeydhin nanga, kalanu nungu nuydh thoeri garkaz kazil gasamoeydhin; thanamun nelay itha kedha, Sem, Am a Zapeth.

6

Mura mabaygaw ipidhadh gegeyadh

¹ Wa, senawbi thonara nanga, mabayg mura thanuraydhin nubi apaw goewanu muynu, yoepkaz kazil lak koeyma. ² Awgadhoepa parul thoeyayzi garkazil thana imaydhin sethabi yoepkazil nanga kapu ngoedhalmayl. Thanamun ngoenakapul asimoezdhin kasa kobegadh yoepkaziya niyaypa yoelpaypa.

³ Nuydh nanga Awgadhan imadhin kedha, nuy ubigasidhin nuy kedha mulaydhin, matha ngoedhagidh lawnga kedha, mabaygaw igililnga kuykuthalnga, kuthaginga kuykuginga, ngaw maripa mura thonara danal poethaypa nuthan aymoeypa lawnga, koezi pawpa mabaygaw igililnga bangal matha 120 wathoelnga.

⁴ Sethabi goeyginu nanga dhuray mina koey gudal kuykuthal koey goeray mabaygal nubi apaw goewanu memayipu. Kalanu nanga dhuray Awgadhoepa parul thoeyayzi garkazil thana mulpa ipil mamayidhin kasa kobigadh yoepkazil thana niyaypa yoelpemidhin nanga thanamun kazil koey nel mabaygal aymoeydhin kazipay ngapa parungu, thanamun gamu magaw mina koeyza.

⁵ Awgadhan thanamun ipidhadh gegeyadh imadhin nanga nubi po gubaw gizunu muynu mura mabaygaw wakay thoemamay a ngoenakap ubilmayl mura thonara gegeyadh.

⁶ Awgadhaw koerkak badh mina koeyza, nuy kedha mulaydhin, 'Matha ngoedhagidh kedha ngath kasa nay thana mabaygal aymayinga.

7 Ngath bangal ngaw aymayzi mabaygal mura adhapa idimoeyne nubi apa goewangu. Ngath adhapa idimoeyne mabaygal, a tetel uruyl, a amayl uruyl, a boethal uruyl. Matha ngoedhagidh kedha ngath kasa nay thana aymayinga mabaygal.'

Nowan gidha

8 Senabi thonara matha Nowa Awgadhaw purkapa balbayginga.* 9-10 Nungu Nowan gidha ina kedha. Nungu kazil matha thoeri, thanamun nelay itha kedha, Sem, Am, a Zapeth. Nowa nungu ngarapudhamay mura balbayginga Awgadhoepa, mura mabaygal lawnga, wara mabaygoevinga Awgadhoepa parul thoeyaypa, matha Nowa kedha Awgadhoepa amadhan nungu ngarapudhamoeynu a nungu mura thonara ya sagul Awgadhiya.

11 Mura nubi apaw goewaw mabaygal Awgadhaw imaynu kasa ipidhadh gegeyadh. Thana mura thonara thabukir ayimpu, mabaygal umamathamaypu. 12 Wa, Awgadh nagaydhin, a nubi apaw goewoepa imadhin nanga wati za muynu mina koeyza, mabaygal wati igililmaynu niparuy. 13 Awgadh mulaydhin Nowalpa wara thonara, 'Ngaw wakay thoemamay kedha ngath bangal nubi po gubaw gizu idimoeyne a mura mabaygal muynu. Minguz kedha, in nubi gugu ubidh thoeyayinga kasa mura thanamun wati pawa koeyza. 14 But bangal aymoene ngibepa

---

* 6:8 *Thonar na gasamoene bangal matha kedha Nowan thonar midh, kulkub mangaydhin: wara Mathayu 24.37-39 geth tidi.*

mina puy badan. Ngidh bal yaynanob uruypa lagal aymoeyne muynu, a nuyn bangal awen pinine woerngu lagiya muya adhiya.

¹⁵ 'Nanu kuykuthalnga bangal 133 mital, nanu athadhalnga 22 mital mura, apaz karaypa 13 mital kuykuthalnga. ¹⁶ Thodh bal aymoene butanu a thoeri dekal a pasagud bangal aymoeyne apal a laganu, a dhadhabuth bangal wanane 44 sentimeter muynu thodhiya apiya. ¹⁷ Ngath bangal sena adhapudhay koey woer wayane, nubi po gubaw gizunu mura mabaygoepa igilzapa dudupoeypa a lagal bangal mura woeray malemine thoerpumoeypa. ¹⁸ Kasa kay kedha ngath bangal ngibepa yawoedhan aymoene. Ngi a nginu ipi a garkaz kazil a nginu kaziw ipil but bangal wangedhe.

¹⁹⁻²⁰ 'A ngidh bangal wara mura uruyngu yoepkazin garkazin wangane urapu urapun, tetel uruyngu, a amayl uruyngu, a boethal uruyngu thanamulngu dudupoeyle. Lak bangal thana matha igililmayl butanu muynu, ²¹ a mura ayde bangal yaynanob malane ngithamulpa a uruypa.' ²² Wa, Nowa mina mura aymoedhin Awgadh nubepa midh na mulaydhin.

7

Lagaw thoerpumay woer

¹ Nuydh Nowa nanga butaw aymay muwasidhin, Awgadh wara thonara nubepa mulaydhin kedha, 'Ngi a nginu ipi kazil a kaziw ipil sew butanu pathemiw. Ngay ngulayg kedha, matha ngi wadhe thulu mabayg nubi apaw

goewanu. ² Wa, uruyl lak kedha, ngi mina ngulayg kedha wara tetel uruyl mina poeybayzi zapul ngayapa. Ngidh kedha uruyngu ngibiya kalmel kusumoene seben garkazil a seben yoepkazil. Kasa uruyl nanga, ngidh ukasar ukasar kusumoene, garkaz a yoepkaz.

³ 'Wara boethal uruyl lak kedha, thana setha ngaya nanga mina poeybayzi zapul ngayapa, ngidh kedha boethal uruyngu ngibiya kalmel kusumoene, seben garkazil a seben yoepkazil. Ngidh bangal kedha aymoene thanamulpa igil poelaypa, kurusipa bangal thana yaynanob kazil mamayne thabi apaw goewanu. ⁴ Seben goeygil waniz koezi, ngath bangal ari wayane, poti goeygilnga a poti kubilolnga mura igilzapa umamathamaypa, mura ngaw oeymayzimayl.'

Nowa mina mura aymoedhin Awgadhaw ubilnga midh nanga

⁵ Wa, Nowa mina mura aymoedhin Awgadh nubepa midh na mulaydhin. ⁶ Lagaw thoerpumay woer nanga wayadhin, sethabi thonara Nowan wathal 600 mura. ⁷ Nuy a nungu ipi a nungu garkaz kazil, a thanamun ipil mura but wangaydhin, thanamulngu wara dudupoyle. ⁸⁻⁹ A mura uruyngu yoepkaz a garkaz but wangaydhin Nowaniya, setha mi uruyl nanga Awgadhoepea poeybaypa balbayginga a wara uruyl thana mura wangaydhin Awgadh midh na mulaydhin.

¹⁰ Wa, Awgadh kulay mulaydhin wagel kay na za aymaydhin, seben goeygiw kaliya lagaw thoerpumay woer wayaydhin. ¹¹ Wa, nuy

Nowa senabi thonara 600 wathoelayg, thanamun wathaw a moelpalaw thonaral kedha ukasar moelpal nanga, numela goeyga sebentin, mura boeradharaw muy ngukil boeradharal yoelg-amoeydhin a ariw nguki gimaz mulupa mina koeyma payoewdhaydhin.

Ari matha woeydheypu poti goeygilnga a poti kubiloeInga

¹² A senabi ari matha woeydheypu poti goeygilnga a poti kubiloeInga. ¹³ Senawbi goeyginu nanga thana mura muynu nge butanu, Nowa, nungu ipi, nungu thoeri garkaz kazil Sem, Am, a Zapeth, a thanamun ipil, ¹⁴ thanamuniya kalmel mura uruyl, thubudh uruyl, bupaw uruyl, moegina uruyl, a koey uruyl, kasa mura boethal uruyl, ¹⁵ yoepkazil a garkazil mura yaynanob uruyngu but wangaydhin, thanamun mura yaynanob uruy igililnga danal poethaypa.

¹⁶ Wa, senawbi goeyginu nanga thana mura muynu nge Awgadh midh nanga mulaydhin. Kalanu nuydh Awgadhan koey butaw pasa gud thamudhoedhin.

¹⁷ Senabi ari mina gegeyadh gamu tharaydhin poti goeygilnga, woer malu asidhin, thanamun but pulaloedhin. ¹⁸ Woer malu asidhin, nuyng but adhanithudhin, nuy kasa bal thayar maluya. ¹⁹ Woer ngapa kadaypa, koey padal mura wardhamoeydhin, ²⁰ na matha kadaypa woelmay woer, kurusipa na seben mita padaw guyangu kadaypa woerngu padoepa.

²¹ Mura igililmayl zapul umamayl, mura boethal uruyl, mura tetel uruyl, a mura amayl

uruyl, a mura mabaygal. ²² Setha mura ngoena-woelaylmayl kasa umamayl.

²³ Wa, nuydh Awgadhan kedha madhin, kasa mura idimoedhin, mabaygal, uruyl, a boethal uruyl. Igililmayl matha wanaydhin Nowa, nubiya ngaya nanga butanu muynu. ²⁴ Woer matha gimanoeka tharal nanga 150 goeygilnga.

8

Koey woer kuyk tidiz

¹ Awgadhoengu yakanurayginga Nowa a mura uruyl nubiya butanu muynu. Nuydh gub wayadhin woer siyadh mulupa kuyktidaydhin. ² Setha boeradharaw muy bubul mura wath pathamoeydhin, a dapar gimanoeka gud mathamoeydhin, ari wath pathadhin. ³⁻⁴ Woer nanga kuyk tidaydhin Nowan but padanu gimanoeka woeydhadhin moelpal seben numela goeyga sebentin. Senabi koey woer matha siyaydh mulupa nuray 150 goeygilnga.

⁵ Moelpal ten, numela goeyga urapun, senawbi goeyginu padaw goyal kadaypa adhapyudhadhin woerngu poediya, na koey woer matha nuray.

Nowa gubaw pasa gud pudhadhin a kuwa wayadhin

⁶⁻⁷ Poti goeygiw kaliya nanga Nowa gubaw pasa gud pudhadhin a kuwa wayadhin kulay. Kasa kedha nuy kuwa ngapa kuniya tidayginga, nuy kasa adhiya waril, kurusipa woer mura nuraydhin. ⁸ Nowa yan ugadhin kuwa, nuydh wagel mamu ngedh a goeynaw wayadhin imaypa, na midh woer mura nuraydhin. ⁹ Nadh

goeynawan imadhin kedha woer matha koeyza, nabepa niyay lagaginga, na kasa butapa kuniya tidaydhin. Nowa nabepa geth yoewdhadhin, a muy thayadhin nan butiya.

¹⁰ Seben goeygi koeliya nuydh nan lak wayadhin. ¹¹ Kutapa nanga na ngapa kuniya tidaydhin, nabiya gudanu kuniya, ay puy koewsaw nis Nowalpa mer. Nowa imadhin, nuy ngulayg asidhin kedha woer mura nuraydhin. ¹² Nuydh mamu lak seben goeygipa ugadhin, kalanu lak goeynaw wayadhin, kasa kedha na kuniya tidayinga Nowalpa.

¹³ Nungu nanga Nowan 601 wathal gasamoeydhin numela goeyga urapun a moelpal urapun, senabi thonar woer mura thepadhasidhin. Nuydh Nowa butaw moegina thodh mura gud pudhadhin a gurguy nagaydhin, nuydh imadhin kedha woer mura mulupa miyaydhin. ¹⁴ Numela na gasamoedhin goeyga 27 moelpal ukasar, woer kuniya nanu mina thonara balbayg asidhin.

Thana mura seyzi butangu adhapoegamoeydhin

¹⁵⁻¹⁶ Awgadh kedha mulaydhin Nowalpa, 'Seyzi butangu adhapagamoey. Ngi, nginu ipi, a garkaz kazil, a thanamun ipil. ¹⁷ Seta mura boethal uruyl, a boeradharaw uruyl wara adhapa mamayiw butangu, lak bangal thana mura kazil mamayine thabi apa goewanu muynu.'

¹⁸ Wa, Nowa nungu ipi, a nungu garkaz kazil, a thanamun ipil mura adhapagoemoeydhin butangu. ¹⁹ Mura boethal uruyl a boeradharaw

uruyl lak kedha adhapa poegamoeydhin mamuy mamuyl, a donki donkil, thana mura kedha adhapyudhadhin yaynanob.

Nowa nuydh kulkal madhul yoewdhaydhin Awgadhoepa

²⁰ Kalanu Nowa olta moeydhadhin uruypa mathamoeypa a Awgadhoepa yoewdhaypa, setha mi uruy nanga Awgadhoepa yoewdhaypa balbayginga apaw boeradharaw uruyngu a gimaw boethal uruyngu. Nuydh thanamulngu mura yaynanob madhul mamayidhin, muypu noegidhoedhin a Awgadhoepa kuniya yoewdhaydhin, senabi oltanu gimal.

²¹ Senawbi poeybayzi madhu ganu nanga Awgadhoepa adhapyudhay matha ngoedhagidh. Nuy nubiya muynu kedha miyaydhin, 'Ngayapa lak kedha ngoedhalnga aymaypa lawnga, nubi apa goewapa lak kuth thoeraypa lawnga mabaygaw gegeyadhoepa. Ngay ngulayg kedha, mura mabaygal thanamun kazimay thonarngu pawpa thanamun wakay thoemamayil kasa mura thonara wati wakay thoemamayil. Ngayapa lak igilzapa, a mabaygoepa kedha zapa aymaypa lawnga ngath miza na aymoedhin, mura idimoedhin.

²² 'Koezi kayboengu pawpa ngaru bangal thonaralnga, nagu uthuypa, a nagu ayboewdhaw thonarpa, wara bangal kedha naygay thonara, a gabu thonara, goeyga, kubil, wath koeygarsar, kurusipa sey ngalaga nubi gugu ubidh thoeyayz- imaynu kuth.'

9

Awgadhaw patidhaygi yawadhan Nowalpa

¹ Awgadhan nungu woenab poeybadhin Nowalpa a nungu garkaz kazipa. Nuy kedha mulaydhin, 'Koeyma bal matha kazil gasamidhe, lak bangal ngithamun kaziw kazil mura thabi apa goewanu nithamoene.

² 'Mura boeradharaw uruyl, a boethal uruyl, a malu uruyl ngithamulngu bangal akan; thana mura ngithamuniya apal. ³ Ngithamulpa

aygudoepa ubipa, matha kedha boeradharaw ayde, ngath mura ngithamulpa kusuman ayde.

⁴ Urapun za ngitha bal purthayg, ngidh nanga uruy mathaman ngidh ngaru kulka adhapa manin sobaginga, kalanu ngidh purthan. Madhul nanga kulkalmayl ngath lawnga manin ngithamulngu aygudoengu kedha zoenguz kedha senaw kulka nanga nuy mura igilaw za.

⁵⁻⁶ 'Mabaygaw kulka lak kedha igilaw za, ngitha mabaygaw kulka pay yoewdhayg, minguz kedha nuyng Awgadhaw ngoedhalnga aymoedhin.

Ngadh nanga mabaygaw kulka pay yoewdhan, nungu kuniya modhab ngaru kedha, mabaygan kuniya lak nungu kulka pay yoewdhan.

A uruy lak kedha, nuydh nanga mabaygaw kulka pay yoewdhan ngath lak kedha kuth poeyban uruypa.

⁷ 'Ngitha koeyma bangal kazil mamayine, lak bangal thana mura nithamoene thabi apa goewanu.'

Awgadhaw patidhaygi yangukudu Nowalpa a matha kedha nungu garkaz kazingu

⁸ Awgadh lak mulaiydhin thanamulpa, Nowa a nungu garkaz kazil kedha, ⁹ 'Ina ngath ngaw patidhaygi yawadhan ayimpa ngithamulpa, a ngithamun kaziw kazipa, ¹⁰ a setha ngithamuniya kalmel mi igil uruyl nanga adhapa pagamoeydhin butangu, boeradharaw uruyl a boethal uruyl. ¹¹ In nubi yadu ngath ngaw patidhaygi yangukudu ayman ngithamuniya mura parunu. Ngay mina ya muliz kedha, ngayapa lak mura igilzapa woeray dudupoeypa lawnga, ngayapa nubi gugu ubidh thoeyayzimayngu lak woerngu idimoeypa lawnga. ¹² Nubi patidhaygi yangukudupa ngaw, ngithamulpa mina yapathoemaypa, ngitha mabaygal a mura igil uruyl, ¹³ ngath maku ayman dhudhuwab dapara ziyanu gimanoeka, ngithamulpa ngoenanumaypa ngaw patidhaygi yangukudu ngithamulpa. ¹⁴⁻¹⁵ Mi thonara nanga ngath dapar ziyal palan, senabi thonara ngath dhudhuwab nanga iman, ngath ngaw patidhaygi yangukudu ngoenanumanin ngithamulpa kedha, ngayapa nubi apa goewapa lak dudupoeypa lawnga. ¹⁶ Dhudhuwab nanga zilamiz ziyaw kuthiya ngitha bangal ngaw yangukudu ngoenanumayparu kuthagi kuykugi yawadhan ngayapa ngithamulpa mura mabaygal a igil zapul nubi gugu ubidh thoeyayzimaya. ¹⁷ Senawbi dhudhuwab nuy bangal maku ngaw yawoedhayzimaypa mura nubi apaw goewaw mabaygoepa a igilzapa.'

Nowa a nungu kazil

¹⁸ Nowan kaziw nelay itha kedha, Sem, Am, a Zapeth. Thanana butungu adhapagoemoeydhin. (Am nungu kaziw Kananaw doegam mabaygal aymoeydhin.) ¹⁹ In mura mabayg nubi apaw goewanu muynu nanga thanamun kaziw kazingu pawpa kupar palaydhin Nowan thoeri kazingu.

²⁰ Woerngu kalanu, koeykoeyne apaw lagaw zagethaw mabayg Nowa; nuydh kulay goereypaw apaw lag aymoedhin. ²¹ Thanana nanga goereypaw koewsal giasimoeydhin, nuydh umal nguki aymoedhin a wanaydhin. Nuy nanga um walaydhin nuy kasa kupal potowakunu muynu uthuy yoewnadhin. ²² Nungu kazi Am, Kananalgaw muruyg nuydh nungu thathi imadhin kasa kupal. Nuy uzaraydhin a nungu ukasar tukuy-poepa mulaydhin.

²³ Kalanu palay Sem a Zapeth koey sodh madhin, palay kaliya gud paladhin palamuniya a kalal uzarmoedhin muya uthemoemoedhin palamun thathiw potowakuya. Palay nuyn imayinga palay kasa matha woergi thayadhin palamun thathiya, paru matha adhapa nungungu imayle. ²⁴ Nowa nanga balbayg asidhin nanga nuydh gasamoedhin kedha, nungu kuthay kazin nubepa midh nanga aymoedhin ²⁵ nuy kedha mulaydhin,

'Kanana, ngi ngaw wati koewba kazi,
 ngi bangal kasa nginu
 ukasar tukuy-paw zagethaw mabayg,
 ngibepa wara mina zapa gasamoeypa
 lawnga,
 ngi bangal kasa zagethaw mabayg.'

26 Nuy Nowa kalanu eso pugaydhin Awgad-
hoepa kedha,

‘Ngay ngibepa mina koey eso,
ngaw kazipa Semalpa,
nuy waza nginu getha doegamaw mabayg,
a ngi waza nungu Awgadh,

Kanana bangal ngaru
nungu kasa zagethaw mabayg.

27 Zapeth lak kedha
Awgadhan bangal nubepa kapu za aymoene,
nungu kaziw kazil bangal koeygarsar.

Thana bangal Semaniya memayipu,
a Kanana bangal lak Zapethan
kasa zagethaw mabayg.’

28 Koey woerngu woeyay kalanu Nowa
sizi pawpa lak kuykuthalnga uzaraydhin 350
wathoelnga. 29 Kurusipa nungu wathoel
950 aymoeydhin nanga nuydh nungu kuth
gasamoedhin.

10

Nowan garkaz kaziw kazil

1 Sem, Am, a Zapeth Nowan garkaz kazil,
thanamun kaziw kazil woer thoerpumay kalanu
itha kedha. 2 Zapethan garkaz kazil itha kedha,
Gomer, Magog, Maday, Zaban, Thubal, Mesek, a
Tiras. Itha thana muruygal, thana buwayl mura
thanamun geth buway muruygaw nelaygal.

3 Gomeran kaziw kazil itha thabi lagaw mabay-
gal, Askenaz, Ripath, a Togarma. 4 Zaban
kaziw kazil itha thabi lagaw mabaygal, Elisa,

Soepeyn, Sayprus, Rodes. ⁵ Wa, thana mura woerngu buwadhaw mabaygal, kawaw mabaygal. Thana matha kedha lak Zapethoengu pawpa nungu kaziw kazi kasa kay kedha thanamuniya thanamun geth yangukudul.

⁶ Aman garkaz kaziw itha kedha, Kus Aykupithu Lebiya, a Kanan; thana thanamun nelay mabaygaw kuyku mabaygal. ⁷ Kusenoengu pawpa kaziw kaziw nanga, Sebalgal, Abilalgal, Sabthalgal, Ramalgal, a Sebtikalgal. Rawalngu pawpa kaziw kaziw nanga Sebalgal a Dedoenigal.

Kusan mabaygal

⁸ Kusan wara garkaz kaziw nel Nimrod, nuy mina kay magawal mabayg. ⁹ Nuy aypu lumepu nanga matha moeygoepa. Minguz kedha Awgadhan nuyn ibupuydhaypu, kedha zoenguz mabaygal kedha umamoeypu thanamun igalgoepa, 'Awgadhaw woenab ngibiya kalmel a nuydh bangal ngibepa koey moegaw poeybane, a ngi bangal koey aypu lumaylayg ngoedhe kedha Nimrod midh.' ¹⁰ Koeykoeyne na nuydh kuyk aymoedhin nungu yadaymayl itha thabi loegal Babilon Ereka a Arkad itha thabi loegal Babilonaw doegamunu. ¹¹ Nuy seyzi meparu Asiriyapa a koey goegath moeydhadhin kayb kedha thoeraypa Nineba, a wara Rewobet Oer, a wara Kala.

¹² Wara koey goegath nuydh moeydhadhin Resan na sey dhadhal Ninebaya a Kalaya. ¹³⁻¹⁴ Aykupithungu pawpa kaziw kaziw nanga Lidiyalgal, Anamalgal, Liyalgal, a Napathoelagal Patharusalgal, Kasluwalgal, a thana setha

Koerithalg, wagel mura Pilistaw mabaygal
Thanamun kuyk Koerithangu.

Kananan ukasar garkaz kazi

¹⁵ Kananan garkaz kazi ukasar, Sidon kuykuyg
a Eth kuthayg, palamulngu ukasar buway thari-
moedhin kedha, Sidonan buway a Ethan buway.

¹⁶ Nuy Kanana wara Zebusaythalgaw muruyg, a
Amaraythalgaw muruyg, Gergoesaytalgalaw mu-
ruyg, a ¹⁷ Ebaytalgalaw muruyg, a Arkaythalgaw
muruyg, a Sinaylgaw muruyg, a ¹⁸⁻¹⁹ wara Aba-
daytalgalaw muruyg, a Zemaraytalgalaw muruyg
a Amathaythalgaw muruyg. Wa, nuy Kanana
mura thanamun muruyg a thana nungu kaziw
kazil mura woeyamoeydhin kurusipa lag Sidon
a Gerar zaya doegamoenu Gazapa amadhan a
sageraw doegamoenu nanga Sodom, Gomora,
Adhama a Zebowim, Lasapa amadhan.

²⁰ Wa, itha mura Aman kaziw kazil Kusalgaw
buwayngu kuykaymay, kurusipa Amathaythal-
gal. Thana mura thanamun geth wara buwaya
a wara koey goegathiya nithamoedhin a thana
mura thanamun geth yangukudulgal yaynanob.

²¹ Zapethan kuykuyg Sem nuy mura Eboerul-
gaw muruyg, ²² Seman garkaz kazil itha kedha,
Elam, Asur, Apasadh, Lud, a Aram. Itha thana
muruygal, thana buwayl mura thanamun geth
buway muruygaw nelaygal. ²³ Araman kaziw
kazil itha thabi goegathiya nipa Uz, Ul, Getha, a
Mesek.

²⁴ Apasadhan garkaz kazi Sela, a Selan garkaz
kazi Iber. ²⁵ Nungu Eberan garkaz kazi ukasar

garkaz. Wara nel Peleg a wara nel Zoktan. Pelegan kazimay thonar nanga Awgadhan mura nubi apaw goewaw mabaygal siga gudal wanaydhin mura yaynanob lagiya, nubi po gubaw gizuya. ²⁶ Zoktanan kaziw kazil nanga thana itha thabi buwayl aymoeydhin, Almodadalgal, Selepalgal, Azarmabethalgal, Zaralgal, ²⁷ Adoramalgal, Uzalgal, Diklalalgal, ²⁸ Obalgal, Abimoelgal, Sebalgal, ²⁹ Opiralgal, Abilalgal, a Zobabalgal. Wa, itha mura Zoktanoengu pawpa kupar palaydhin.

³⁰ Thanamun koeygarsar goegathal woeraw doegam padaw dhadha sakariya Mesangu kurusipa Sepapa. ³¹ Wa, nuy Zoktan wara Seman buway mabayg a itha mura yaynanob nanga Zoktanan buway thana matha kedha Seman buway, thana urapun, kasa kay kedha thana thanamun geth yangukudulgal.

³² Itha mura thabi buwayl kazipay ngapa Semoelngu, a nungu ukasar tukuyap, Am a Zapeth thanamulngu thana mura Nowalngu, thanamun koey muruyg. Thoerpumay woerngu kalanu nanga mura nubi po gubaw gizu buwayl nungungu mura, Nowalngu.

11

Babilonaw kadaypa kuykuthal lag

¹ Wa, sethabi thonara mabaygal mura urapun yangukuduya ya umamoeypu. ² Thana nanga sager doegamoenu mudh thamemipu nanga, thana padagi dhadha sakar gasamoedhin Babilon. Thana si mudh yoewthaydhin. ³ Thana kidhakidhan ya umadhin kedha, 'Ayawal ngalpa

mamu lag moeydhaypa za gamupa oengaypa.’
 Thanamun lagaw moeydhay zapul kedha thana
 dawmal muythu ridh palimoeydhin, boerikoepa
 aymoeypa kalanu thana lag moeydhay kuykay-
 moedhin, dowmal kubikub awen pinimoeydhin,
 kalanu karaypa budhamar boerikan. ⁴ Thana
 kedha, ‘Ngalpa koey goegath ayimpa a mina ka-
 daypa kuykuthal lag kay wara, nadh bal mamu
 ziyaya alalipu; a mabaygal bangal nanga nan
 yawaypu thana bal kedha memayipu, “Sena koey
 mabaygaw nel.” Ngalpan mura lag a ngalpalpa
 yaynanob niyaypa lawnga nubi apaw goewanu
 mura wadhwadhgamuya.’

⁵ Kalanu Awgadh ngapa mulupa miyaydhin
 thanamun zagethoepa imaypa senabi koey goe-
 gathoepa a thanamun kadaypa kuykuthal la-
 goepa imaypa.

⁶ Nuydh Awgadhan kedha mulaydhin, ‘Itha
 thabi mabaygal thana mina urapun a thanamun
 yangukudu ya thana ya umamoeypa lak ura-
 pun. Ina kedha ngoedhalnga, thana bangal kasa
 thanamun ubipa zapul aymoeypu, kuyk thana-
 mun kuyku magaw mina koeyza. Ina thanamun
 matha koeykoeyne zageth kedha, thana bangal
 miza nge aymoene. ⁷ Ngalpa bangal thanamun
 yangukudu sakariya thayane lak thanamulpa
 tidaypa lawnga kidhakidhan. Ngalpa kedha
 zoenguz thanamulpa pathoeran aympa.’

⁸ Kalanu nungu yangukudu kuyku nidhad-
 hin wakay thamamay, thana sig woeyamaydhin
 mura nubi gugu ubidh thoeyayzimoeynu, thana
 lak koey goegath moeydhayginga. ⁹ Senabi koey

goegath kedha tharadhin, Babilon*, kedha zo-enguz kedha, Awgadhan thanamun yangukudul mura sakariya thoeyamoeydhin thanamulpa yoelgamoeypa mura nubi po gubaw gizuya.

Seman kaziw kazil

¹⁰ Seman kaziw kazil itha kedha, woerngu thoerpumay kalanu nanga ukasar wath yabaythayamoedhin Seman mura andred wathoel aymoeydhin, nungu ipi senabi thonara garkaz kazi madhin. Nungu nel Apasadh ¹¹ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 500 wathoelnga. Sethabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹² Apasadh nanga 35 wathoelayg nanga nungu ipin garkaz kazi madhin nel Sela.

¹³ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 403 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁴ Selan nanga 30 wathoelayg aymoeydhin nanga nungu ipi garkaz kazi madhin nel Iber.

¹⁵ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 403 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁶ Eberan nanga 34 wathoelayg nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Peleg.

¹⁷ Senabi kalanu nuy kuykuthalnga uzaraydhin 430 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ¹⁸ Peleg nanga 30 wathoelayg aymoeydhin nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Rew.

---

* **11:9** *Babilon*: aykap ngoedhe kedha nge, sirisir.

¹⁹ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 209 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²⁰ Rew nanga 32 wathoelayg nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Serug. ²¹ Nuy kalanu lak kuykuthalnga uzaraydhin 207 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin.

²² Serug nanga 30 wathoelayg aymaydhin nungu ipin garkaz kazi madhin, nungu nel Nayo. ²³ Nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 200 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²⁴ Nayo nanga 29 wathoelayg aymaydhin nungu ipin garkaz kazi madhin, nel Tera.

²⁵ Senabi kalanu nuy lak kuykuthalnga uzaraydhin 119 wathoelnga. Senabi dhadhabuthoenu nanga nuydh dhuray kazil gasamoeydhin. ²⁶ Tera na 70 wathoelayg aymaydhin, kalanu nungu ipin thoeri garkaz kazil mamayidhin. Thanamun nelay kedha, Abram, Nayo, a Aran.

Teran kaziw kazil

²⁷ Teran kaziw kazil itha kedha. Nungu garkaz kazil Abram, Nayo a Aran. Aranan garkaz kazi Lotha. ²⁸ Aran kalanu um miyaydhin Babilonanu muynu. Nungu geth lagoenu koey goegath Oer. Nungu thathi senabi thonar matha igililnga.

²⁹ Abram geth dhoerdhimoeydhin Serayniya a Nayo geth dhoerdhimoeydhin Milkaynoeniya. Na Milka Aranan yoepkaz kazi. Nungu Aranan wara yoepkaz kazi nel Iska. ³⁰ Seray Abraman

ipi na kazipa matha ngoedhagidh lawnga senabi thonara.

³¹ Tera nungu garkaz kazi madhin a garkaz ngep Lotha Aranan garkaz kazi a nungu yoepkaz ira Seray Abraman ipi kalmel. Kalanu thana senabi goegath wanadhin thana Kananapa memayidhin, kasa kay kedha thana dhadhal mudhaw lag aymoedhin Arananu. ³² Kurusipa Teran guythuyadhin si. Sethabi thonara nungu wathal 205.

12

Awgadhan Abram thuradhin nungu geth za-gethoepa aymoeypa

¹ Wara thonara nuy Awgadh Abramalpa mulaydhin kedha,

'Sena bangal ngidh nginu thathiw kupar moeram wanane,

a nginu wara buway mabaygal.

Ngath bangal ngibepa yakamoene

mina kapu boeradhar,

² a ngath bangal nginu kaziw kazil koeyma aymoeyne,

kurusipa bangal thana wara koey buway aymidhe.

Ngath ngibepa woenab poeybane

a nginu nel kadaypa manine.

Ngibangal ngaw woenaboenu kaday siparu

mabaygoepa mura ibupuydhaypa.

³ Ngibiya ngaya nanga asimoeyne

mina zapa aymoeypa.

Wa, ngath bangal lak thana ibupuydhhepu

mina zapa aymoeypa.

A ngin bangal ngaya nanga
 wati bag thoeyaypu.
 Wa, ngath bangal thana
 lak wati bag idimpu.
 Ngath bangal mura lagal woenabal palepu
 kasa nginu yabugudiya.'

⁴ Abraman nanga 75 wathoelayg aymoeydhin, nuydh mab kuykaymoedhin Aranoengu adhapa, Awgadh midh na mulaydhin nubepa. Lotha nubiya kalmel asidhin. ⁵ Wa, itha kedha mabaygal mab kuykaymaydhin, Abrama, a nungu ipi Sera, a nungu tukuypaw kazi Lotha, a mura setha midh zagethaw mabaygal a koethil zapul nuydh sethabi lagoenu kusumoedhin, Aranoengu, kurusipa thana gasamoedhin lag nel Kanana. ⁶ Thana koeyma goeygilnga toedipu, kurusipa thana mangemidhin koey puy kuykunu, Sekamoenu. Sethabi thonara Kananalgall matha memayipu si sethabi goegathiya, a senabi puy ngalaga nanga poegaypu thanamun adhapa thoemayzinga nel muraw puy.

⁷ Wa, senawbi lagoenu nanga Awgadh yakamaydhin Abramalpa a kedha mulaydhin nubepa, 'In nubi lag ngath bangal poeybane nginu kaziw kazipa.'* Kalanu Abrama kulaw olta aymoeydhin Awgadhoepe, si senawbi doegamoenu.

⁸ Senawbi kaliya nanga thana sizi lak memayidhin zaya doegampa padal maypa. Thana potowakul thoeydhamoeydhin ukasar

---

* **12:7** Wara Mareko 12.26 geth tidi: *sena mina poelayzinga kedha, Awgadhaw ya kedha Moselpa, 'Ngay ngaru Abraman Awgadh.*

goegathoenu dhadhal. Bethel kuki doegamoenu a Ay sager doegamoenu, Abrama lak wara kulaw olta moeydhadhin si, thanamulpa Awgadhoepa thawmoeypa. ⁹ Kalanu thana sizi kasa wardoegampa, wardoegampa memayipu mura thonara, kurusipa thana Kananaw zaya doegam gasamoedhin.

Abrama a nungu mabaygal Aykupithupa memayidhin

¹⁰ Senabi thonara Kanana aygi asidhin mina ipidhadh gegeyadh. Abrama aypa lumay zayapa kuniya miyaydhin Aykupithupa. Nuy kasa thawpay thonarpa si meparu. ¹¹ Thana kay wigel kay Aykupithupa yabay idimpa Abram kulay mulaydhin nungu ipipa kedha, 'Ngi mina thiyaygi yoepkaz, ¹² Aykupithulgan kay nanga ngin imaypa thana kay kedha memayipa, ngi ngaw ipi, a thana kay ngoena uma mathamoene; thanamulpa ngibepa uma mathamoeypa lawnga. ¹³ Ngi gar kay thanamulpa kedha muli, ngi ngaw babath. Thana bangal nanga gasamoene kedha, ngi ngaw babath, thanamulpa ngayapa mathamaypa lawnga, thana bangal ngoena balbayginga danal poethaypu, kuyk ngi thiyaygi yoepkaz.'

Thana Aykupithulgan imadhin kedha, na mina kapu yoepkaz Sera

¹⁴ Thana nanga Aykupithunu mangemidhin Aykupithulgan imadhin kedha, na mina kapu yoepkaz. ¹⁵ Thanamun mopakuyku getha doegam zagethaw mabaygan imadhin, a

mopakuykupa mulemidhin, kalanu nan Serana yoelpadhin mopakuyku mabaygaw lagoepa.†

¹⁶ Nuydh nanga Pero Serana imadhin, nuydh Abramalpa poeybaydhin itha kedha zapul, mamuy, nanil, kawal, donkil, a kamelal, a zagethaw mabaygal dhuray. ¹⁷ Awgadhan nanga imadhin kedha Pero Serana madhin, nubepa gegeyadh, kalanu nuydh wati kikir wayadhin Perolpa a mura nungu mabaygoepa.

¹⁸ Kalanu Pero Abraman thuradhin, yapupoeybaydhin kedha, 'Ngidh minggu ngayapa kedha aymangu. Ngi minggu ngayapa kulay mulayginga kedha, Sera nginu ipi, ¹⁹ ngi mipa ngayapa kedha mulaydhin kedha, na nginu babath ngath kedha zoenguz nan ngayapa ipi madhin. Mar ina nginu ipi a adhapa kay ladhu!' ²⁰ Nuy nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin Pero kedha, 'Adhapa mariw koezi ngalpan lagoengu a nungu ipi a setha mura nungu mabaygal a thanamun zapul.' Thana nungu zagethaw mabaygan aymoedhin Pero thanamulpa midh nanga mulaydhin.

13

Abramaw Lothaw dhadh poelgemoedhin

¹ Abraman nanga adhapa wayadhin Aykupithungu, nuy a nungu ipi a nungu mura zagethaw mabaygal, a mura tetel uruyl, a mura nungu zapul, thana naygay doegampa adhapa memayidhin Aykupithungu. Nubiya kalmel nungu tukuypaw kazi Lotha. Kurusipa thana

---

† **12:15** Thana ngulaygal thanamun mopakuyk nel tharadhin Pero.

Kananaw zaya doegam gasamoedhin. ² Abram nuy mina koey ayde zapul mabayg. Nuy kedha, mamuylayg, nanilayg, a kawalayg; a nubiya lak koethil zapul, silba a goli.

³ Sizi nuy lak miyaydhin war doegampa. Nuy kedha meparu, urapu lagoenu thuma oesinginga, kurusipa nuy Bethela mangaydhin. Thana si thawpay thonarpa mudh yoewthadhin Bethel war doegapa a Ay war doegapa, thana kulay ngalaga nanga kawa mudhaw lag aymoedhin, ⁴ a olta moeydhadhin. Thana nanga si kulay aymayzi oltanu mangemidhin, Abram lak Aw-gadhoepa thoeythupoegaydhin.

⁵ Matha Abram lawnga koey uruylayg, nungu tukuypaw kazi Lotha lak kedha koey uruylayg, mamuylayg, nanilayg, kawalayg. Nuy lak nungu geth ipi kazilayg, a zagethaw maobaygoelayg.

⁶ Senabi thonara nanga palamun kalmel tetel uruypa bup matha ngoedhagidh lawnga, thana ngalagiya na mudh thoemaypu thana kasa mura bup urapun goeyginu eygi thoeaypa purthaypu.

⁷ Abraman a Lothan uruy danal poethay mabaygal kidhakidhan wati igalgal aymoeydhin, yayanob uruy may. (Senabi thonara nanga thana Kananalg a Perezaythalg, thana matha memayipu sethabi doegamoenu.)

⁸ Kalanu Abram Lothalpa kedha mulaydhin, 'Ipal ngoeba urapu kulkaw mabayg, thana kidhakidhan ya poeybayginga nay. ⁹ Matha ngoedhagidh kedha ngoeba bangal dhadh pulgemoene. Ngi kulay nginu midh doegampa ubi, kasa ubipa doegam ngibepa mar nginu uruypa matha ngoedhagidh, ngay wadgoepa uzaripa.'

¹⁰ Nuy Lotha karaypa gima nagaydhin a gurguy nagaydhin, nuydh imadhin Yuridhaw koesa, nanu doegam, mura kedha naygay kurusipa Zoa senabi doegam mina koey ngukilnga, Awgadhaw Dharbaw lag midh nanga, a Aykupithu midh nanga. Senabi thonara nanga Sodom a Gomara sepalbi ukasar goegath matha memampu, Awgadhoepa palay matha idimoeyginga. ¹¹ Lotha mura padagi dhadhar sakar nubepa madhin Yuridhaw koesa ngalagiya na thoeraypa. Nuy kalanu Abramalngu sager doegampa adhapa miyaydhin sipa Yuridhaw koesapa. Senaw palamun dhadh poelamay kedha kuniya aymoeydhin.

¹² Lotha nanga miyaydhin nuy Abram matha meparu adhal bupanu Kanananu. A Lotha kay goegathoepa thamaydhin, nuydh nungu kawamudhaw lagal aymoeydhin padagi dhadhasakara, Sodomoepea amadhan. ¹³ Thanu kay nanga setha Sodomaw mabaygal thana mina adhapudhay wati pawaw mabaygal. Thanu Awgadhoepa wati pawal aymoeypu, Awgadhaw mina nanga pathidhaypu.

Abram Kananangu Ebronoepa thamaydhin

¹⁴ Lotha nanga thamaydhin, nungu kalanu Awgadh Abramalpa mulaydhin kedha, 'Senaw ngi ngalaga nanga mepa mamu kay mina nagi mura wad wad gampa. ¹⁵ In mura kapu boeradhar, ngath bangal ngibepa manine a nginu kaziw kazipa. In mura nubi kapu boeradhar bangal pamoeygoepa ingaru nginu za, nginu kaziw kaziw geth niyaylag.'

Awgadhan kedha mulaydhin Abramalpa, 'Ngath bangal nanga ngin kazil palane'

¹⁶ 'Ngath bangal nanga ngin kazil palane buthudh koeygarsar, mabaygoepa gethatidaypa matha ngoedhagidh lawnga. ¹⁷ Wa uzar, ngidh mura iman nabi koey boeradhar nabi buwadhoengu wara buwadhoepa, in bangal ngath ngibepa manine mura.'

¹⁸ Kalanu Abram thamaydhin a mudh yoewthadhin, Mamren adhapa thamayzi puyl doegamoenu amadhan Ebronoenu nuy Mamre wara kuyku mabayg Ebronoenu. Nuydh Abrama kalanu si kulaw olta moeydhadhin Awgadhoepa.

14

Abram Lothan gudaz puydhadhin

¹ Si senawbi thonara nanga, mopakuyku mabayg koey garsar. Thana po mopakuykun ya umadhin wara payb mopakuykupa koewbupa. Ya umayzi mopakuyku nelay itha kedha, Amrapel Babilonaw kuyk, Ariyok Elasaw kuyk, Sedaloma Elamaw kuyk, a Tidal Gowimaw kuyk.

² Thana koewbupa memayidhin payb mopakuykupa, thanamun nelay itha kedha, Bera Sodomaw kuyk, Boesa Gomoraw kuyk, Sina Adhamaw kuyk, Semeba Zebowimaw kuyk, a wara kuyk Belamaw* ³ Nubi payb mopakuykul lak ya umadhin koewbupa, a koewbu mabayg garwoeydhamoedhin, Sidimaw padaw dhadha soekara. Nan kayib kedha thoeraypa, Umaw Woer, na mina wapiginga.

---

* **14:2** Belamaw wara nel Zowa.

⁴ Elimaw kuyk Sedaloma nuydh thana payb mopakuykul nudaydhin nuy thanamun mura mina mopa kuyk aymaydhin twaylob wathoelnga. Wath thirtin nanga, thana lak nubepa kurusipoegayinga.

⁵ Wath potin nanga nuydh imadhin kedha, thanamun koerngayinga koeyza, nuydh wara koey goegathaw mopakuykupa yangukudu guythuyadhin nubepa ibupuydhaypa. Thana nubepa ngapa thanamuniya thanamun koeygarsar koewbu mabaygal. Thana kalanu koewbupa memayidhin mura goegathoepa. Thana adhadhin, thanamuniya Repaymalgal thanamun goegath Astheroth a Karnaym, Zuzimoelgal thanamun goegath Am a Emim, palay sepalbi goegath Kiriyathamaw padaw dhadhasakara, ⁶ a Oraythalgal Edomaw padanu gimanoeka wara kuthoengu wara kuthoepa mathamoeydhin kurusipa thana Elparan puygi dhadha sakaraw dhang gasamoedhin. Sethabi koewbu kalanu mura sethabet goegathal koerngayl kawra madhin.

⁷ Kalanu Sedaloma a thana setha ya umayzi mopakuykul, kuniya tidemidhin Kadesoepa.† Thana mura Amalakaytalgal lak mathamoeydhin mura thanamun goegathiya, a Amoraythalgal lak kedha, setha ngaya nanga Azazon thamanu memayipu.

⁸ Wa, thana Sodomaw Gomoraw mopakuykul, a thanamuniya kalmel Adhamaw, Zebowimaw, a Belamaw mopakuykul thanamun koewbu

---

† 14:7 Kades, kulay kedha thoeraypu Enoemispat.

mabaygal garwoeydhamoeydhin koewbupa. Thana kasa ugar thonar Sidimaw pada dhadha sakara.

⁹ Thana nanga ya umayzi mopakuykul ngabunadhin Elimaw, Gowimaw, Babilonaw, a Elasaw, thana po ya umayzi mopakuykul panithoedhin setha payb Sidimaw doegam mopakuykupa. ¹⁰ Senabi padaw dhadha sakar nanga kasa mura kubikub dhidheral pawoeynayl doenabaylga. Kalanu thana payb mopakuykul kasa akan zilmemidhin, a thanamun koewbu mabaygal. Dhuray Sodomaw, Gomoraw mabaygal sethabi dhidheral pawoeynayl doenabaynu irimoeydhin, a setha dhuray nanga mura padapa kadaypa akan zilmemidhin.

¹¹ Wa thana ya umayzi mopakuykun mura mina zapul a ayde kusumoedhin Sodomoengu a Gomoroengu, wara za wanayginga ayde kalmel. Kalanu memayidhin kaliya noegayginga. ¹² Wa, Abraman tukuypaw kazi Lotha thana lak nuynd madhin sisi Sodomoengu, nubiya kalmel mura nungu mabaygal a zapul. ¹³ Matha urapun sakariya palgidhin a Abraman yadu thuradhin, zapul midh na paru aymoedhin Lothalpa. Wa, nuy Abram waza thanamun Eberu buway kuyk. Nungu kawamudh senabi thonara Mamren adhapa thamayzi puyl doegamoenu amadhan. Nuy Mamre Amaraythalayg nuy a nungu tukuyap Esoekol a Ana thana Abraman igalgal, urapu doegamuya thayamidhin.

¹⁴ Nuydh nanga Abram gasamoedhin kedha, nungu tukuypaw kazi Lothan gasamoedhin, nuydh mura nungu mabaygal thuraydhin, mura

setha ngaya nanga koewbu mabaygal nungu kawamudhoenu, karmel garwoeydhamoeydhin mura 318. Kalanu Abram a nungu koewbu mabaygal sethabi ya umayzi kuyku mabaygal a thanamun koewbu mabaygal wakay moeydhin kurusipa goegath nel Dan. ¹⁵ Nuydh thana si imaydhin, kalanu nuydh nungu mabaygal dhadhiya mamayidhin. Thana kubilukay pananithadhin, a thanamun wara doegam mabaygal kasa akan zilmemidhin. Abraman mabaygal wagel wakaymoeydhin thana kurusipa Obar, Damaskasanu wara doegamoenu, naygay doegamoenu.

¹⁶ Nuydh mura kuniya gasamoeydhin thana midh zapul Sodomoenku a Gomaroenku kusumoedhin a mabaygal lak kedha nuydh kuniya gasamoedhin. Nuydh nungu tukuypaw kazi Lothan kuniya gasamoedhin karmel yoepkazil a zagethaw mabaygal, mura thanamun rugal karmel, a Lothan rugal.

Melkizadek nuydh woenab poeybadhin Abrahama

¹⁷ Wa, Abram nuydh Sedaloma a nungu doegam mabaygal mura mathamoeydhin; thana nanga kuniya tidemidhin, Sodomaw mopakuyk yabuya uzaraydhin thanamulpa. Nuydh thana gasamoedhin, wara padaw dhadha sakarnu nel Sabela, lawnga Mopakuyku Padaw Dhadhasakara.

¹⁸ Senabi thonara nanga wara mabaygal mangaydhin, nungu nel Melkizadek, Salemaw mopakuyk, nuy lak misnare, Daparaw Gimaw

Awgadhaw. Nuydh kunaw susu a umal nguki Abramalpa mamomoedhin, ¹⁹ kalanu Abramalpa kuyku nidhayzi yangukuduya mulaydhin kedha,

‘Ngibepa mura kapu za ngapa gimaz.

Awgadh adhapudhay koey Awgadh.

In nubi gugu ubidh thoeyayzinga

matha nungu aymayzinga gimal a apal,

Nuydh bangal ngin danal poethaypu,

mura thonara koeygoersar.

²⁰ Wa, nuy mina Adhapudhay Kuykulnga

Awgadh gimal darapa,

mabayg ngaru nuyn bangal thawmayparuy,

kedha zoenguz kedha nuy waza ngibiya

kalmel

a kulay nginu pazalmay buwalthoeyaynu.

Kedha zoenguz thana nginu wati koewbu

mabaygal

akan kuniya zilmemidhin.’

Kalanu Abram nubepa Melkizadekoepa koeygarsar zapul poeybamoeydhin urapu urapu mura nungu koewbu thonaraw gasamoeyzimaingu. Ten mamuyul nanga nuydh urapun madhin nubepa, a rugal lak kedha, a mura zapul lak kedha. ²¹ Kalanu nuy Sodomaw mopakuyk Abramalpa mulaydhin kedha, ‘Koey eso ngibepa ngidh mura ngaw mabaygal balbayginga gudaz puydhadhin kuniya, mura matha ngoedhagidh, mura setha Sodomaw mayzi rugal nanga ngidh bangal ngibepa gasamidhe sew ngibiya.’

²²⁻²³ Kasa kay kedha nuy Abram ubigasidhin, nuy kedha mulaydhin, ‘Ngay mina Awgadhaw

parunu, nubi gugu ubidh thoeyayinga ngunu aymayinga nanga, ngayapa wara moegina zapa gasamoeypa lawnga nginungu; nginu ngayapa kedha yoengu kedha, mura matha ngoedhagidh ngidh ngayapa poeybadhin a ngay nginungu matha ngoedhagidh. ²⁴ Ngayapa ngaw geth wara zapa kuniya gasamoeypa lawnga, ngath kay matha kuniya gasamoeypa ngaw zagethaw mabaygan mi aydel zapul nanga thana purthamoeydhin, wara kedha mabaygan nanga thana kay thanamun kupayl gasamoeypa, Ana, Esoekol, a Mamre. Thana waza ngaw doegamuya thayamidhin.'

15

Kuykulmay yawoedhayzinga Abramaniya

¹ Kalanu Kuykulnga Abramalpa goeyginu pikin umay kedha,

'Abram, ngi akan maygi,

ngath bangal ngin kaludhoepu mura wati zoengu,

A ngath bangal ngibepa,

adhapudhay mina za poeybane.'

²⁻³ Abram kuniya mulaydhin Awgadhoepa kedha, 'Ngath bangal midh paru nginungu kozan gasamoene ngaw buwaypa, ngay wara kazigig, ngaw zapa a ngaw buthoepa. Zapul ngaru kedha kuniya pudhedhe bangal, urapun ngaw niyaykazin, nuydh ngaw buth manine, Eliyayza nungu nel. Ngidh ngayapa kazi poeybayginga,

kedha zoenguz nuydh bangal ina ngaw za-
geth mura manine, senabi wara buway mabayg
Eliyayza Damaskasoengu.'

⁴ Pikinu nanga Awgadh lak mulaydhin
Abramalpa, 'Lawnga, nginu zagethaw mabayg
lawnga; nginu kazi bangal nginu buth manine.'

⁵ Senawbi pikinu nanga muynu, Awgadhan
Abraman adhapa yoelpadhin nungu kawa
mudhaw lagoengu, kalanu dapara kadaypa
dan thayadhin, 'Kedha nagi, ngidh setha
thithuyl imiz a? Buthudh koeygarsar, ngibepa
getha tidaypa matha ngoedhagidh lawnga,
nginu kaziw kazil bangal kedha koey garsar.'

⁶ Abram nuydh mina yoepathaman Awgadhaw
yawoedhay yangukudu midh nanga.* Wa,
nungu Abraman mina yoepathaman kapu
ngoedhalnga Awgadhoepa senabi thonara,
Awgadhaw purkapa balbayginga.

⁷ Awgadh kalanu lak mulaydhin Abramalpa
kedha, 'In ngay Awgadh, ngath kulkulb ngin
yoelpadhin ngapa, nginu thathiw thathiw
niyay lagoengu, Oerngu, Babilonangu muyngu.
Ngibepa nubi boeradharapa ngath yadu
palgadhin nginu geth za ingaru.' ⁸ Abram kalanu
yoewdhaydhin kedha, 'Adhapudhay Kuykulnga,
ngath bangal midh paru ngulayg gasamoene
kedha, ngin bangal mina yoepathamaypa kedha,
ina nabi boeradhar ngaw boeradhar, ngaw geth
niyaylag?' ⁹ Awgadhan Abraman ibupuydhadhin
mina yoepathamaypa nubepa. Nuy kedha

---

* **15:6** *Abrama mina yoepathamadhin Awgadh:* wara Romaniw
Thusi 4.3 geth tidi.

mulaydhin Abramalpa, 'Wa, ngidh ngayapa kaw ngapa mar, a nani a garkaz mamuy, mura thoeri wathalgal kay a yawa goeynaw a mina goeynaw.'

Abram uruyl papathoemoeydhin a poeybamoeydhin Awgadhoepa

¹⁰ Nuydh Abram mura Awgadhoepa kusumoedhin sethabi uruyl. Kalanu papathoemoeydhin thana uruyl. Nuydh boethal uruy dhadhiya dhadh mayginga. Nuydh setha papathoemoeyzimayl mura uka doegamuya budhmoedhin. ¹¹ Thana wara boethal uruyl ngapa mulupa nanga, setha nuthemir aygudoepa nanga, nuydh thana adhapa zizimoeyr.

¹² Goeyga nanga pudhaydhin Abram gamu kawban uthuy yoewnadhin, nungu uthuy mina koeysa. Kalanu nuydh mina koey aka gasamoedhin. ¹³ Awgadh nubepa mulaydhin kedha, 'Wagel bangal nanga nginu kaziw kazi bangal wara mabaygaw niyay lagiya nithamoene. Danal poethay bangal thanamulpa gegeyadh po andred wathalnga, ¹⁴ kasa kay kedha ngath bangal idimoene sethabi wati danal poethay mabaygal, a thanamun buway. Midh thonara nanga thana sethabi wati danal poethay lagoengu ngapa kuniya, thanamuniya bangal koey garsar kapu ngoedhal koethil zapul a dhuray matha ngoedhagidh zapul.

¹⁵ 'Kasa kay kedha mura thabi zapul ngaru nginu thonarngu pawpa, nginu thonara nanga gasamoene, nginu bangal kapu kuth koewbuginga, ngin bangal balbayginga boeradhoeranu

wanane. ¹⁶ Nginu bangal nanga kuth senabi thonara ka matha lawnga, thanamulpa Amaraythalgoepa adhapa idimoeypa nubi boeradhoerangu. Ngithamun buwayn ngaru bangal mina thonar ugane; thana kuykuthalnga ugane nanga wara lagoenu, maykuyk mulupa, maykuyk kadaypa, po muykuykul mura. Kalanu bangal thanamun Amaraythalgaw wati pawa nanga koezya aymidhe. Ngath senawbi thonara kay lak ngapa thuraypa nginu buway thanamulpa kuth poeybaypa, thanamun Amaraythalgaw kuniya modhab.'

¹⁷ Goeyga nanga pudhaydhin, koey inur thoeydhamoeydhin ukasar muythaynga za kasa palamun geth buyalnga dhadhiya thamemar uruy madhuya. Palay ukasar kalmel, wara muythaynga a wara thungedh ngoedhalnga kalmel thamemar. ¹⁸ Senabi thonara nanga Awgadhan yawadhan aymoedhin Abramalpa kedha, 'Ngath nginu kaziw kazipa bangal in nubi boeradhar maypa marngu, Aykupithu doegamoengu kuyku oemay kurusipa Upreythizaw Koesapa.

¹⁹ 'Setha mura lagal thabi boeradharoenu muynu, mabaygal ngalagiya nipa nanga, Kenalgal, a Kenazalgal, a Kadhmonaythalg, ²⁰ a Ithalg, a Perezaythalg, a Repaymalgal, ²¹ a Amonaythalg, a Kananalg, a Gergoesaythalg, a Zebusaythalg. Wa, ngath bangal mura mamayiene nginu kaziw kazipa, mura thabi mabaygaw niyaylagal kalmel.'

16

Serana zagethaw mabayg Abramalpa poeybadhin ipi

¹ Abramam ipi na mina koey kuykuthalnga uzaraydhin kazigig, kasa kay kedha nabiya urapun Aykuputhulayg, nanu zagethaw yoepkaz meparu; nanu nel Eyga.

² Wara thonara Sera nanu alaypa mulaydhin kedha, 'Ngayapa kazipa gasamaypa lawnga, Awgadhan ngayapa kazi poeybayginga; ngi bangal ngoezu zagethaw yoepkaziya uthuy yoewnane, wara kedha nadh ngayapa kazi gasamoene. Wa Abramam asidhin Serana ubilmaya.*

³ Wa, Sera Eygana poeybadhin nubepa zagethaw yoepkaz ipi. In nubi za na aymoedhin Kananaw niyay kalanu ten wathalnga.

⁴ Abram Eyganiya uthuy yoewnaydhin, kalanu na maythalayg aymaydhin. Nadh na imadhin kedha na maythalayg, na Seralpa adhawanepu.

⁵ Sew kalanu Sera gegeyadh gasamoedhin, na kedha mulaydhin Abramalpa, 'Na Eyga na kasa koeyma kupuripa ngayapa kedha, na maythalayg. Ina ngoezu gegeyadh lawnga, ina nginu gegeyadh; Awgadhan kay bangal seysithamoene. Ngath madhin Eygana ngibepa ipi, midh paru na ngaybiya gimal yadu umepa? Na ngoezu zagethaw yoepkaz.' ⁶ Abram nuy Seralpa kuniya kedha mulaydhin, 'Wa sena nginu zagethaw yoepkaz, nginu ubi nabepa midh zagethoepa

---

* **16:2** Senabi thonara thanamun pawa kedha, koey mabaygan ngulayg gasaman zagethaw ngoewakaz ipi thanamulpa.

aymoeypa.’ Sera sizi pawpa nan koey dharadh mayparu, a kalanu na Eyga gamungu zilmaydhin Seralngu.

Awgadhaw angela Eygalpa mulaydhin mabaygoegi dhadha sakarnu muynu

⁷ Na nanga Eyga zilmaydhin nanga Awgadhaw angelan nan dhadhal gasamoedhin moegina ngukiw maynu, nanu mabaw lagoenu pasinu, mabaygoegi dhadha sakara, lag nel Soer.

⁸ Angela nabepa mulaydhin kedha, ‘Eyga, ngi Serana zagethaw mabayg, ngi ngalagaz ngapa, a ngi ngalagapa ulaypa?’ Na kedha angeloepa, ‘Ngay nanungu gamungu zilayma, ngoezu kuyku mabaygoengu.’ ⁹ Angela nabepa kuniya mulaydhin,

‘Lak kuniya tidi,

ngi waza nanu zagethaw mabayg.

¹⁰ Ngath bangal ngin danal poethaypu,

a nginu kaziw kazil bangal buthudh koey garsar.

¹¹ Ngidh bangal kazi gasamoene, garkaz kazi,

a ngidh bangal nuyn nel tharane Ismeyl.

Minguz kedha, Awgadhan nginu may wakay karngemingu.

¹² ‘Kasa kay kedha nuy bangal senawbi garkaz kazi mina igalgoegig, ngoedhe bangal igalgoegi donki, bupaw donkil midh nanga. Nuy bangal kasa mabaygoepa matha koey dharadh yadu umepu, a thana bangal nubepa wati igalgal, a nuy bangal nungu buwayngu koerawayg, nungu kusayg niparuy.’

¹³ Eyga na nabepa wakay thamoemaynu muynu yapu poeybaydhin kedha, 'Ina ngath mina Awgadh imanu a, a ngay um mayginga? Ngay bangal midh, ngay bangal mabaygoepa umepu a?' Kalanu na mulaydhin kedha, 'Nuy Awgadh mina Awgadh, nuydh purkan yawayipa.' ¹⁴ Thana kedha zoenguz nan may kedha thoeraypu, 'Purkan Yawayay Mabaygaw Ngukiw May, nuy Ngaru Igililnga.'

Eyga kuniya tidaydhin

¹⁵ Kalanu na Eyga kuniya tidaydhin nadh angeloepa karngemidhin, a nadh garkaz kazi madhin Abramalpa. Nuydh nuyn nel tharadhin Ismeyl. ¹⁶ Senawbi thonara Abraman wathal mura 86.

17

Awgadhaw ya woeydhayzinga kuykunidhan

¹ Sizi pawpa nanga moegina kuykuthalnga, nungu Abraman 99 wathal gasamoedhin nanga Awgadh lak yakamoeydhin nubepa, a mulaydhin kedha, 'Ngay adhapudhay Awgadh, ngayapa karngemir. Wara lak kedha ngoedhal Awgad-hoeginga, ngay midh nanga. Ngidh bangal ngaru mura thonara ngaw ubilmayl aymoeypu a mina zageth ayman. ² Ngath bangal ngaru ngibepa ngaw ya woeydhayzinga kuykunidhane, a nginu kaziw kaziw bangal koey garsar.'

³ Abram nuy Awgadhoepa thawmaythu boer-adharoepa lugobel tharaydhin. Awgadh kedha mulaydhin nubepa, ⁴ 'Ngath nabi yawadhan ngibepa ayman, ngath bangal ngin mopakuyk

thathi aymoene mura lagoepa. ⁵ Ngi bangal lak lawnga Abram, ngath ngibepa kayn nel manin, nginu nel bangal Abrama, minguz kedha ngath ngin ayman mura buwaypa thathi, mopakuyk.*
⁶ Nginu kaziw kazil bangal mina koey gudal goesar, a dhuray thanamulngu bangal goegathaw mopakuykul aymoeyne. ⁷ Ngayapa ngaw yawaydhayzimoeypa yakanuraypa lawnga, ngibepa a nginu kaziw kazipa sey boey wagel, ina ngaw patidhaygi ingaru yawoedhayzinga. Ngay bangal nginu Awgadh a nginu kaziw kaziw ngaru Awgadh.

⁸ 'Ngath bangal ngithamulpa poeybane, ngi a nginu kaziw kazil in nubi boeradhar Kanana, ingaru za ngithamun, a ngay bangal ngithamun Awgadh. ⁹ A Abrama ngi kay ngaru ngaw wakay thoemamay a ubilmaya asir ya woedhayzimaya, ngi a nginu kaziw kazil sey boey wagel.'

Koey yawoedhayzi mak

¹⁰ Awgadh matha umay Abramalpa kedha, 'Ngitha bangal mura asimoeyne thabi yawoedhayzimaya ngaw. Ngitha ngaru motho poethaypa mura ngithamun garkazil, koey mabaygal a moegina kazil. ¹¹⁻¹² Koezi pawpa mura ngithamun kayn mapethal garkazil boera rumayl nanga thana eyth goeygil na gasaman nanga ngaru ngapa pathamoeyn. Ngithamun geth kazil a matha kedha zagethaw mabaygaw kazil, a matha kedha koey mabaygal garkazil kayn gasamayzimayl azaz lagoengu.

---

* **17:5** Abraman mura buwaypa thathi aymoedhin, wara Romaniw Thusi 4.17 geth tidi.

13 'In nubi mina gamunu maku yawoedhayzinga mabaygoepa imaypa kedha, in ngoeban patidhaygi yawoedhayzinga. 14 Mi garkaz nanga ngithamulngu, motho poethayginga, nuy lak lawnga ngaw buway mabayg; minguz kedha, nuydh ngaw yawoedhayzinga pathidhan.'

Awgadhan kayn nel poeybadhin Seralpa

15 Awgadh matha umay Abramalpa kedha, 'Ngidh bangal nginu ipi kedha thoerayg, Sera; koezi pawpa nanu nel bangal Seray. 16 Ngath bangal nabepa mina igililmay woenab poeybane, a nadh bangal ngibepa garkaz kazi gasamoene. Na bangal mura apu koey garsar buwaypa a nanu kaziw kazingu dhuray bangal mopakuykul aymoeyne koey goegathiya.'

17 Abrama apasidhin Awgadhoepa nungu paru mulupa thayadhin boeradharoepa, kasa kay kedha nuydh nanga wakay thoemamayidhin nungu kasa giw kedha, 'Ngalbe koey apu thathi, ngalbepa matha ngoedhagidh lawnga kazipa gasamoeypa, ngay waza 100 wathalayg a ngaw ipi 90 wathalayg.' 18 Nuy Awgadhoepa yapupoeybaydhin kedha, 'Ngibepa balbayginga kedha Ismeyl bangal ngaw buth manine?'

19 Kasa kay kedha Awgadh nubepa kedha mulaydhin, 'Lawnga! Nginu mina ipin Seray, nadh bangal ngibepa kazi gasamoene. Ngidh bangal nuyn nel tharane Isaka a ngath bangal ngaw yawoedhayzinga ngaru ngoenanu mayparu nubepa a nungu kaziw kazipa. Ina patidhaygi yawoedhayzinga.

²⁰ 'A wara kedha, ngath ngingu yangukudu gasamoenu Isoereylan doegam, ngath bangal nubepa koeyma kazil mamayiene a kaziw kazil, a nuy bangal toewalob garkaziw thathi; ngath bangal mura yaynanob thanamulpa kaziw kazil mamayine, a ngath bangal thanamun koey goegath aymoene. ²¹ Kasa kay kedha ngingu ipi Seray bangal ngibepa garkaz kazi manine, kedha thonara wagelaw wathoenu. Nungu nel bangal Isaka; ngaw yawoedhayzinga ngaru nubepa bangal.'

²² Awgadhan nanga muwasidhin Abramaniya nanga ya sagul, kalanu nuydh Abraman wanadhin.

Abrama a mura nungu garkazil motho pathamoemoeydhin

²³ Senawbi goeyga nanga nuydh Abrama Awgadhoepa karngemidhin a motho pathadhin Ismeylan a mura garkazil nungu lagoenu muynu, a matha kedha nungu mapu zagethaw mabaygal garkazil a thanamun garkaz kazil.

²⁴ Wa, nuy nanga Abrama nanga 99 wathalayg, nuyn lak motho pathadhin, kedha zoenguz kedha Awgad a Abrama palamun kayn yawoedhayzinga. ²⁵ Nungu Kazi Ismeyl sinubi thonara thoertin wathalayg. ²⁶⁻²⁷ Wa, palay urapun goeyginu sepalbi thonara motho pathamoemoedhin urapu mayn Abraman zagethaw garkazil.

18

Abramalpa Awgadhan garkaz kazi yadu palgadhin

¹ War thonara nanga Awgadhan lak Abramalpa yakamaydhin. Senabi thonara Abraham kawamudh Mamren puykuykunu amadhan. Nuy nanga nungu potowakunu pasagudanu nir nanga dhadha goeyginu gabupa, senawbi goeyga koey komalnga. ² Kedha nanga nuydh gima nagaydhin, nuydh thoeri mabaygal imoeydhin. Nuy sobaginga yabuya uzaraydhin thanamulpa, nuydh apapudhaydhin nungu paru mulupa thayadhin boeradharoepa. ³ Nuy kedha, 'Ngay gar ngithamuniya yoewdhiz, matha yabay kay mabag, ayawal mamu itha ngoena pudhemipa, ngay mura mabaygaw ibupuydhay mabayg. ⁴ Kow nithamaw puy kuykoenu iradhoepa, ngath ngithamulpa woer theoydhaypa ngaroepa garwalgaypa. ⁵ Ngitha kay mamu moegina ay purthaypa, ngithamulpa lak wamenalnga maboepa. Ngitha gar ngoedhalnga ngapa ladhunu ngaw lagoepa. Ngath kay ngaru ibupuydhay ayimpa ngithamulpa.' Thana kedha, 'Eso, wa ngoey sethaki.'

⁶ Kalanu Abrama mina sobaginga nungu potowakupa uzariz a nungu ipipa Seraylpa kedha muliz, 'Kazaginga sena nginu mina kapu kun, seyzi ngapa mar a kunaw susul kay ay-moeyr.' ⁷ Kalanu Abrama soeyzi zilmaydhin, a nungu uruyngu nuydh koey buzara! kazi kaw madhin nungu zagethaw mabaygoepa buth pathaypa. Sobaginga nuydh ay ayman. ⁸ Kalanu matha nuydh susu ikay a madhu mammoedhin a parunu thiyamoeydhin thanamulpa puy kuykoenu apal ayde, a thana purthadhin.

⁹ Thana kalanu yapupoeybemidhin kedha, 'Ng-

inu ipi ngalaga Seray?’

Nuy kedha, ‘Na sey potowakunu.’ ¹⁰ Wara thanamulngu kedha muliz, ‘Nayn moelpalaw koeliya nanga, nginu ipin bangal garkaz kazi gasamoene. Wa, senawbi thonara ngay lak bangal boey kuniya tidhedhe ngipelpa mura zapa kuyku nidhaypa.’* Wa, Seray senabi thonara muynu, potowaku pasanu, kalanu sir. ¹¹⁻¹² Nadh na karngemidhin nanga nanu kasa giw, minguz kedha, nanu kaziw gasamay thonar yabay thayadhin, sepalbi thonar palay koey apu thathi. Na giwl giwl kedha umay, ‘Ngalbelpa kazipa gasamoeypa matha ngoedhagidh lawnga.’

¹³ Wa, nuydh kuykulnga Serayna giw wakay karngemidhin senabi thonara. Nuy Abramalpa yapupoeybaydhin kedha, ‘Senaw Seray miyaw may giwn pungaypa, nadh ngaw ya mina yapathoemayginga? Na minguz kedha umepu, na koey apu, na kazipa matha ngoedhagidh lawnga?’

¹⁴ In nubi za kasa zagethoeginga,† in nubi sama woeydhayzimaya wara zaginga Kuykulmaypa koey zagethoepa aymoeypa. Koezi pawpa nayn moelpalal waniz, ngay bangal na boey kuniya. Wa, senawbi thonara nginu ipin seray bangal garkaz kazi gasamoene.’ ¹⁵ Nadh nanga Seray Kuykulmay yangukudu na karngemidhin nanga nanu aka mina koeyza, na gud thadhaydhin kedha, ‘Ngay giw walayginga.’ Kuykulnga nabepa kedha mulaydhin, ‘Lawnga, ngi giw

---

* **18:10** Awgadhan yawadhan Abramalpa, wara Romaniw Thusi 9.9 geth tidi. † **18:14** Awgadhoepa mura za aymoeypa zagethoeginga: wara Luka 1.37 geth tidi.

walema.'

Abrama   Awgadhoepa   yoewdhaydhin
Sodomoepa

¹⁶ Kalanu sethabi thoeri mabaygal ladhudhin war lagoepa sizi mulupa nagaypa wara goegathoepa nel Sodom, a Abrama thana dhadhapa agaydhin yawa thurayl.

¹⁷ Nuy Kuykulnga wakay thoemamoeydhin kedha, 'Ngath kay Abraman ngulayg palane ngath bangal mi za nanga aymoene. ¹⁸ Wa ngoeban ya woedhayzinga kedha, nuydh nungu kazil a ngepal ngurpamoeypu bangal ngaw yoepa koerngaypa, thana bangal koey ridhamayl siparu, a koey mudhaw lag aymoene. A lak kedha nungungu pawpa ngath mura nubi po gubaw gizuwaw koey goegathapa bangal woenab poeybaypu. ¹⁹ Ngath nuyn Abrama adhapa thamadhin nungu kazipa a nungu kaziw kazipa ngurpaypa, thanamulpa mura koerngaypa ngaw yangukudupa, a mura mina doegamuya buwayl thoeyaypa. Thana bangal nanga mura ngaw ubilmayl aymoeypu nanga, wa ngath bangal ngaw yawoedhayzinga mura kuyku nidhane Abramalpa a nungu kaziw kazipa.'

²⁰ Nuy Kuykulnga Abraman ngulayg paladhin kedha, 'Ngath karngeminu kedha, sena Sodomaw, Gomoraw muliya muynu ipidhadh gegeyadh za mura. ²¹ Ngay kay mulupa mepa sepalbi goegathoepa yapupoeybaypa a imaypa kedha, ina mina ngath midh karngemingu?'

²² Palay yaday woeyay mabayg mulupa

uzarmoedhin Sodomoepa. Kuykulnga a Abrama palay yawayg; palay si gimal ya pugemoedhin.

²³ Kalanu Abrama nuy kuykulmaypa kuyku wakayayl yapu poeybaydhin kedha, 'Ngidh bangal idimoene senabi goegath, a mura mina mabaygal a wati mabaygal a? Zangu mingu ngidh bangal mina mabaygal lak idimoeyne?

²⁴ Thana sike sey pipti mina mabaygal goegath-oenu muynu; pipti nanga mina mabaygal nanga, wa ngay ngibiya yoewdhiz, ngidh gar bangal thana kalmel mura idimayg. ²⁵ Ngibepa koey zageth kedha zapa aymoeypa, mina mabaygal a wati mabaygal kalmel idimoeyn, kedha zoenguz kedha ngi nubi apaw goewaw minamay mabayg, ngidh ngaru zapul balbayginga buwayl idimpa, ngi mina zagethaw mabayg.'

²⁶ Wa, nuy Kuykulnga Abramalpa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngath nanga mina mabaygal imedhe nanga, ngayapa Sodomoepa idimoeypa lawnga, ngath bangal kasa wanane, kuyk pipti mina mabaygal dhuray muynu.'

²⁷ Abrama lak mulaydhin Kuykulmaypa kedha, 'Ngay gar ngibiya yoewdhiz pawoeyar, ngawngu ngibepa koey dharadh ngaru yangu, ngay kasa mabayg, ngay balbayginga lawnga mina yangukudupa sey sithamaypa ngibepa, ²⁸ kasa kay kedha wara kedha, sey moenarimayl poti payb mina mabaygal, ngidh bangal thana ngaru idimoeyne a? Minguz kedha setha moenarimayl, matha payb thanamulngu matha lawnga.' Nuy Kuykulnga kuniya mulaydhin kedha, 'Sena balbayginga, ngayapa senabi goegathoepa idi-

moeypa lawnga, ngath bangal nanga imedhe poti payb mina mabaygal.'

29 Abrama lak mulaydhin kedha, 'Wara kedha, matha poti nge.' Kuykulnga kedha mulaydhin, 'Ngayapa idimoeypa lawnga, kasa midh poti lawnga moenarimayl mabaygal.'

30 Abrama Awgadhoepa lak mulaydhin kedha, 'Kuykulnga ngidh gar ngayapa gegeyadh gasamayg, ngay gar ngibepa lak mulepa, ngidh kay na matha thoerti imepa midh?' Nuy Kuykulnga kedha mulaydhin kuniya, 'Wa, thoerti mina mabaygal balbayginga, ngayapa idimoeypa lawnga.'

31 Abrama mamu kedha mulaydhin, 'Ngay gar ngibeya yoewdhiz, ngidh gar pawayar ngayapa ngaw moegina apasigi yoewdhay; wara kedha ngidh matha bangal twenti mina mabaygal imedhe midh?' Kuykulnga Abramalpa kuniya mulaydhin kedha, 'Ngayapa senabi goegathoepa a twenti mina mabaygoepa idimoeypa lawnga.'

32 Abrama mamu nge lak mulaydhin kedha, 'Ngay gar apasin ngibiya, ngayapa kay wati ngoenakap gasamayg, ngay ngibepa mina moeygoepa mulepa kedha, ten kay na mina mabaygal midh?' Kuykulnga kedha mulaydhin Abramalpa, 'Ngayapa ngaru senabi goegathoepa a ten mina mabaygoepa idimoeypa lawnga.'

33 Senawbi koeliya nanga palay muwasidhin ya sagul, dhadh pulgemoedhin; Kuykulnga miyaydhin a Abrama nungu lagoepa kuniya miyaydhin.

19

Sodomaw mabaygaw ipidhadh gegeyadh mina koeyza

¹ Palay nanga ukasar yaday woeyay mabayg Sodomoeny mangemoedhin kutoepa, Lotha nuy goegathaw yabugudaw pasagudoeny nir. Nuydh nanga palay imoemoedhin nuy koezi pa uzaraydhin palamulpa ayawal maypa. Nuydh palamuniya parunu apasin kuyk patidhadhin ² a kedha mulaydhin palamulpa, 'Ayawal, ngay mura mabaygaw ibupuydhay mabayg, ayawal ngalpa ngaw lagoepa. Ngipel kay sepal ngar garwalgempa a ngipen uthuy kay ngaybiya. Ngipel mina bathaynga kay kaykedh uzarampa inuriya.' Kasa palay kedha mulemoedhin, 'Lawnga ngalben uthuy kay adhal goegathoeny dhadhal.'

³ Kasa kay kedha nuy palamulpa thuma umay, kurusipa palay nubiya asimoemoedhin nungu lagoepa. Kalanu Lotha nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngitha kay kunaw susul aymoey a kapu ayde kay buth pathamoey palamulpa aygudoepa.' Mura nanga muwasidhin kalanu thana purthadhin.

⁴ Palay kay wigel kay uthuyya uzarampa thana sew Sodomaw garkazin kulay lag kidh nuradhin, kayn mabaygal a koey mabaygal. ⁵ Mun na asidhin nanga thana Lothalpa wal miyaydhin kedha, 'Sepal mabayg ngalaga, ngibiya uthuyya kaybaw kubilpa? Palay ngapa adhapa mamamar, ngoeymulpa kidhakidhan wati sagulpa.'

⁶ Lotha palay kaludhoemoedhin, nuy adhadhaydhin thanamulpa a pasa thamudhadhin nubiya wagel. ⁷ Nuy kedha thanamulpa Sodomaw mabaygoepa, 'Ngitha ngaw kapu igalgal, ngay gar ngithamuniya yoewdhiz, sena adhadhaydhay gegeyadh aymayg. ⁸ Ngithamun nanga ubi, ngath kay ngithamulpa ngaw ukasar kazi-may muwamu ngoewakaz mamoeempa. Ngath palay boey adhapa mamoeempa ngithamulpa ngithamun ubipa. Kasa kay kedha ngitha kay ngaru za aymayg koepa ukasar yaday woeyay mabaygoepa, sepal ukasar dhadhiya pudhay mabayg ipal ngaybiya kaybaw kubilpa. Ngath kay ngaru palay danal pathampu.'

⁹ Kasa kay kedha thana mulemidhin nubepa kedha, 'Adhapa uzar lagagi mabayg, ngi ngalagaw mabayg in mepa? Ngidh kay midh ngoey ngurpamoeypa itha a? Ngidh kay na ngoeymulpa lag woenayg ngoey kay ngibepa mina wati za ayimpa.' Thana kalanu Lothan kabuya guythuyar, lagiya muypa. Thanamun ubi kedha thana kay pasa patidaypa ¹⁰ kasa kay kedha palay yaday woeyay mabaygan geth luwoeyamoedhin a nuyn Lothan muypa madhin kalanu pasa thamudhoedhin.

¹¹ Palay kalanu sethabi mabaygal adhal, mina mura mathamoeydhin a thana mamu thanamun purkaw buya guythuyadhin. Kalanu thana kasa yan nuthemir lagaw pasapa imaypa, thana ngaru imayinga.

Lotha adhapa thamaydhin Sodomoengu

¹² Palay kalanu mulemoedhin Lothalpa kedha, 'Nginu nanga kay igalgal memayipa nanga, garkaz kazil, a yoepkaz kazil, a nginu mura iral, nginu buway mabaygal thana mamayir, adhapa bangal koezi memayine thabi lagoengu. ¹³ Minguz kedha, ngalbe ngaru bangal ngaru nubi lag idimoene. Kuykulmayn nuydh karngemin Sodomaw wati yangu wakay midh nanga. Ngalbe bangal ngaru idimoene Sodom kasa midh.' ¹⁴ Lotha uzaraydhin nungu kazi mi kawakuya bangal nanga niyaypa yoelpamoene a nuydh palay ngulayg palimoedhin kedha, 'Ngalpa koezi sobaginga adhapa goegathoengu. Awgadhan kay nabi goegath idimoeypa.' Kasa kay kedha palamulpa kedha, nuy muku yangukudu ya yadu umepa, palay ngoelkay yoepathamar.

¹⁵ Bathaynga nanga goeyga palay angela, yaday woeyay mabaygan Lothan kazayginga mar. Palay kedha, 'Nginu ipi kazil kusumar a paypa ladhu koezi adhapa, ngithamulngu umangu ina kay idimoeypa.' ¹⁶ Nuy Lotha mina moegina bal sir, kasa kay kedha Kuykulnga nungu koerkak boedhan Lotha adhapa yoelpadhin. Palay angela kalanu thana apu thath kazi gethan yoelpamoeydhin adhapa Sodomoenyu. ¹⁷ Urapun angela kedha mulaydhin, 'Zilmemiw ngithamun igilpa. Kuniya kay noegayg, a bal thoerayg padaw dhadha sakara. Matha wamayziw pa padapa kadaypa, ngithamulngu umangu.'

¹⁸ Lotha kuniya mulaydhin kedha, 'Maygi gar, ngitha gar ngoey kedha maygi. ¹⁹ Ngipel ngoeymulpa koey adhapudhay ibupuydhay aymoenu,

ngoey lak igililmayl, kasa kay kedha sethabi padal mina koey sigal. Ngoey bangal kasa dhadhal umamayl sethabi wati zoengu. ²⁰ Ngipel sena moegina goegath iman pinangap a? Sena amadhan ngoedhalnga, ngalpa gar matha sepa amadhan? Ngipel kay imaypa, na kasa moegina goegath, ngoey bangal balbayginga setha, wara gegeyadhoepa lawnga.’ ²¹ Nuy angela kedha mulaydhin, ‘Wa, ngitha bangal matha sew, ngalbelpa senabi moegina goegathoepa idimaypa lawnga. ²² Kazaginga zilmemiw, ngayapa zapa aymaypa lawnga, mamu kay ngitha ngabunoepa sethabi moegina goegathanu.’ Lotha nan kedha tharaydhin, Zowa, kedha zoenguz kedha na moegina goegath.

Sodomaw Gomoraw nanga idimoemoedhin

²³ Bathaynga na goeyga mer Lothaya goeygil goeygil mangemir Zowanu, senabi moegina goegathoenu. ²⁴ Senabi thonara zagi dhadhabuthanu nanga Awgadhan komal bukeral buwaylmayl a komal kulal aridh woeydhadhin daparngu gimaz Sodomaw Gomoraw muliya. ²⁵ A nuydh mura idimoedhin* senabi koey padaw dhadhasoekara, mabaygal a mura thanamun za koey garsar, matha kedha mura bupaw nagul mina mura ridha ridhal pathar.

²⁶ *A matha kedha, Lothan ipi koeliya nagaydhin nanga, senabi muyngu bibirin nan gasamoedhin nanga na kasa nge kula

---

* **19:25** *Nubi apaw goewaw zeyzineydhay thonara:* wara Mathayu 10.15 geth tidi, a matha kedha Luka 10.12, a Luka 17.29.

tharthayadhin senabi muyngu muthukun. Nanu kuth kedha.

²⁷ Wara bathaynga nanga mina inuriya, Abrama kikimidhin sipa thonarpa palay Awgad-haw ngalaga nanga ya soegul siyamar. ²⁸ Nuy nanga nagaydhin mulupa palamun siyayzi-mayngu. Nuydh Sodomaw Gomoraw padaw dhadha sakara, kasa nge thu wayar, mina koey muyngu thu.

²⁹ Awgadhan na idimoedhin sepalbi goegath, a padaw dhadha sakara Abraman tukuypaw kazi Lotha ngalaga nanga kulay niparu, nuydh Abraman wakay thoemamayn gasamoedhin, nuydh kedha zoenguz nungu tukuypaw kazi gudaz puydhadhin balbaygi maypa.

Mowabalgal a Amonaythalgal palay midh paru nanga goegath aymoemoeydhin mabaygalnga

³⁰ Thana nanga si Zowangu niparu nubiya Lothaniya aka muynu araydhin ngaru sew Zowanu maythayle. Kalanu nuydh nungu ukasar yoepkaz kazi mamamoedhin padapa kadaypa memayidhin. Thana si sakayinu memayipu muynu. ³¹ Na kuykuyg yoepkaz kazi kedha mulaydhin nanu yoepkaz kuthaygoepa, 'Ngoeban thathi mina koey thathi ayimpa, a ina mina garkazoenginga ngoealpa niyaypa yoelpaypa a ngoealpa kazipa gasamoeypa. ³² Aya ngoeba ngoeban thathi umal ngukiw poeybaypa, nuy kay um walepa ngoeba kay nubiya uthuy yoew-nampa, lak bangal ngoeba kazilayg ngoeban thathingu nungu nelpa oengaypa.'

³³ Senabi kubilu nanga palay nuyn mina koeyma umal ngukin poeybadhin. Kalanu na kuykuyg yoepkaz kazi nubiya uthuy yoewnadhin. Nuy palamun thathi sinubi thonara mina koey umanga, nuy koerawayg kedha nuydh za miyay aymoedhin a na sizi midh thonara uzaraydhin.

³⁴ Wara goeyginu nanga na kedha nanu yoepkaz kuthaygoepa, 'Ngay ngoeba thathiya kubilu uthuy yoewnangu. Wa, ngoeba kay nuyn lak gurukun poeybaypa a ngi ngedh kay nubiya uthuy yoewnaypa. Ngoeba bangal ngoeba thathiw kazilayg nungungu nelgi oesile pawpa napapa.' ³⁵ Palay senawbi kubilu nuyn lak umal ngukin poeybadhin.

Kalanu na kuthayg yoepkaz kazi nubiya uthuy yoewnadhin. Nuy palamun thathi sinubi thonara mina koey koerawayg kedha nuydh za miyay aymoedhin a na sizi midh thonara uzaraydhin. ³⁶ Wa, nungu Lothan ukasar yoepkaz kazi kedha zoenguz maythalayg aymoemoedhin palamun thatingu.

³⁷ Kalanu nadh kuthayg yoepkazin garkaz kazi imadhin. Nadh nuyn kedha tharadhin Mowab a nungu kaziw kazil kayib kedha tharepa, Mowabgal. ³⁸ Nadh lak kuthayg yoepkazin garkaz imadhin. Nadh nuyn kedha tharadhin Benami, a nungu kaziw kazil kayib kedha tharepa Amonaythalgal. Sena nuy kedha kuniya kazimay ngapa parungu Lothan kaziw kaziw ya.

Abrama a Abimoelek

¹ Abrama nuydh nungu tental lak thamayidhin Mamrengu Kananapa zeya doegampa, nuydh nubepa dhadhabuth imadhin. Goegathoengu moegina sigal, goegath Kades zeya doegamoenu a goegath Soer wara dagamoenu. Nubiya kalmel nungu ipi Seray, a nungu mura zagethaw mabaygal a tetel uruyl. Thana mura gurguy toedipu, bupaya lumemipu uruypa. Kurusipa thana wara goegathoenu ngabunadhin, goegath nel Gerar.

² Lagaw mopakuyk si meparu nel Abimoelek. Abrama nuydh Geraraw mabaygal na imaydhin nanga nuy kedha thanamulpa, 'Ina nabi yoepkaz nanu nel Seray, na ngaw babath.' Kalanu thanamun Geraraw mopakuykun mabayg wayaydhin Seraylpa yoelpaypa nubepa ipi.

³ Wa, nungu muynu ubi nubepa ipi kidh thoeyaypa. Wara kubilu Awgadhan pikin tharaydhin nubepa Abimoelekoepa, kedha mulaydhin nubepa, 'Abimoelek ngitha bangal umamayl, kedha zoenguz kedha ngidh nan Serayna madhin ngibepa ipi, na wara mabaygaw ipi.'

⁴ Abimoelek nuy kuniya mulaydhin kedha, 'Kuykulnga, ngath wati za aymayginga! Ngidh bangal midh paru ngoena ngaw mabaygal idimoeyne?' ⁵ Nuy Abrama ngayapa kedha, na Seray nungu babath; a nanu ya lak kedha Abraman midh nanga. Sena ngaw kuyk lawnga, a wara ngath nan gasamayginga, a wara za gegeyadh aymayginga.'

⁶ Awgadhd lak mulaydhin nubepa senabi pikinu, 'Wa, ngay ngulayg kedha, ina nginu kuyk lawnga, ngath kedha zoenguz ngin panidhan

wati pawangu aymoeyle, ngaw sabingu pathid-hayle, wara mabaygaw ipingu gasamoeyle. ⁷ Ngidh kay nan kuniya wayar nanu alaypa. Nuy peropetha, nuy kay ngibepa thaythupagepa, ngithamulngu umangu. Koey poeypiyam, ngidh bangal nanga nanu alaypa kuniya woeyayinga ngi a nginu mabaygal, ngitha bangal mura uma-mayl.'

Abimoelek nungu koey mabaygal thurimoeyd-hin

⁸ Bathaynga nanga goeyga miyaydhin nuydh Abimoelek nungu koey mabaygal thurimoeyd-hin, a ngulayg palimoeydhin. Thanamun aka mina koeyza.

⁹⁻¹⁰ Kalanu nuydh Abraman thuradhin, a nuyn yapupoeybaydhin kedha, 'Ngidh mipa senabi za ngoeymulpa aymoengu? Ina mina koey gudal gegeyadh, ngaw basalayangu idimoeyle. Ngath za ngibepa kulay aymayinga, ngidh midh paru kedha ayimpa?'

¹¹ Nuy Abrama kuniya kedha mulaydhin, 'Ngay kedha zoengu ngithamulpa mulaydhin kedha, ngay akan. Ngath kedha wakay thama-maydhin nubi goegathaw mabaygal Awgad-hoepa kapu akasizi mabaygal lawnga; mabaygan bangal ngoena bangal mathamoene a ngaw ipi bangal manine. ¹² Ngay kedha zoenguz akan. Ngath ngithamulpa sole aymayinga, Seray na ngaw baban kazi, nungu wara ipin nan kazi madhin, ngaw apu lawnga. Ngath kalanu nan madhin ngayapa ipi.' (Thanamun pawa kedha senabi thonara.) ¹³ 'Ngath kulkub nabepa

kedha ya madhin, mi thonara nanga Awgadhan ngoena wayadhin ngaw thathiw lagoengu, ngalben Serom mab midh thonara azaz lagiya, nanga na mabaygoepa kedha umepu, “Nuy ngoezu babath.” Sena nanu ibupudhay ngayapa.’

¹⁴ Kalanu nuydh Abimoelek kuniya madhin nan Serayna Abramalpa, a nuydh wara Abramalpa mamayidhin mamuyul, bulokal, a zagethaw mabaygal. ¹⁵ Nuy nubepa kedha mulaydhin, ‘Ina ngaw boeradhar mura, nginu ubipa ngidh kay ngalaga niyay lag aymoene.’ ¹⁶ Nuy Seraylpa kedha mulaydhin, ‘Ngath mina kozan nginu babathoepa maypa urapun thawzoen silba bokadhzapul, ina ngaw ya wadhan ngibepa mura nginu mabaygoepa ngulaygoepa, ngidh wati pawa aymayginga. Mura mabaygal bangal ngulaygal kedha ngidh wati pawa aymayginga.’

¹⁷⁻¹⁸ Senabi thonara mura yoepkazil Abimoelekan lagoenu thana kazipa matha ngoedhagidh lawnga; kedha zoenguz kedha Awgadhaw ubiginga Serayna ipipa wayan. Seray na nanga kuniya madhin nuy Abrama thaythupogaydhin Awgadhoepa thanamun sirisiripa balbayg poelaypa. Nuy na thathupogaydhin nanga Awgadhan balbayg tidadhin nuyn Abimoelekan a nungu ipi a zagethaw yoepkazil. Kalanu Awgadhan thana balbayg palimoeydhin kazipa gasamoeypa.

21

Isakan kazimay ya

¹ Awgadhan Seraylpa nungu woenewoen poeybadhin, nuy palamulpa midh nanga mulaydhin.

² Wa, na Seray kalanu maythalayg aymoedhin, garkaz kazi imadhin; nuy Abrama mina kulba thathi senubi thonara. Wa, Awgadh kulay Abramalpa mulaydhin Isakan kazimay thonaraw ya.

³ Abrama nuyn nel tharadhin Isaka.

⁴ Nungu Isakan eyth goeygil na gasamoeydhin nanga Abrama nungu motho pathadhin, Awgadhaw ya midh nanga. ⁵ Senabi thonara nuy Abrama 100 wathoelayg, nuy thathi aymaydhin.

⁶ Na Seray kedha, 'Ina koey ikalnga, koey dhiwalnga. Awgadh, nuydh mina kapu za aymoedhin; mabaygan bangal nanga karngemine, mabaygaw bangal dhiwa koeyza.'* ⁷ *Seray na lak mulaydhin kedha, 'Mura mabaygal madhu pamemine bangal ngay Abraman ipi ngulayg kazingu koesimoeyle. Nungu Abraman wathoel mina koeyma kasa kay nungu mapeth in.'

⁸ Palamun moegina kazi nanga koey mabayg aymoedhin, nuydh susu wanadhin. Senawbi goeyginu nuydh Abrama koey ay aymoedhin, koey zoerazar aymoedhin.

Palay Eygaw a Ismeylaw adhapa woeyamoedhin

⁹ Wara yoepkaz si meparu Serayna niyaykazi Eyga. Nadh kulay kazi madhin Abraman wara garkaz kazi Ismeyl. Seray nan kulay poeybadhin Abramalpa ipi, kazipa gasamoeypa. Senawbi thonara nuy Ismeyl Serayna kaziya sagul sir.

¹⁰ Seray nanga imadhin na ubigasidhin. Na

---

* **21:6** Isaka nungu nel, muynu aykap kedha, *giw*.

kedha Abramalpa, ‘Nan adhapa wayar, zagethaw yoepkaz a nanu kazi kalmel, nginu aykuykungu gasamoeyle. Nguzu ubi kedha, matha nguzu kazi Isaka bangal, nginu aykuyk gasamane.’ ¹¹ Senabi pathowkamay koey korerkak badhalnga Abramalpa, nungu kazi Ismeyl lak nungu kazi.

¹² Awgadhan nanga Abraman mapu imadhin nanga nuy kedha Abramalpa, ‘Wakay thama-mayg nginu kazipa, a nginu zagethaw yoepkazipa matha aymar Serayna ubilinga. Isaka[†] a nungu kaziw kazi nginu nel bangal oengaypu. ¹³ Wara kazi lak kedha, nuy zagethaw yoepkaziw kazi; nuy bangal lak koey buway mabayg, kedha zoenguz kedha nuy nginu kulka.’

¹⁴ Bathaynga nanga goeyga Abrama nuydh ayde ngukil mamayidhin Eyga nanu kazipa. Palamun ngukiw za tetel uruy goengaw yana. Nuydh ayde a nguki wanaman Eygana thabaynu gimal, nanu kazi nabiya kalmel. Nuydh Abrama palay kalanu adhapa wayamoedhin. Na mabaygoegi lagoepa miyaydhin, lag nel Biyasiba. Na kasa gurguy ulaypu, nabiya kalmel nanu kazi. ¹⁵ Kurusipa palamun nguki aygithayadhin. Nanu wakay thoemamay kedha, nguzu kaziw amadhan um. Nguzu ubiginga nungu kuthoepa imaypa. Nadh nuyn kasa wanan, moegina puy kuykunu.

¹⁶ Na moegina sigapa uzaraydhin, 100 mita sike nungungu. Na thanuraydhin mayarsir.

[†] **21:12** *Awgadhoepa mi kazi balbayginga: wara Romaniw Thusi 9.7 geth tidi.*

¹⁷ Awgadh nuydh nanu kaziw may karngemidhin. Nungu Awgadhaw angela wal miyaydhin daparoengu. Nuy nabepa kedha mulaydhin, 'Eyga nginu ngoenakap mapu miyay? Akan maygi. Awgadhan nuydh karngeminu nginu kaziw may. ¹⁸ Kaday tari, nginu kazi gasampa, nubepa danal poethaypa. Ngath bangal nungu wara koey buway aymoene nungu kaziw kazingu.'

¹⁹ Kalanu Awgadhan kakal aymoedhin nabepa nguki. Nadh na may imadhin nanga palay apu kazi sizi ngukin wanemoedhin. Nadh nanu uruy goengaw ngukiw za nguki maladhin, a nanu kazipa madhin. ²⁰ Nanu kazi nanga koesimoeydhin, Awgadh nubiya kalmel a nubepa woenab poeybadhin. Nuy mina koey aygethalayg aymaydhin; nungu ayngu gasamayza gagay a thayak. ²¹ Palamun niyay lag nel tharan Mabaygoegi Lag, kurusipa nuy koey garkaz aymaydhin, nungu ama nubepa gasamadhin ipi, Aykupithulgaw yoepkaz.

Abrama a Abimoelek palamun yawoedhayzinga

²² Wara thonara thanamun Geraraw mopakuyk Abimoelek a nungu koewbu kuyk nel Pikol Abramalpa uzarmoedhin. Nuy mopakuyk mulaydhin kedha, ²³ 'Ina kakal Awgadh ngibiya kalmel nginu buyal thayaynu; ngoeba ngaru igalayg. Ngidh Awgadhaw parunu ya wadhar, koezi kayboengu matha mina zapul aymoeypa ngayapa ngaw kaziw kazipa. Ngidh lawnga ngoey mina mamayipa, ngoeban ya wadhan

kedha, ngath matha mina zapul aymoeyrngu ngibepa. Matha ngoedhagidh ngidh lak kedha ngayapa a ngaw lagoepa ngi ngalaga na kayib mepa.'

²⁴ Nuy Abrama kedha mulaydhin, 'Wa sena mina ya, sena ngoeban ya wadhayzinga kedha.'
²⁵⁻²⁶ Kalanu Abrama ya madhin Abimoelekoepa kedha, 'Ngay ngibepa moegina yoepa mepa. Wara nguki ngoeymun aymayzi may, nginu niyay kazil ngoeymulngu madhin.' Nuy mopa kuyk kuniya kedha mulaydhin 'Yagar, ngath kulay koerngayginga. Ngi ngayapa mina mulayginga; kedha zoenguz ngay koerawayg ngath ina kay karngemin.'

²⁷ Kalanu nuydh Abrama poeybadhin mamuyl a kawal nubepa mopakuykupa palamun yawoedhayzimaypa aymoeypa. ²⁸ Nuydh mamayidhin nungu uruyngu mura seben kayn mamuyl. ²⁹ Nuy mopakuyk kedha yapu poeybaydhin, 'Setha mipa?' ³⁰ Abrama kuniya kedha mulaydhin, 'Ngaw ubi thabi kayn mamuypa ngibepa moeypa. Ngidh nanga thana gasamidhe nanga, sena ngaru kakal mura mabaygoepa kedha, ina may ngaw poemayzinga.'

Abrama puy uthudhin sey

³¹ Koezi pawpa senabi lag nel Biyasiba.‡ Thanamun ya wadhayzinga kedha. ³² Ya wadhayzi thonaraw kalanu nuy kuyku mabayg Abimoelek a nungu koewbu kuyk Pikol kuniya uzarmoedhin palamun lagoepa, Pilistayapa.

---

‡ **21:31** Aykap muynu kedha, Sebeniw May, kedha zoenguz kedha seben mamuyl poeybaydhin.

³³ Kalanu Abrama puy uthudhin palamun ya wadhayzi maynu, koey ridhaw puy nel tamaris. Nuy thoyethu pagaydhin Awgadhoepa, wathaw wathaw Ngaru Awgadhoepa. ³⁴ Abrama a nungu mabaygal kuykuthalnga si niparu, Pilistayoenu.

22

Abraman mamal kazi Awgadhoepa poey-bayzinga

(Mathayu 3.17; 17.5; Mareko 1.11; 9.7; Luka 3.22; 9.35)

¹⁻² Kalanu Awgadhan Abraman nuthadhin nubepa wal miyaydhin kedha, 'Abrama.' Abrama nuy kuniya nubepa, 'Wa, in ngay.' Awgadhd kedha, 'Ngi a ngingu urapun mamal kazi Isaka uzarmoeriw wara koey padoepa, padaw lag nel Moraya ngath ngibepa yadu palgane bangal. Ngidh nuyn bangal ngibiya kalmel manine a padoenu gimal ngidh nuyn muypu nathane ngayapa.'

³ Bathaynga nanga goeyga nuy Abrama dan palaydhin, urapun nungu donki gasaman. Nuydh nuyn donki balbay tidan rugapa oengaypa. Nuydh thurimadhin nungu ukasar gamu zagethaw mabaygal a nungu kazi Isaka. Watharal tidadhin, thana geth wanemidhin sena mi lag Awgadhan nubepa yadu palgadhin.

⁴ Thoeri goeygi kaliya Abrama nuydh kadaypa nagaydhin, senabi pad imadhin. ⁵ Nuy kedha nungu niyaykazipa, 'Ngipel matha kow donki danal poethaypa; ngay a ngaw kazi koezi uzarampa kadaypa Awgadhoepa

thawmaypa, kalanu ngalbe ngapa kuniya ngipelpa.’⁶ Nuydh watharal gasamoeydhin, nungu kaziw thabaynu wanadhin, nubepa oengaypa. Nuydh nungu kusaygan koey gi a muynghu muthukul mamayidhin, palay kalmel uzarmoedhin.

⁷ Isaka nungu baban tharan kedha, ‘Bab.’

Nuy kuniya muliz kedha, ‘Miyay ngaw kazi.’

Nuy kazi kedha, ‘Ngath imanu ngibiya muthukul a watharal, kasa kedha mamuyginga muypu nathaypa.’⁸ Nuy kuniya nungu kazipa kedha, ‘Matha Awgadh nuydh nubepa maypa mamuy.’ Palay matha kalmel ulmempa.

Abrama olta moeydhadhin

⁹ Kurusipa gasaman senabi lag Awgadh kulay mulaiydhin. Nuy Abrama kulan garwoeydhamiz oltapa aymaypa; watharal balbay tidadhin si gimal. Nuydh nungu kazi kunumoedhin, nuyn watharnu gimal wanadhin oltanu.¹⁰⁻¹¹ Nuydh nungu gi gasamoedhin kazipa mathamoeypa mer, Awgadhaw angela nubepa wal miyaydhin daparoengu, ‘Abrama, Abrama!’

Nuy kuniya, kedha muliz, ‘Wa in ngay.’

¹² Angela lak mulaiydhin, ‘Nginu kazi poegayg, nuyn wanar. In ngayapa kakal ngi mina mabayg Awgadhaw ubilmay mura aymoeyrngu nungu thawmayzi mabayg. Ngi lawnga kedha, ngidh nginu kazi Awgadhoepe poeybayginga.’

¹³ Abrama nuy kalanu ngaydhin, garkaz mamuy imadhin, nungu on sirisirnu alalayzinga nuydh senawbi mamuy gasamadin kalanu muypu nathadin senabi oltanu, nungu kaziw

buthapa. ¹⁴ Abrama nuydh senabi lag nel tharadhin kedha, Awgadhaw Poeybayzinga. Kedha zoenguz kedha umamoeypu kurusipa kayib kuykulmay pad say kay gimal ayman, ngalpalpa ibupuydhay ayman.

¹⁵ Kalanu Awgadhaw angela lak wal mizin nubepa kedha, 'Ngath ngaw yawoedhayzinga koey zageth pathidhan, kedha zoenguz ngay waza Awgadh. ¹⁶ Ngath ngibepa ya wadhan kedha, ina mina ngay Awgadh kedha yadu umepa, ngaw ngibepa woenab a nginu kaziw kazi ngaru bangal mina koey garsar ngoedhe lak buthul thawala midh nanga a daparaw thithuyil midh nanga; minguz kedha, ngidh nginu kazi kuniya gasamoeyginga. ¹⁷ Kedha zoenguz kedha nginu kaziw kazi ngaru bangal ngaru koeyma boeradhar gasampu thanamun wati igalgoengu. ¹⁸ Mura buwayl ngayapa bangal umamoeypu woenaboepa ngath ngibepa midh nanga woenab poeybadhin. Minguz kedha ngidh ngaw ubilnga aymoedhin.'

¹⁹ Kalanu nuy Abrama a nungu kazi, mulupa pagamoedhin zagethaw mabaygoepa. Thana mura kuniya Birsibapa. Abrama nuy si meparu.

Nayon kaziw kazi

²⁰ Wagel bangal Abrama ya gasamadhin, karngemidhin kedha nungu tukuyap Nayo lak kazi layg. Nungu ipi Milka palamun kazi eyt mura thurkiyay kazi. ²¹ Kuykuyg kazi nel Uz, nubiya wagel Buz, a nubiya wagel Kemwel. Kemwel nuy Araman thathi.

²² Wara Nayon kaziw nelay itha kedha Kesed, Azo, Pildas, Zidlal a moeygoepa kazi Bethwel.
²³ Bethwel nuy lak kazilayg urapun nungu yoepkaz kazi nel Rebeka. Wa itha Nayon ipi Milka palamun eyt mura thurkiyay kazil.

²⁴ Wara yoepkaz nuydh nungu zagethaw mabaygoengu gasaman a ipipa kidh thayadhin. Nanu nel Rewma. Nadh kazi madhin nungungu Nayolngu kaziw nelay kedha, Teba, a Gayam, a Tayas, a Maka.

23

Abraman ipiw kuth

¹⁻² Abraman ipi Seray kurusipa koey apu ay-maydhin, nanu 127 wathoel na gasamoeydhin, nan guythuyadhin. Thana senabi thonara Ebronanu memayipu, Kananaw doegamoenu. Nuy Abrama mayoersir.

³⁻⁴ Nuydh nanu gamu wanadhin sey lagoenu nuy Ithaythaw goegathoepa uzaraydhin mura zapul balbaytidaypa nabepa. Nuy thanamulpa Ithaythaw buwaypa mulaydhin kedha, 'Ngitha waza ngulaygal kedha, ngay azaz mabayg in mepa ngithamuniya ngay koey sigaz ngapa. Ngay kedha zoengu kedha sakaypa barpudaypa ubin mepa nanu gamupa wanaypa.'⁵⁻⁶ Thana Ithaythaw buway kedha, 'Sa ngi wara koey mabayg ngoeymuniya in, kasa nginu ubipa sakay ngidh mar, nanu gamupa wanaypa, ngoeymuniya mabaygoeinga ngibepa panidhaypa, senabi zangu aymoeyle kasa ubipa sakay. Nginu ubil sakay ngalaga?'

Abrama nuydh kulaw sakay barpudhan Epronalngu

⁷ Wara buway thathi sey thanamuniya ya umay lagoenu nipa nungu nel Epron. Nungu thathi Zowa. Abrama thanamulpa apasin kuyk pathiz nuy kedha, ⁸⁻⁹ 'Ngithamulpa gar balbayginga ngath nanu gamu kulaw sakaynu wanaypa, mamu Epronalpa yapu poeybepa. Ngitha nubepa yapu poeybemiw, ngath ngayapa barpudoepa urapun sakay nungu boeradhoerangu, sakay nel Makpela. Nungu boeradhoeranu dhadhal lawnga, sena kuth thoepi, nubepa balbayginga kedha ngath kay barpudoepa? Ngitha nubepa kedha mulemiw, ngath kay mina modhab nubepa maypa, ina ngithamuniya parunu.' Mura mabaygal ngaru ngulaygal senabi sakay bangal ngaw buway koey mudhaw lag.

¹⁰ Nuy Epron sey goegathaw pasagudanu amadhan, mura Ithaythaw buwaynu parunu. Nuy mulaydhin kedha Abramalpa, ¹¹ 'Wa, ngath kasa ngibepa maypa mura nan koey boeradhar sena sakay ngalaga nanga. Ngay ngibepa kedha mulepa in mura ngaw buwaynu parunu, kedha zoengu ngidh kay aymar, sena kay nginu ipiw gamu koew wanar ngoeymuniya.'

¹² Kasa kay kedha nuy Abrama lak thanamuniya apasidhin a kuyk pathidhaydhin, ¹³ lak yapu poeybaydhin Epronalpa kedha, 'Sa, ngay gar ngibiya yoewdhiz, ngath nginungu barpudoepa boeradhar mura, a sakay. Ina gar ngaw bokadhza ngidh gasamar, a ngath kay nanu gamu wanaypa.'

14 Nuy kuniya kedha mulaydhin, 15 'Ngidh mipa wakay thoemamipa senabi boeradhaw modhab matha 400 silba bokadhzapul. Ngidh nanu gamu sew wanar.' 16 Abrama nuy kedha, 'Wa, ngath ngibepa maypa.' Nuydh Ithaythaw buway mabaygiya parunu madhin 400 kula bokadhzapul silbal, nuydh mapu seysithamay zapunu gimal wanaydhin Epronarpa mi bokadhza nanga madhin sawalagoenu midh nanga. 17 Na kedha zoengu senabi boeradhar Abraman za aymaydhin Epronarngu, sena sakay ngalaga nanga mura puyil kalmel, Makpelanu Mamrepa amadhan.

18 Thana Ithaythaw mabaygal mura ngulaygal senabi doegam pasi nanga mura Abraman za aymaydhin. Mura mabaygal ngaya nanga ya umay lagoenu memayir. 19 Kalanu nuy Abrama nanu gamu senabi kulaw sakayinu muynu wanadhin Kanananu. 20 Senabi boeradhar koey mudhaw lag aymaydhin nungu buwaypa. Thana Ithaythaw buwayn nubepa madhin.

24

Thana Isakalpa ipi madhin

1 Senabi thonara Abraman wathoel mina koeyma, nuy ngulayg kedha, Awgadhan nubepa woenab poeybarngu nungu igililmaypa mura.

2 Wara nungu zagethaw mabayg lak koey mabayg nungu wathal mura wara zagethaw mabaygiya gimal. Matha nuy Abraman getha doegam zagethaw mabayg. Abrama nubepa mulaydhin, 'Ngidh piti madhuya apiya geth mar, mina ya muli Awgadhaw parunu. Ngidh bangal

mura ngaw ubilmayl aymoeypu. ³ Nuy mina nubi apaw goewaw Awgadh, gimal daparaw Awgadh, ngidh lawnga ipi gasampa ngaw kazipa koezi Kananaw yoepkazingu. ⁴ Ngi ngaru bangal kuniya ngoena ngalaga nanga kazi madhin ip-
ipa gasamaypa, ngaw thurkiyay kazipa Isakalpa nungu ipi bangal ngaru ngaw buwayngu.'

⁵ Kalanu nuy zagethaw mabayg yapu poeybay-
dhin kedha, 'Wara kedha na ngoewakaz ubigas
in ngaybiya ngapa kuniya oesile nabi goegathoepa
ina nginu lag mina koey sigal, ngath bangal
midh manine? Ngath bangal kasa Isakan kuniya
yoelpane nginu thathiw kuyku lagoepa?'

⁶ Nuy kedha, 'Maygi! Nuyn kuniya yoelpayg,
⁷ ina nubi boeradhar Awgadhar ya wadhayzinga
ngayapa a ngaw kaziw kazipa. Awgadhar
nanga ngoena yoelpadhin ngaw thathiw lago-
engu, ngaw mura buway lagoengu. Wa, nuydh
Awgadhar bangal ngibiya wayane nungu an-
gela ngibepa danal pathaypa, nginu zagethoepa
ibupuydhaypa. Ngidh ngaw kazipa ipi gasamane
ngay ngalagaz nanga ngapa. ⁸ Wara kedha
ngoewakaz ubigas in ngibiya ngapa oesile, wa,
ngi bangal kalanu ubipa nubi wadhayzimayngu.
Kasa kay kedha ngidh bangal nuyn kuniya oen-
gayg senabi lagoepa.'

⁹ Kalanu nuy zagethaw mabaygan nungu geth
Abraman piti madhunu apal wanadhin, senawbi
ya woedhayzi yoepa ridha poelaypa, Abraman
yangukudupa aymoeypa.

*Zagethaw mabayg miyaydhin naygay
doegampa Mesopoetaymiyapa*

¹⁰ Nuydh zagethaw mabaygan mura rugal buthpathamoeydhin nungu yawarpa. Nuydh Abramalngu ten mura kamelal gasamoeydhin, koey tetel uruyl. Kalanu nuy miyaydhin naygay doegampa Mesopoetaymiyapa, Abraman buway mabaygaw lagoepa, Nayon lagoepa.

¹¹ Kurisipa nuy mangaydhin nuydh nungu kameloepa wal mizin kedha, 'Apa nithamaw.' Thana apiya poeydhan maynu pasinu. Senabi may sey goegathoenu adhal. Goeysa kay pawpa aymipa, thana goegathaw yoepkazil ngapa ngukipa. ¹² Nuy thoeythupagaydhin kedha, 'Awgadh, ngi ngaw kuyku mabaygaw Awgadh, ngidh ngaw kaybaw zageth ridh palar. ¹³ Ngidh lak nginu mam a woenab poeybar ngaw kuyku mabaygoepa, Abramalpa. Ngi waza mura Kuykulnga ngibepa kakal ngay in ngukinu pasinu a itha mura yoepkazil ngapa ngukipa. Thana mura nubi goegathaw kazil. Ngay gar koerawayg yoepkaz nga matha ngoedhagidh ngaw kuyku mabaygaw kazipa ipi, ngayapa gar kakal aymar, ngoewakaz nga?

¹⁴ 'Na bangal nanga aymidhe, ngay bangal wara ngoewakazipa muledhe kedha, "Ngayapa gar kusungu nguki ngapa." Na na kedha kuniya ngayapa, "Wani matha ngi lawnga ngukipa, mura ubipa nginu kameloepa lak kedha, ngath lak nguki gasampa nginu kameloepa mura." Ina kay sikedh nabi yoepkaz ngidh adhapa thamadhin nginu zagethaw mabaygoepa ipi Isakalpa. Wa, nadh kasa nanungu kedha koey zageth aympa kamelal ngukin poeybepa, ngay ngulayg asin kedha, wa ina nginu adhapa thoemayzinga

ipi, nginu poeybayzinga ngaw kuyku mabaygoepa. Na na kedha zagig nanga, na lawnga, ngidh bangal wara ngoewakaz adhapa thamane.'

Bethwel a nungu ngoewakaz kazi Rebeka

¹⁵⁻¹⁶ Abraman tukuypaw mabaygal si sethabin thonara. Nayo a nungu ipi Milka, palamun kazi Bethwel a nungu ngoewakaz kazi Rebeka. Wa Abraman zagethaw mabaygaw thoyethu poegaynu amadhan kuthoepa nanga Rebeka ngukipa uzaraydhin sizi, nabiyana nanu koey ngukiw za kusu thabaynu mer. Na mina kapu ngoewakaz, alaygig, na garkazingu koerawayg. Na maypa mulupa ngukipa moelaypa uzaraydhin. ¹⁷ Na na koezi dhadhiya aymiz nanga, nuy Abraman zagethaw mabayg tari zilamiz nabepa muliz kedha, 'Ngidh gar ngayapa seyzi kusungu nguki?'

¹⁸ Na kedha, 'Wani.' Nadh sobaginga thabayngu mulupa madhin ngukilnga kusu gasaman. Nuy waniz. ¹⁹ Nuydh nanga muwasin, na kedha, 'Ngath lak nguki gasampa nginu kameloepa mura.' * ²⁰ Nadh sobaginga nanu kusu pay yoewdhan kamelaw ngukiw zapunu, kalanu na lak ngukipa zilamiz, kurisipa kamelan mura nguki wanimoedhin.

²¹ Nuy zagethaw mabayg kasa nan danal pathar wara yaginga imaypa kedha Awgadhan sike nungu mab kuyku nidhan. ²² Kamelan

---

* **24:19** Koey nguki woenilgal thana kedha zoengu kedha thana koey sigaz ngapa ngukigi maya mab madhin.

nanga nguki wani muwasin nanga nuydh zagethaw mabaygan nungu rugangu koey modhabil zapul gasamoeyn. Nuydh nabepa mamayin wara piti oengay za, a ukasar gethiya oengay za, thana mura koethilmayl, goli zapul. ²³ Nuy kedha, 'Ngay apasin ngibiya ngayapa gar muli nginu thathi nga, sey gar buthalnga ngoeymulpa ngaw mabaygal a ngay, kasa urapu kubilpa.'

²⁴ Na kedha, 'Ngoezu thathi Bethwel nuy Nayon kazi, a nungu apu Milka. ²⁵ Ngoey aydegal nginu kameloepa, kapu uthuy lag thanamulpa lak mepa a ngithamulpa lak kedha.'

Nungu zagethaw mabaygaw ngoenakap mina koey dhiwalnga

²⁶⁻²⁷ Nuydh nanga karngemidhin nanga nungu ngoenakap mina koey dhiwalnga. Nuy lak Awgadhoepa apa pudhaydhin eso poeybaydhin a thawmadhin. Nuy kedha, 'Ngi mina adhapudhay Awgadh ngaw kuyku mabaygaw Abraham Awgadh. Ngidh mina aymarngu nginu yawoedhayzinga midh nanga. Ngidh ngoena balbayginga yoelpadhin ngaw kuyku mabaygaw buwaypa.'

Na ngoewakaz zoelmaydhin lagoepa

²⁸ Na ngoewakaz zoelmaydhin nanu apuwaw lagoepa mura yadu thuray aymoedhin. ²⁹⁻³⁰ Nanu babath nuy sey mepa nungu nel Leyboen. Nuydh na karngemidhin a imadhin nan a goli zapul nabiya, kalmel pitiya gethiya nuy sobaginga imaypa uzaraydhin Abraman zagethaw mabaygoepa. Nuydh nuyn iman

ngukinu pasinu kaday sir nubiya kalmel nungu kamelal.

³¹ Nuy Leyboen kedha, Abraman zagethaw mabaygoepa, 'Sa, mina ngi Awgadhaw woenabal mabayg, matha ngoedhagidh lawnga ngi in adhal. Ngaw lag ngithamulpa buthalnga a ngithamun kameloepa lak kedha.' Kalanu thana mura lagoepa memayidhin. ³² Nuy Abraman zagethaw mabayg lagiya muy uthiz. Nuydh Leyboen mura kalmeloengu zapul adhapa memayin. Kalanu bupan poeybaydhin thanamulpa purthaypa, wara bupal thanamulpa apiya yuwipa nuydh ngukil kusumoeydhin thanamulpa mangayzi mabaygoepa ngaroepa garwoelgaypa.

³³ A kalanu aydel thanamulpa, kasa kay kedha Abraman zagethaw mabayg kedha mulaydhin thanamulpa, 'Thuma, ngay kay ngaru ngithamulpa kulay a mulepa kalanu kay aygud.'

Leyboen nuy kedha, 'Wa, muli.'

Nuy zagethaw mabayg mura zapul sakar pudhaydhin thanamulpa

³⁴ Nuy zagethaw mabayg kedha, 'Wa, ngay Abraman mabayg, ³⁵ Awgadhan koeyma woenab poeybadhin Abramalpa, nungu zapul koeygarsar mamuy, nanil, kawal, silbal, golil, koeygarsar, zagethaw mabaygal, yoepkazil, matha kedha garkazil, wara kamelal a donkil mura koeygarsar nungu zapul.

³⁶ 'Ngaw kuyku mabaygaw ipi Seray na koey apu aymaydhin nanga palay thurkiyay kazi gasamoedhin. Nuydh nubepa senawbi kazipa

poeybadhin mura nungu zapul, ³⁷ kalanu nuy ngayapa kedha, ngath ngaru ya wadhan nubepa kedha, mura nungu ubilnga aymaypa nungu kazipa. Nuy kedha ngayapa, "Ipi gasamayg koezi Kananaw ngoewakazingu ngaw kazipa. ³⁸ Ngi ngaru ngaw thathiw buwaypa kuniya. Ngidh ngaw buwayngu ipi gasamar nubepa."

³⁹ 'Kalanu ngay yapupoeybiz kedha, na ngoewakaz sike ubigig ngaybiya ngapa kuniya Kananapa oesile. ⁴⁰ Nuy kedha, "Nuydh Awgadhan bangal ngin danal pathaypu, kedha zoenguz kedha ngath mura thonara ngungu ubilmayl ay-moeyrngu. Nuydh bangal nungu angela wayane ngibepa, danal poethaypa, nginu zagethoepa kuykunidhaypa. Ngi ngaru ngaw buwaypa bangal Isakalpa ipi lumepu. ⁴¹ Ngoeban ya woedhayzimayngu pathidhayle kasa kay kedha thana nanga ubigigal nanga ngoewakaz ngibiya na woeyayg nanga, wa ngoeban ya wadhayzinga kasa gegeyadh ngi bangal nginu ubipa." ⁴² Ngay ina kayb na mangema nanga nubi ngukiw maynu, wa ngaw thoeythupoegay kedha Awgadhoepa, Kuykulnga ngi ngaw kuyku mabaygaw Awgadh, ngidh gar nungu ubilnga kuyku nidhar. ⁴³ Ngay gar in pasinu maynu nipa. Ngidh ngayapa kakal aymar, ngoewakaz na bangal nanga aymidhe ngay bangal ngoewakazipa muledhe kedha, "Ngayapa gar nguki ngapa."

⁴⁴ 'Wa, ina kay sike nabi ngoewakaz ngidh adhapa thamadhin nanga ngaw kuyku mabaygaw kazipa ipi. Wa kedha nanga na ngaru kedha muledhe, "Wa, wani ngath kay kalanu nginu kameloepa nguki maypa."

⁴⁵ ‘Ngaw thoeythupoegaynu muynu amadhan kuthapa, na Rebeka mangiz nabiya kalmel nanu ngukiw za kusu. Na maypa woelmay ngukipa. Kalanu ngay ngukipa yapupoeybiz, ⁴⁶ Nadh sobaginga nanu kusu gasaman, kalanu ngayapa woenipa nguki manin. Na kedha mulayd-hin, “Ngath kay kalanu ngingu kameloepa nguki maypa!” Wa ngay waniz, kalanu nadh kamelal ngukin poeybiz. ⁴⁷ Ngay nabepa yapupoeybiz, “Ngingu thathi nga?” Nadh ngayapa mura sakar manin nanu thathiw doegam, Bethwel, Nayom Milkom kazi. Kalanu ngath nabepa piti oengayza manin a gethiya oengayza. ⁴⁸ Ngay kalanu kulun pasoeyniz thawmanin a eso pugiz Awgadhoepa kedha, ngi mina ngaw kuyku mabaygaw Awgadh. Ngidh ngoena balbayginga gethiya yoelparngu ngaw kuyku mabaygaw buwaypa. Ngayapa kakal kedha, nuydh Awgadhan ngithamun yoepkaz kazi adhapa thamadhin Abraman kazipa. ⁴⁹ Sa, ngitha nanga nubi za balbayginga buwayl thayane nanga ngaw kuyku mabaygoepa, ngayapa mulemiw midh nanga, ngath kay bangal pudhamayne, ngath bangal midh paru kuykul za aymoene nanga.’

⁵⁰ Leyboen a Bethwel palay kedha, ‘In nubi za Awgadhoengu ngapa, ngoeymulpa kuthoepa maypa lawnga. ⁵¹ Wa, Rebeka ina mariw ngingu kuyku mabaygaw kaziw ipi bangal aymoene Awgadhaw mulayzinga midh nanga.’ ⁵² Nuydh nanga Abraman zagethaw mabaygan karngemidhin, nuydh kuyk patidan a thawmanin Awgadh. ⁵³ Kalanu nuydh mina thoeyaygi kapu dhoemawakul a silba goli koethyl zapul

nabepa Rebekalpa kusumadhin a mina koey modhabil sibaw wanay zapul kusumoedhin nanu babathoepa a nanu apupa.

⁵⁴ Kalanu Abraman zagethaw mabayg a nungu mabaygal aygud gasamoedhin a thana senabi kubil mura si madhin. Wara bathaynga nanga nuy kedha mulaydhin, 'Ngoe y ngaru kuniya ngaw kuyku mabaygoepa.'

Thanamun kuniya mab

⁵⁵ Kasa kay kedha Rebekana babath a apu palay kedha, 'Ngitha gar moegina thuma oesipa, ngoewakaz na ngaru koew ngoeymuniya lak urapun wikipa lawnga ten goeygipa. A na bangal senawki kay.' ⁵⁶ Abraman zagethaw mabayg kedha kuniya mulaydhin thanamulpa, 'Ngitha ngoey woeydhayg, ina Awgadhan ngaw mab kuyku nidhaypa. Ngitha gar ngoena pawayaw ngaw kuyku mabaygoepa.'

⁵⁷⁻⁵⁸ Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Ngalpa mamu ngoewakaz thuraypa, na kay midh mulepa.' Wa, thana nan thuran a yapupoeyban, 'Ngi kay thanamuniya oesipa?' Na kedha mulaydhin, 'Wa ngay kay oesipa.'

⁵⁹ Kalanu thana nan wayadhin kalmel nanu kulay buway zagethaw mabayg, na koey apu.

⁶⁰ Thana nanu doegam mabaygan poeybadhin woenab Rebekalpa kedha, 'Ngi ngoeymun mina tukuyap.

Ngi bangal nanga apu aymidhe mura koeygarsar mabaygoepa a nginu kaziw kazin bangal

uma mathampu thanamun thabukiril

a ngurumaw mabaygal.’

⁶¹ Kalanu Rebeka a nanu ngoewakaz zagethaw mabaygal a nanu kulay buway zagethaw mabayg buthpathemin a kameloenu gimal thanuraydhin. Kalanu thana mura kalmel Abraman zagethaw mabaygiya oesipa. Thana koeyma goeygilnga uzaraydhin kurusipa amadhan thamadhin. ⁶² Isaka senabi thonara woelmay mabaygoegi maya. Nuy ngapa woelmay ngukiw maypa amadhan. May nel Nungu May Danal Pathay Kuykulnga Nuy Ngaru Igililnga. Nuy senawbi thonara Kananaw zey doegamoenu meparu. ⁶³ Nuy senawbi kutapa kulay miyaydhin gurguy mabapa puygi lagiya. Kedha nanga nuy nagiz, thanamun kamelal imiz. ⁶⁴ Nadh nanga Rebeka Isakan iman nanga na adhapa pagan kameloen-gu.

⁶⁵ Kalanu na yapupoeybiz Abraman zagethaw mabaygoepa kedha, ‘Senaw nga boey kuniya ulaypa ngalpalpa?’ Nuy kedha, ‘Senaw ngaw kuykulnga.’ Kalanu nadh nanu paru dhoe-mawakun wardhan.†

⁶⁶ Wa, kalanu Abraman zagethaw mabaygan balbayginga mura yadu thuray ayman, zapul midh paru mura nanga aymoeydhin. ⁶⁷ Kalanu palay garwoeydhamoemoedhin, nuydh Isaka nan Rebekana yoelpadhin potowakupa nungu apu ngalaga nanga niparu a nuydh nan mina koeyma maman mayparuy, a mina koeyma danal poethaypu a siyargitha kabuthoepu matha

---

† **24:65** Thanamun pawanu gegeyadh kedha, Isaka nanu paru iman garwoeydhamay thonara parunu.

kedha nungu apu midh nanga nuydh danal poethaypu. Kalanu nungu ngoenakap lak balbaygoesidhin nungu apuwaw awmoengu, mura balbayg asidhin.

25

Dhuray kazil Abraman

¹ Abrama nuydh wara yoepkaz niyaypa yoelpadhin nanu nel Kethura. ² Nadh Kethura kazil mamayidhin nubepa itha kedha, Ziram, Zoksan, Medin, Midiyan, Isbak, a Suwa.

³ Zoksan nuy Seba a Dedan palamun thathi, a Dedan nungungu pawpa thoeri mura buwayl, itha kedha, Asurum, Lethusin, a Lewmin.

⁴ Mediyanan kazil itha kedha Epa, Eper, Anok, Abida, a Elda, mura itha nanga Kethurana kaziw kazil. ⁵ Abrama mura nungu zapul wanaydhin Isakalpa.

⁶ Kasa kedha nuy nanga igililnga meparu, nuydh nungu ukasar zagethaw yoepkaz ipiw kazipa sibwanay aymoedhin thanamun igililmaypa kuyk aymoeypa. Kalanu nuydh sethabi nungu garkaz kazil sager doegampa wayamoeydhin Isakalngu nungu kupa moeramaw gasamayzi kazingu.

Abraman kuth

⁷⁻⁸ Abrama nuydh muwasidhin, nungu wathoel matha mura urapun andred a sebenti payb.

⁹ Nungu ukasar garkaz kazi Isaka a Ismeyl palay nuyn muynu wanaydhin sakay gudanu, Makpelaw kulaw sakay. Na senabi sakay sager doegamoenu Mamrenu, a nan senabi boeradhar Epronan za. Nuy Epron Zowan kazi nuy Ithalayg.

¹⁰ Abrama nuydh kaypaypa kulay barpudoedhin Epronanngu senabi boeradhar, palay kalmel Abrama a Seray sepalbi sakay gudoenu woenamoeydhin. ¹¹ Abrama nanga muwasidhin, Awgadhan kalanu woenab poeybadhin nungu kazipa Isakalpa. Nuy nanga senabi thonara, ngukiw maynu pasinu meparu. Senabi mayngu nel, 'Purkan Yawayay Mabaygaw Ngukiw May nuy Ngaru Igililnga.'

Ismeylan kazil

¹² Ngalpa ngulaygal kedha, nuy Ismeyl, Eygana kazi nungu thathi lak Abrama, na Eyga Serana zagethaw mabayg. Nungu buway kuyk kedha, ¹³⁻¹⁵ Itha nungu kaziw nelay nanga thanamun maykuykuya balbayginga; Nebayoth, Kedar, Adbil, Mibsam, Misma, Duma, Masa, Adhadh, Tem, Zethur, Napis, a Kedema, ¹⁶ Thana 12 buway kuykul aymoeydhin a thanamun nelay mamayidhin thanamun mudhaw lagoepa a kawa mudhaw lagoepa.

¹⁷ Ismeyl nungu nanga wathoel 137 aymoeydhin nuydh muwasidhin. ¹⁸ A nungu kazil memayipu lagaw nel Abila a Sur matha dhadhal sager doegamoenu Asiriyapa mabaw doegamoenu thana thanamun kusaygal koey sigal memayipu Abraman wara kaziw kazingu.

Isaw a Yakubu palamun kazimay ya

¹⁹ Ina Abraman kaziw ya, Isakan. ²⁰ Isaka nungu nanga poti wathoel gasamoeydhin nuydh nan Rebekana nubiya niyaypa yoelpadhin. Na

Rebeka Bethwelan kazi Leyboenan babath. Bethwel nuy Araminalayg Mesopoetaymiyaw doegamoenu.

²¹ Isaka Rebeka palay matha kazigig. Nuy Isaka Awgadhoepa thoeythupoegaydhin a Awgadhan nungu thoeythupoegay karngemidhin, Rebekana kalanu maythalayg aymaydhin. ²² Rebeka nabiya maythanu muynu koetha kazi. Nadh kay palay wagel kazi moemoempa palay muynu nabiya pathowkampu, na kedha mulaydhin, 'Ina minggu ngayapa kedha ngoedhal za aymoedhin?' Kalanu nadh Awgadhoepa yoewdhaydhin, a Awgadhan karngemidhin nanu woelmay.

²³ Awgadhd kedha mulaydhin, 'Sepal ngibiya muynu ukasar koey lag. Palay bangal nanga kazi mamomoene wara bangal koey puridhoeralnga a wara bangal mamu puridhoeralnga lawnga. Kuykuyg bangal apasipu kuthaygoepa.'*

²⁴⁻²⁵ Nadh nanga palay kazi mamomoedhin, nuy kuykuyg kazi waza kulka gamul goengawlnga a koey gamu magadhalnga; kedha zoenguz nungu nel Isaw. ²⁶ Kuthayg nanga kazi madhin, nuy mina koey ridh nungu tukuypaw pukukoenu nidhay. Kedha zoenguz nuy nel tharadhin Yakubu. Senawbi thonara Isaka nuy siksti wathoelayg.

Isaw nungu mina za kasa yoewdhadhin

²⁷ Palay koesimampu ngapa, nuy Isaw mura ngulayg asidhin bupaw aypa lumayle. Nuydh kedha ubilmaypa koeyma ubinmeparu. A

---

* **25:23** *Kuykuyg ngaru apal kuthaygiya:* wara Romaniw Thusi 9.12 geth tidi.

Yakubu nanga nuy kasa lagal boedhiya zagethan meparu. ²⁸ Isaka nuydh Isawan mina koeyma maman mayparu. Minguz kedha, Isaw nuydh nanga ay gasaman Isaka ngaru purthan. A Rebeka kay maman mayparu Yakubu.

²⁹ Wara thonara Yakubu nanga aydu muythu miyay nanga Isaw sinubi thonara mangiz aypu lumayngu. Nungu maytha mina ayginga. ³⁰ Nuy kedha Yakubulpa, 'Ngaw maytha ayginga, ngayapa sizi ngapa moegina nginu kulka gamul ayngu pathar.' Nuyn kedha zoenguz kedha thoeraypa, Edom. Thanamudh kedha, kulka gamulnga.

³¹ Yakubu kuniya mulaydhin kedha, 'Ngath kay ngibepa poeybaypa, ngidh kay nanga ngayapa nginu kupay maypa ngoedhe kedha nge ngay bangal nginu kuykuyg.'

³² Isaw kedha mulaydhin, 'Wa miyay nanga, ngaw um amadhan, ngaw maytha mina ayginga. Na kay ngaw senabi mina noemayn ngayapa za miyay ayimpa.'

³³ Yakubu kedha, 'Wa, kulay ngayapa mina ya muli, ridha ya kedha, ngidh bangal ngayapa kupay manine.' Wa Isaw asidhin, a nuydh ya woedhan aymoedhin, nungu kupay Yakubulpa poeybaypa.

³⁴ Kalanu Yakubu aydu poeybadhin Isawan, kulka gamul aydu a kunaw susun poeybadhin. Aygudaw kalanu nuy uzaraydhin. Sena nuydh Isaw kedha yababiya nungu kupay sagul paladhin Yakubulpa.

26

Isaka Geranu meparu

¹ Wara thonara nanga lak aygi asidhin kulay kay paypa Abraman thonar midh nanga. Isaka nuy uzaraydhin Gerapa Abimelekoelpa, Pilistaw mopakuykulnga. ² (Thanamun kulba pawa kedha, aygi thonar na mangiz thana Aykupithupa ay luman.) Kasa kay kedha aygi wath wagem, Awgadh kulay mulaydhin Isakalpa kedha, 'Aykupithupa bangal maygi, koew bangal matha meparu nubi lagoenu, ngath ngibepa in seysithamar yawarpa.

³ 'Koew bangal meparu, a ngay bangal ngibiya kalmel a ngaw woenab. Ina kay ngath nubi lag mura ngibepa maypa a matha kedha nginu kaziw kazipa. Ngath bal ngaw yawoedhayzinga nginu thathipa Abramalpa ngoenanu mayparu. ⁴ Ngath bangal ngibepa poeybedhe mina koeygarsar kazil a thanamun bangal kaziw kazil ngoedhe bangal kedha daparaw thithuyil midh nanga, a ina bangal ngath nubi lag thanamulpa poeybane. Mura bangal lagal ngayapa yoewdhemipu woenaboepa thanamulpa poeybaypa nginu kaziw kazil midh nanga.

⁵ 'Ngath bangal woenab ngibepa poeybane. Minguz kedha Abrama ngaw yangukudul karngemipu a matha kedha ngaw sabiw yawoeydhayzinga pathidhayginga.' ⁶ Isaka matha si Geranu meparu. ⁷ Nubepa nanga mabaygal nungu ipiw yapupoeybemipu nanga nuy kedha umepu, 'Na ngaw babath.' Nuy balbayginga mulayginga kedha, 'Sena na ngaw

ipi.' Minguz kedha nungu aka, mabaygoengu nungungu umamathamoeyle, Rebekana may na mina thoeyaygi yoepkaz.

⁸ Isaka nuy si meparu moegina kuykuthalnga. Wara thonara Abimoelek nuy mulupa nagaydhin nungu lagoengu a palay imamoedhin ubi sagulan. ⁹ Abimoelek wayadhin Isakalpa kedha, 'A! Sena na ngaru nginu ipi. Minguz ngi ngayapa kedha umepu, sena na nginu babath?' Nuy kedha kuniya mulaydhin, 'Ngaw wakay thoemamay kedha, ngay nay nanga balbayginga mulepa kedha, na ngaw ipi, ngoena bangal umamathamoene.'

¹⁰ Abimoelek kedha, 'Sena ngidh za miyay aympa ngoeymulpa? Sena zagethoeginga ngaw mabaygoepa nginu ipiya uthuypa. Minguz kedha, nginu karum kuyk.'

¹¹ Kalanu Abimoelek kedha mulaydhin mura mabaygiya paruya, 'Ngadh bangal nanga za gegeyadh aymoene Isakalpa a matha kedha nungu ipiya, senawbi mabayg bangal umapa mathamoene.'

¹² Wa, Isaka nuydh ay nagun uthudhin senawbi boeradharoenu, a senabi wathoenu nanga ayboewdhaw thonara na gasamoedhin nuydh ayde adhapa mamayidhin koeyma nungu uthuyzimaya, kedha zoenguz Awgadhwaw woenab waza nubiya kalmel. ¹³ Nuy matha kedha meparu kurusipa nuy koey aydeg zapulayg aymaydhin. ¹⁴ Nuy nanga mura zapulayg aymaydhin nanga, kawalayg, a mamuylayg, a zagethaw maobaygoelayg nanga, thana Pilistalgal uwan memayidhin nubiya. ¹⁵ Thana kalanu

ngukiw mayl mura gud mathamoeydhin; mura setha kulba poemoyzimayl, nungu thathiw Abraman zagethaw mabaygaw, Abrama nanga matha danalayg meparu.

Abimoelek kalanu adhapa wayamoeydhin Isakan mabaygal thanamun lagoengu

¹⁶ Abimoelek kalanu kedha mulaydhin, 'Isaka, ngidh bangal ina ngoeymun lag wanane, ngi mina koey puridharalnga; ngoey mamu mina puridharalmayl lawnga.' ¹⁷ Wa, nuy Isaka kalanu adhapa miyaydhin. Nuy nubepa niyaylag aymoedhin Geraraw padaw dhadha sakara. Nuy si meparu lak moegina kuykuthalnga.

¹⁸ Nuydh lak ngukiw mayl pamamoeydhin, Abraman thonaraw poemoyzimayl, Pilistalgaw gud mathamayzimayl Abraman umaw kaliya. Isaka thana mayl lak kedha nelay thurimoeydhin nungu thathin sethabi mayl mi nelay tharaydhin.

¹⁹ Isakan zagethaw mabaygan may pamadhin padaw pasinu nanga imadhin. ²⁰ Kasa kedha thana Geraraw mamuy danal poethay mabaygal ya pathukamoeydhin Isakan mamuy danal poethay mabaygiya kedha, 'Ina ngoeymun nguki.' Wa, Isaka nan kedha tharadhin, 'Koey yaday nguki.'

²¹ Isakan mabaygan mamu a wara ngukiw may pamadhin. Thana Geralgal lak ya mulemidhin. Nuydh nan kedha tharadhin, 'Koey Kaliya Thoerayl Nguki.' ²² Nuy sizi adhapa miyaydhin a wara may pamadhin. Thana wara yagigal. Wa, nuydh nan kedha tharadhin, 'Ubipa Ngukiw May.' Nuy kedha, 'Mina kedha thonara kay Awgadhan

ubipa mangu koew maypa nabi boeradharanu, a ngalpa bangal balbayginga kay nithamoene itha.'

²³ Kalanu Isaka nungu kawamudh mamayidhin Biyasibapa. ²⁴ Senabi kubilu Awgadh nubepa seysithamaydhin a kedha mulaydhin, 'Ngay ngingu thathiw Abraman Awgadh. Akan maygi, ngay ngibiya kalmel, a ngath poeyban woenab ngibepa a ngingu kaziw kazil bangal mina koey goersar; minguz kedha, ngaw ya-woedhan aymazinga ngingu thathipa, ngaw za-gehaw mabayg Abrama.'

²⁵ Isaka nuydh olta moeydhadhin senabi lagoenu Awgadhoepea thoeythupoegaypa a thaw-maypa. Nuydh lag moeydhadhin a nungu za-gehaw mabaygan wara kayn may pamadhin.

Isaka a Abimoelek urapu ubilnga

²⁶ Kalanu Abimoelek Gerangu miyaydhin Isakalpa, nubiya kalmel nungu ukasar getha doegam mabayg wara Ayuzath nungu yangu mabayg a wara Pikol nungu koewbu kuyk. ²⁷ Nuy Isaka kedha yapupoeybiz, 'Ngitha mingun gapa ngayapa imaypa. Ngitha waza ngayapa wati igalgal a ngitha ngoena ngur woeydhadhin ngithamun lagoengu?'

²⁸ Thana kedha, 'Ngoy ngulaygal Awgadh ngibiya kalmel, a ngoeymun wakaythoemamay kedha, ngalpa kay urapu ubinu yawadhay ayma ngalpaniya dhadhal. Ngoeymun ubi kedha, ngi gar kay muli ngoeymulpa mura ya muli. ²⁹ Ngibepa ngoeymulpa gegeyadh zapa aymoeypa lawnga. Matha kedha ngoey

midh nanga gegeyadh kuniya za aymoeyginga ngibepa. Ngoey ngibepa kapu pawan memayirngu, wara gegeyadhoevinga, ngi midh thonara nanga adhapa miyaydhin ngoeymulngu. Ina kasa koey kakal kedha, Awgadh ngibiya kalmel a nungu woenab.’ ³⁰ Isaka nuydh thana-mulpa koey ay aymoedhin, a thana mura matha ngoedhagidh gasamoedhin senabi ay a nguki.

³¹ Wara bathaynga nanga thana mura yayanob yawadhan aymoeydhin, a Isaka thana-muniya yawa thuray thana nanga kuniya mab kuykayman. Kalanu thana kapu igalgal. ³² Senawbi goeyginu Isakan zagethaw mabayg ngapa nubepa muliz kedha, ‘Ngalpa na may pamangu a nguki balbayginga mangu.’ ³³ Kalanu nuydh nan kedha tharadhin, Biyasiba. (Muynu aykap kedha, Mina Yawoedhayzinga.) Sena nadh kedha kuniya, senabi koey goegathan nanu nel gasamoedhin kedha Biyasiba.

Isawan wara goegathaw ipi sepal

³⁴ Isakan ukasar kazi Isaw a Yakubu palay koesimadhin. Isaw nanga poti wathoelayg nuydh ukasar yoepkaz niyaypa yoelpamoedhin; Ithalayg palay. Wara ipiw nel Zudoeth, nanu thathi nel Beri, a wara nel Basemath, nanu thathi nel Elon. ³⁵ Palay palbi ipi nanga palay kasa mura igililnga gegeyadh mayparu Isaka a Rebekalpa. Palay apu thathi dhiwagig.

27

Isaka woenab poeybadhin Yakubulpa

¹ Isaka nuy nanga koey thathi aymaydhin nanga nuydh zapul moegina yawaymoeypu, nuydh nungu garkaz kazi thuradhin Isawan a kedha mulaiydhin, 'Ngaw kazi!' Nuy kedha Isaw, 'Midh, ngay in.'

² Kalanu nuy Isaka kedha mulaiydhin, 'Ngidh ngoena iman a? Ngay koey thathi, ngaw amadhan um. ³ Ngidh nginu gagay a thayak mamamar, uzar ngayapa kay tetel uruy ay kay mathamar. ⁴ Ngayapa kay mina kapu mithal ay aymoene a kalanu kay ngayapa manine. Aygudaw kalanu kay ngath ngibepa ngaw moeygoepa woenab poeybaypa, wagem bangal ngaw kuth.'

⁵ Isaka nanga yadu umay Isawalpa, nadh Rebeka karngimir. Wa nuy gar nanga Isaw aypu lumaypa mizin nanga ⁶ na Yakubulpa kedha mulaiydhin, 'Ngath nginu thathiw yaday karngemidha, nuy midh nanga umedha Isawalpa kedha, ⁷ "Ngayapa tetel uruy ngapa a giya kay palane. Aygudaw kaliya kay ngath ngibepa woenab maypa Awgadhaw parunu, wagem kay ngaw kuth." ' ⁸ Na kedha Rebeka, 'Ngoezu kazi ngayapa karngemir ngay midh kay na mulepa ⁹ Kedha uzar setha ngalpan nanil, ngoebalpa seyzi ngapa ukasar kayn koey ngabi mamamar; ngath kay giya palimpa dhuray mithal ayde nginu thathipa, nubepa mina ayde. ¹⁰ Ngidh kay kalanu nubepa muypa agepa. Ayngu kalanu nuydh ngibepa woenab poeybaypa, wagem nungu kuth.'

¹¹ Nuy kedha Yakubu nungu apupa, 'Ngi ngulayg kedha Isaw koey gamu magadhalnga

a ngay gamu magadhoegig. ¹² Wara kedha, ngaw thathin nanga kay nanga gamu thoeraypa nuy kay ngulayg oesipa a sena kay kakal ngaw karum poelay nubepa, a ngath kay mura wati za ngayapa thuraypa, woenab lawnga.'

¹³ Nungu apu kedha, 'Mi wati pawa ngibepa, kay ngapa ngayapa, nguzu kazi kasa aymar ngay ngibepa midh nanga mulema, uzar sepal ngapa nani mamamar.' ¹⁴ Wa, nuy gar uzariz gasamoeman a nabepa mamaman. Nadh kalanu giya paliman kedha Isakalpa mi giya palay koey ubilnga.

¹⁵ Isawan kapu rugal nabiyu mer lagoenu muynu. Kalanu nadh sethabi rugal Yakubulpa mamayin ubamoeypa. ¹⁶ Nadh nubiyu tetel uruy goengawl nungu gethiya a muduliya wara mura gamu magadhoegimiya. ¹⁷ Kalanu nadh nubepa madhul a kunaw susul kusuman.

¹⁸ Kalanu Yakubu uzariz nungu thathipa, a kedha mulaydhin, 'Bab!'

Nuy Isaka kuniya, 'Miyay, ngi nga ngipelngu?'

¹⁹ Yakubu kedha, 'In ngay nginu kuykuyg garkaz kazi Isaw; ngath nginu ubilnga aymoenu. Igi thanur aygudoepa. Ayde itha ngath ngapa kusumoenu. Nuydh kay ngidh ngayapa woenab poeybaypa.'

²⁰ Isaka nuy kedha, 'Ngidh midh paru mina sobaginga gasaman ngaw kazi?'

Yakubu kedha, 'Awgadhan ngoena ibupuydhanu sobaginga gasamoeypa.'

²¹ Isaka kedha Yakubulpa, 'Aya ngapa gar amadhan thami nuy kay ngath ngin gamu thuraypa. Nuy ngi mina Isaw a?'

²² Yakubu amadhan thamiz nungu thathipa, nuy nungu thathi kedha, 'Nginu yangu wakay Yakubun yangu wakay, kasa kay kedha nginu geth Isawan geth.' ²³ Isaka Yakubun ngurpayginga, minguz kedha nungu geth gamu moegadhalnga, kedha Isawan midh nanga. Nuydh kay wagem kay woenab Yakubulpa maypa. ²⁴ Nuy lak mamu yapupoeybaydhin, 'Ngi mina ngaw kuykuyg garkaz kazi a?'

Nuy kuniya, 'Wa, ngay mina nginu kuykuyg garkaz kazi.'

²⁵ Isaka kedha, 'Ngayapa ukamay ay madhu ngapa, ngath kay na aygud muwasipa ngath kay ngibepa maypa woenab.' Yakubu nubepa ayde kusuman kalmel umal nguki. ²⁶ Kalanu nungu thathi nubepa kedha mulaydhin, 'Ngapa amadhan thami a ngoena gud thapamar ngaw kazi.'

²⁷ Yakubu nanga nubepa amadhan thamiz nanga guda thapamoeypa, Isaw nungu rugaw ganu madhin, kalanu Isaka woenab Yakubulpa poeybaydhin. Nuy Isaka kedha yangukudu ya madhin nungu kazipa,

'Ina nabi kapu ganu ngoedhe bupaw ganu
Awgadhaw woenab ngalaga nanga.

²⁸ Awgadhan kay dhibag woeyaypa daparngu,
senabi boeradhar nuy bangal kay aydenga.
Nginu kun a umal nguki ngaru bangal koeyza.

²⁹ Mura lagal a mabaygal apasimoeypu
ngibepa.

Ngi bangal thanamuniya gimal
a nginu buway matha kedha

nginu apuwaw kaziw kaziw bangal ngibepa apasi-
moeypu,
a thana senaw ngaya nanga ngin wati bag
thoeyaypa,
senawbi wati za bangal thanamuniya woenar-
ipu.

A setha ngaya nanga ngibepa
kapu yangukudu ya umamoeypa a kapu woenab
ngibepa,
wa, matha kedha woenab thanamuniya
kalmel.'

Isaw yoewdhiz Isakalpa woenaboepa

³⁰ Isaka nuydh woenab Yakubulpa poeyban.
Mun nangasin nuy Yakubu sizi uzariz, Isaw gar
mangaydhin aypu lumayzimayngu. ³¹ Nuydh
Isaw lak kedha mina kapu mithal madhul ay-
moeyn, kalanu nungu thathipa mamayin. Nuy
kedha mulaydhin, 'Bab! Igi thanur aygudoepa
itha ngath ngapa kusuman na kay ngidh kalanu
ngayapa woenab poeybaypa.'

³² Isaka nuy kedha yapupoeybiz, 'Ngi nga?'
Nuy kuniya mulaydhin kedha, 'In ngay nginu
kuykuyg garkaz kazi Isaw.'

Nuy Isaka madhu pamiz, mamu mina koeyma
gar lupan. ³³ Nuy kedha mulaydhin, 'In kulay
nga mangema, a ngi nga nge, ngayapa kulay
ngadh ayde kusumoenu? Ngay purathima, ngath
ngaw moeygoepa woenab nubepa manu, sena
nungu za pamoeygoepa.'

³⁴ Nuydh nanga Isaw karngemin, nungu mamu
kasa may mina koey gimiyaya umay kedha,
'Ngayapa gar mar nginungu woenab, Bab!'

³⁵ Nuy thathi kedha, 'Nginu tukuyap in kulay mangema ngoena ngoelkanu. Nuydh gasamoenu nginu woenab.'

³⁶ Isaw kedha, 'Ina nungu ngayapa ukasar thonaraInga aymiz kedha sagul poelay kedha zoenguz nungu nel Yakubu, nuydh ngaw mina za madhin, ngaw kuykuy kaziw kupay, ina mamu a woenab! Na kay ngidh moegina kuniya thoeyayinga ngayapa?'

³⁷ Isaka kedha, 'Ngath nuyn muwasinu, kuykulnga aymoenu ngibiya. A ngath mura nungu tukuypal nungu zagethaw mabaygal aymoenu, a ngath nubepa kun a umal nguki mamamoenu. Ngay kedha thonara zagig ngibepa ngaw kazi.'

³⁸ Isaw matha umay nungu thathipa kedha, 'Ngibiya sey kedha urapun mayginga, ngayapa gar lak kedha woenab mar ngaw Bab.' Kalanu gar nuydh Isaw koey may puydhan.

³⁹ Isaka nubepa kedha mulaydhin,
 'Ngibepa wara dhibagoepa
 nginu boeradharanu pudhaypa lawnga,
 a ngibepa boeradhaw aypa gasamoeypa lawnga.

⁴⁰ Ngi a nginu buway bangal gegeyadh ni-paruy,
 a nginu kuyay thurik ngaru nginu gethaw rug.
 A ngi bangal nginu kuythaygaw zagethaw mabayg aymoene.

Kasa kay kedha ngitha bangal a kuniya nanga,
 ngitha bangal guythuyane nginu tukuypaw danal poethay.'

Yakubu gamu zilmaydhin Isawalngu

⁴¹ Isaw nuy yagiyasidhin Yakubulpa, kedha zoenguz kedha Isaka woenab poeybadhin Yakubulpa. Isaw nungu wakay thoemamay kedha, ngaw thathiw um amadhan, ngath bangal Yakubun uma mathamoene.

⁴²⁻⁴³ Rebeka nadh nanga gasamoedhin Isawan wakay thoemamay midh nanga, Yakubulpa uma mathamoeypa nadh Yakubu yadu thuradhin. Na kedha nubepa, 'Ngidh kay ina aymar nguzu yangukudu, nginu tukuypoepa kedha, nuydh ngin uma mathamoene bangal. Uzar kedha thonara nginu wadhupalpa Leyboenalpa, nuy sey Arananu. ⁴⁴⁻⁴⁵ Sew bangal meparu moegina kuykuthalnga, nginu wadhumiya, mamu bangal nginu tukuypaw ngoenakap moegina gabu asine, a nginungu bangal yakanuridhe kedha, ngidh nubepa miza aymoedhin. Kalanu bangal ngath ngibepa mabayg wayane, ngapa kuniya maypa. Mingu ngath ngoezu kazi kalmel guythuyamoene.'

Isaka wayadhin Yakubun Leyboenalpa

⁴⁶ A war na mulaydhin Isakalpa, 'Nguzu gamu kawbasin Isawan war lagaw ipingu. Yakubu bangal nanga lak Ithaythaw ngoewakaziya garwoeydhamidhe, ngay kasa um miyay.'

28

Isaka kalanu Yakubun wayadhin nungu amana baban lagoepa

¹ Isaka kalanu Yakubun thuradhin. Nuy nanga si mangaydhin Isaka ayawal madhin

nuy. Kalanu kedha mulaydhin, 'Maygi ngidh ipi gasaman koezi Kananaw yoepkazingu. ² Uzar nginu amana baban lagoepa, Bethwelan lagoepa, Mesopoetaymiyanu. Soeyzi bangal ngidh ipi yoelpane nginu wadhumaw Leyboenan yoepkaz kazingu. ³ Awgadh Adhapudhay Kuykulnga poeybane nungu woenab nginu niyaypa yoelpay thonara a matha ngibepa koeyma kazil bangal. Minguz kedha ngi bangal koeygarsar lagoepa thathi. ⁴ A nungu woenab bangal nginu kaziw kaziya, Abramalpa midh nanga nuydh woenab poeybadhin, a ngidh bangal mura ina aykuyk manine in nabi boeradhoeranu a in ngalaga mepa, a Awgadhan midh nanga Abramalpa poeybadhin.'

⁵ Isaka Yakubun wayadhin Mesopoetaymiyapa, thanamun Araman buwaypa, Leyboenalpa Bethwelan garkaz kazi. Nuy Leyboen waza palamun Yakubuwom Isawom amana babath. Nuy kedha mulaydhin, 'Ngidh nginu wadhumaw kaziya niyaypa yoelapidhe.'

Isaw wara ipi gasamoedhin

⁶⁻⁸ Isaka nanga Yakubulpa woenab poeybadhin nanga nuydh nuy lawnga madhin Kananaw yoepkazingu, kalanu nuy wayadhin Mesopoetaymiyalpa ipiya lumaypa. Isaw nuydh nanga thanamun apthathkaziw buwaylthoeyay na imadhin, nubepa mura kakal aymoeydhin kedha, Yakubu nuy kurusipagaydhin apu thathiw ubilnga. Nuy Isaw ngulayg asidhin kedha, nungu thathiw ubigig Kananaw yoepkazingu. ⁹ Nuy kalanu Ismeylapa uzaraydhin,

Abraman kazi. Kalanu nuydh Ismeylan yoepekaz kaziya niyaypa yoelpaydhin, nanu nel Mayalath, Nebayothoen tukuyap.

Yakubun piki Betheloenu

¹⁰ Yakubu pathiz Biyasibangu uzaraydhin Ara-noepa kuniya. ¹¹ Goeysa na pudhaydhin nanga nuy balbayginga boeradharoenu pudhaydhin a nungu uthuy si, nungu guzi kula. ¹² Senawbi kubilu nuydh pikin thayar kedha, nuydh imadhin na koeysa dhayab sir apaz gimanoeka kurusipa sipa daparpa sithaki thamemir, angelal mulupa kadaypa.*

¹³ Nubiya pasinu sir Kuykulnga, nuy kedha mulaydhin, 'Ngay nginu thathiw Abraman Awgadh, a Isakan Awgadh. Ngath bangal poeybane ngibepa a nginu kaziw kazipa in nubi lag ngi ngalaga uthuy yuwipa. ¹⁴ Thana bangal gethatidaygi koeygarsar matha kedha buthul mi koeygarsar nanga. Thana bangal koezi adhapa kupar palepu, mura wad wadgoepa nubi gugu ubidh thoeyayzimaynu. Kalanu mabaygan mura woenab lumaypa ngayapa, ngath mi woenab nanga ngithamulpa poeyban.

¹⁵ 'Ina bangal ngoenanu mayparu ngay bangal ngibiya kalmel danal pathaypa, ngi bangal kasa ngalagiya, ngath bangal ngin ngaru kuniya gasampu nubi lagoepa. Ngayapa ngibepa kasa woenaypa lawnga, kurusipa bangal ngath mura kuyku nidhane ngaw yawoeydhayzinga.'

¹⁶ Yakubu danpaliz. Nuy kedha, 'Kuykulnga kay!

---

* **28:12** *Angelal mulupa kadaypa*: wara Yoewane 1.51 geth tidi.

Ngay koerawayg kedha nuy kay nubi loegoenu.’
 17 Nungu aka mina koezya. Nuy kedha, ‘In mi lag? In sikedh Awgadhaw lag pasagud daparpa.’

18 War bathaynga Yakubu mina inuriya danpaliz. Nuydh senabi kula manin, nuy mi kulanu guzi wazir nanga, nuydh nan kakal wanan wakay thoeyappa a ngoenanumaypa. Kalanu nuydh kapu mina idi pay yoewdhadhin senabi kulaya gimiya, adhapa thamaypa Awgadhoepa.

19 Nuydh nan senabi lag kedha tharan Bethel.†
 Senabi thonara kulay goegath meparu nel Luz.

20 Kalanu Yakubu Awgadhoepa mulaydhin kedha, ‘Ngi bangal nanga ngaybiya kalmel danal poethaypa ngaw mabanu, a ayde, doemawakul ngayapa nanga mamayine a 21 ngay bangal nanga balbayginga ngaw thathipa kuniya tid-edhe, wa ngi bangal ngaw Awgadh, a ngath bangal matha ngin thawmayparu koezi kayboengu.

22 ‘In nubi kula ngoenanu maypa ngath nanga wanadhin bangal nginu thawmay lag a ngath bangal ngibepa balbayginga moegina mayparu mura zangu, ngidh bangal nanga ngayapa kusumpu. Mura ngaw ten zapungu nanga, ngath balbayginga mayparu nginu urapun za ngibepa.’

29

Yakubu mangaydhin Labanoen lagoenu

1 Yakubu nuy nungu mabanu matha woelmay, a nuy woelmay sager doegampa lagoepa.

2 Gumi nuy nubepa ngukiw may mangaydhin a

† 28:19 Aykap muynu kedha, Awgadhaw lag.

mamuyl sike pasiya apiya poelear wadhwad-hgam. Seta thana mamuyl koezi nabi mayngu nguki poeybayngu, ina kay kula gudpuday lagoenu nabiya.

³ Thana mamuyl garwoeydhamiz sipa. Thana danal poethay mabaygan senabi koey kula ad-hapa manin a ngukin poeybiz thana mamuyl. Kalanu thana lak nan kula balbaman nanu woenay lagoenu. ⁴ Yakubu nuy yapupoeybiz thanamulpa mamuy danal poethay mabaygoepa kedha, 'Ngitha ngalagaw lagalgal.'

Thana kedha mulaydhin kuniya, 'Ngoey Aranalgal.'

⁵ Yakubu lak yapupoeybiz kedha, 'Ngitha Nayon kazi Leyboenoelngu ngulaygal?'

Thana kedha, 'Wa ngoey ngulaygal.'

⁶ Kalanu Yakubu yapupoeybiz kedha, 'Nuy Leyboen matha ngoedhagidh a?'

Thana kedha, 'Wa, nuy balbayginga. Kedha nagi, sena boey ulaypa nungu kazi Reysoel, nungu mamuylayg.'

⁷ Yakubu kedha, 'Ina goeyga mina koeyza, a thonar kay matha lawnga mamuypa muythoeyaypa. Ngitha thana minga kasa nay ngukin poeybiz, a lak kuniya nay mamayin thanamun aygudaw lagoepa?'

⁸ Thana nubepa kedha kuniya mulaydhin, 'Ngoeymulpa kedha aymoeypa lawnga. Kurusipa kay manin mura mamuyl mangemipa a kula kay adhapa thoemaypa kay, mamuypa ngukiw poeybaypa.' ⁹ Nuy nanga Yakubu yadu umay thanamulpa nanga Reysoel senabi thonara mangiz mamuylayg, thanamuniya si.

¹⁰ Yakubu nanga Reysoelana iman nungu wadhuman mamuylayg, nuy uzariz a kula mayngu adhapa thaman a ngukin poeybaydhin nungu wadhuwaman mamuy. ¹¹ Kalanu nuydh nan gudthapaman a mamu mayl ikan gasaman. ¹² Nuy kedha nabepa, 'Ngay nginu thathiw buway mabayg Rebekana kazi.' Na kalanu zilamiz nanu thathipa mulaypa.

¹³ Nuydh nanga mi thonara karngemidhin nungu wadhumaw Yakubun ya nanga nuy Leyboen mamu gar kasa woeynaydhin Yakubuniya a mamu gud thapaman a kalanu nuydh Yakubun lagoepa madhin. Kalanu Yakubu Leyboenan mura yadu thuran zapul midh paru aymoeydhin. ¹⁴⁻¹⁵ Leyboen kedha mulaydhin, 'Wa, se mina, ngi ngaw gamu kulkaw mabayg.' Wa, Yakubu matha puzir Leyboeniya urapun moelpal na yabaythayadhin nanga.

Yakubu Leyboenalpa zagethan miyaydhin Reysoelom, Leyom modhabipa

Leyboen Yakubulpa kedha, 'Ngibepa kasa zagethoepa lawnga, kasa kulka a buway doegumuya, nginu mi modhabipa ubi?'

¹⁶ Leyboenan ukasar yoepkaz kazi, kuykuyg Leya a kuthayg Reysoel. ¹⁷ Leya* na mina kapu purkalnga, kasa kay kedha Reysoelb*† nanga adhapudhay ruwaypa kapu yoepkaz. ¹⁸ Yakubu nungu Reysoelapa ubi. Nuy kedha, 'Ngay bangal ngibepa seben wathoepa zagethan meparu ngidh

---

* **29:17** *Leya*: aykap ngoedhe kedha nge, gamu koewba asin a ngoenakap kikir. † **29:17** *Reysoel*: aykap ngoedhe kedha nge, yoepkaz mamuy.

kay nanga ngayapa pawoeyaypa Reysoelaniya garwoeydhamoeypa.'

¹⁹ Leyboen kedha, 'Ngath bangal sike nan ngibepa manine, ngi ngayapa matha ngoedhagidh wara mabay midh nanga, koew ngaybiya yawpugi.' ²⁰ Wa, Yakubu seben wathoepa zagethan miyaydhin nubepa Reysoelapa gasamoeypa. Sizi pawpa zageth nungu moegina kuykuthalnga kasa kay kedha sethabi koeygarsar goeygil thana nubepa ngoedhe kedha goeygil moenarimayl wanaydhin. Minguz kedha, nungu ubi waza nabepa.

²¹ Nuy kedha Yakubu Leyboenalpa, 'Ina thonar gasaman niyaypa yoelpaypa.'

²² Wa, Kalanu Leyboen niyaypa yoelpay ay aymoedhin, mura igalgal a mabaygal thuraydhin. ²³ Kasa kedha senabi kubilu nanga Reysoelawnga nge, nuydh mamu Leyana Yakubulpa madhin a Yakubun uthuy mamu ngedh Leyaniya ²⁴ Leyboen nungu zagethaw yoepkaz Zilpana poeybaydhin Leyalpa nanu geth mabayg.

²⁵ Kurusipa war boethaynga Yakubu ngulayg asin kedha, sena Leya nubiya uthuy yoewnan. Nuy kalanu uzariz Leyboenalpa muliz kedha, 'Ngidh minguz ngayapa kedha ayman? Ngay ngibepa seben wathoelnga miyaydhin Reysoelapa gasamoeypa. Ngidh minguz ngayapa sagul poelay aympa?'

²⁶ Leyboen nubepa kuniya muliz kedha, 'Ina koew pawa kedha lawnga kuthayg kulay niyaypa yoelpaypa; mamu kuykuyg kulay a kuthayg

wagel kay. ²⁷ Mamu nubi wiki ugar yabay thoeyappa nubi Leyana niyappa yoelpay kalmel niyay, ngath kay Reysoelana poeybaypa ngibepa, ngidh kay kalanu nanga war seben wathoepa ngayapa zagethan mepa.'

²⁸ Yakubu senawbi ubilmaya Leyboenan asidhin, senawbi wiki nanga yabay thayadhin Leyboen nuydh poeybadhin Reysoelana Yakubulpa ipi. ²⁹ Leyboen nungu zagethaw yoepkaz Bila Reysoelapa nanu geth mabayg. ³⁰ Yakubu nuy Reysoelaniya niyappa yoelpaydhin, nungu nabepa ubi mina koezya Leya mamu mina lawnga. Kalanu nuydh lak zagethan miyaydhin Leyboenalpa wara seben wathoepa.

Kazi danadhadhin Yakubulpa

³¹ Awgadhan nanga imadhin kedha Leyana moegina ubilnga yawaypu Reysoelaniya, nuydh balbayg paladhin Leyalpa kazipa. Reysoel nanga na ngaru kazigig. ³² Wa, na Leya maythalayg aymaydhin a garkaz kazi madhin. Na kedha mulaydhin, 'Awgadhan nguzu ngoenakap kikir imadhin. Nuydh kalanu ngoena ubilnga imane, nguzu alayn.' Nadh kedha zoenguz nanu kazi Rewbenan[‡] tharadhin.

³³ *Na kalanu lak maythalayg aymaydhin a wara garkaz kazi madhin. Na kedha, 'Awgadhan ngayapa in kazi manu. Minguz kedha, nuydh

---

[‡] **29:32** *Rewbenan*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane.

karngemidhin kedha, ngoena waza mamu ubil-nga imayinga.' Nadh kedha zoenguz kazi nel tharadhin Simiyon§.

³⁴ Naka lak mamu maythalayg aymaydhin a kazi madhin, lak garkaz kazi. Na kedha, 'Wa, ngath nguzu alaypa mamayin thoeri garkaz kazi. Nuy bangal mina kay ngayapa papudhedhe adhapa mayginga.' Nadh kedha zoenguz nel tharadhin Lebi*.

³⁵ Na kalanu lak maythalayg aymaydhin a kazi madhin garkaz. Na kedha, 'Ngath kay senaw Awgadh thawmaypa.' Nadh kedha zoenguz kazi nel tharadhin Zudha†. Na kalanu kazigig gasamayg asidhin.

30

Reysoelana kazi

¹ Reysoel wara kazi mayginga Yakubulpa, na Reysoel daniya bal pudhaydhin nanu tukuy-pangu Leyalngu, Yakubulpa kedha mulaydhin, 'Ngayapa kazi mar nguzungu kasa umangu.'

² Yakubu mina kaliya yoewipa, kedha kay muliz nabepa, 'Ngayapa Awgadhaw buthapa maypa lawnga, matha nuydh ngin kazingu gasamoeyle panidhaypa, sena ngaru Awgadh.'

³ Na kedha Reysoel, 'Wa, ngoezu zagethaw yoepkaz ina Bila. Ngidh nabiya uthuy yoewnar. Na kay nadh ngayapa kazi gasampa. Na bangal ngay kedha zapuya apu aymidhe, kuyk Bila.'

---

§ 29:33 *Simiyon*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane.

* 29:34 *Lebi*: aykap ngoedhe kedha nge, papudhedhe. † 29:35 *Zudha*: aykap ngoedhe kedha nge, thawmaypa.

⁴ Kalanu nadh Bilana nubepa a nuy nabiya uthuy yoewnadhin.

⁵ Bila Kalanu maythalayg aymaydhin a kazi madhin Yakubulpa garkaz. ⁶ Na Reysoel kedha mulaydhin, 'Awgadhan nguzu doegamuya zoeyzinoeydhayngu. Nuydh nguzu thoeythupogay karngemingu a in ngayapa garkaz kazi mangu.' Nadh kedha zoenguz nel tharadhin Dan.*

⁷ Bilan kalanu lak maythalayg aymaydhin, a kazi madhin lak garkaz kazi. ⁸ Reysoel kedha, 'Ngay mina koeyma ngaw tukuypoepa silamaypa miyayngu, kasa kay kedha ngath mura mangu.' Kedha zoenguz nadh kazi kedha nel tharadhin Napathoelay.† ⁹ *Na nanga Leya ngulayg asidhin kedha, nabepa lak kazipa lawnga, nadh Zilpa Yakubulpa madhin ipi, nanu zagethaw yoepkaz.

¹⁰ Kalanu Zilpa kazi madhin Yakubulpa, garkaz kazi. ¹¹ Leya kedha mulaydhin, 'Ngayapa kapu woenab.' Nadh nel tharadhin Gad.‡ ¹² *Zilpa mamu lak garkaz kazi madhin. ¹³ Leya kedha mulaydhin, 'Nguzu dhiwa mina koezya, yoepkazin bangal ngoena kedha thoeraypa, dhiwaw yoepkaz.' Nadh kedha zoenguz nuynd kedha tharadhin Aser.§

Leyana kaziw gasamayzi ay

¹⁴ *Ayboewdhaw thonar nanga gasamoedhin Leyana garkaz kazi Rewben uzaraydhin. Nuydh

---

* **30:6** *Dan*: aykap ngoedhe kedha nge, minamay mabayg ngaw doegamuya ayman. † **30:8** *Napathoelay*: aykap ngoedhe kedha, silamay. ‡ **30:11** *Gad*: aykap ngoedhe kedha nge, kapu woenab. § **30:13** *Aser*: aykap muynu kedha *dhiw*:

imadhin bokadh koewsal. Kalanu nuydh nungu apupa, Leyalpa madhin. Nanu tukuyap Reysoel nadh na imadhin nanga sethabi puy koewsal, nanu kasa bag woer wayaydhin sepa puy koewsa-apa kedha, 'ngayapa gar ngapa seyzi nginu kaziw ayngu mar.'

¹⁵ Leya kedha kuniya mulaydhin, 'Sena matha ngoedhagidh lawnga kedha ngidh nguzu alay mamu adhapa madhin nguzungu a kedha thonar ngidh mamu nguzu kaziw aypa adhapa maypa umepa.' Reysoel kedha mulaydhin, 'Ngidh kay nanga ngayapa nginu kaziw ayngu maypa, wa ngi kay kalanu ngoeban alayniya uthuy kaybaw kubilu.'*

¹⁶ Yakubu nanga ngapa kuniya zagethaw lago-engu nanga mangiz kutapa, Leya nubepa adhapadhan kedha muliz, 'Ngi kay ngaybiya kubilu, minguz kedha ngath modhabiya manu nguzu kaziw ayngu Reysoelapa.' Wa Yakubun uthuy nabiya senabi kubilu.

¹⁷ Awgadhan karngemidhin Leyana yoewdhay, na kalanu maythalayg aymaydhin a kazi madhin garkaz. Sena nanu garkaz kazi payb mura.

¹⁸ Leya kedha mulaydhin, 'Awgadhan ngayapa kuniya nguzu modhabiya mangu. Minguz kedha ngath ngoezu zagethaw yoepkaz poeybangu nguzu alaypa ipi.' Nadh kalanu nanu kazi nel tharadhin Isaka.†

---

* **30:15** *Mandreykal*: thanamun mina yoepathamay kedha, sethabi puy koewsal, matha ngoedhagidh ipipa balbayg poelaypa kazipa gasamaypa. † **30:18** *Isaka*: aykap ngoedhe kedha nge modhabiya marngu mabaygoepa.

19 *Kalanu Leya lak maythalayg aymaydhin a garkaz kazi madhin Yakubulpa sikis garkaz kazil mura. 20 Na kedha mulaydhin, 'Awgadhan ngayapa mina kapu sibawanay aymoeyngu. Nguzu alayn bangal ngoena balbayginga ayawal manine, minguz kedha ngath nubepa sikis mura garkaz kazil kazi mamayingu.' Nadh kedha zoenguz kazi kedha tharadhin Zeboelon.‡ 21 *Lak nanga wangelkun mamu nge yoepkaz kazi nadh nel tharadhin Dina. 22 Awgadhan ngoenanu madhin Reysoelapa a nuydh nanu thoeythupogay kuniya tidaydhin. 23 Na kalanu maythalayg aymaydhin, a garkaz kazi madhin. Na kedha mulaydhin, 'Awgadhan nguzu azir adhapa madhin, nuydh ngayapa in kazi madhin, 24 Awgadhan bangal ngayapa wara garkaz manine.' Nuy waza nanu kulay kazi, nadh nuyn nel tharadhin, Yoewsepa.§

Yakubun ubi kedha nuydh nungu lagoepa kuniya

25 Yoewsepan kazimay kaliya nanga Yakubu kedha mulaydhin Leyboenalpa, 'Ngoena pawayar, ngay gar bangal ngaw lagoepa kuniya tidedhe. 26 Seta ngaw ipi-kazil ngapa ngath nanga nginu zagethan gasamoeydhin. Ngath gar thana kuniya yoelpemine ngaybiya. Ngi ngulayg kedha, ngay ngibepa midh matha ngoedhagidh zagethan miyaydhin.'

---

‡ 30:20 *Zeboelon*: aykap ngoedhe kedha nge, kozan. § 30:24 *Yoewsepa*: aykap ngoedhe kedha nge, lak wara poeybane bangal, wara kazi.

²⁷ Leyboen kuniya mulaydhin kedha, ‘Ngay gar mamu kedha mulepa, ngay ngurpaydhin kedha ngaw guguwam zapungu, Awgadhan nanga ngayapa woenab madhin kuyk ngi. ²⁸ Nginu ubi mi modhabipa nelay tari, ngath kay ngibepa modhabiya mamayipa.’

²⁹ Yakubu kuniya mulaydhin, ‘Ngi ngulayg ngay ngibepa midh zagethan miyaydhin, a mura nginu mamuyl ngath midh danal pathepu. ³⁰ Ngibepa waza kulay kasa moegina ngay nanga ngapa mangaydhin ngath kay koesimoedhin, Awgadhan kalanu ngibepa woenab poeybarngu ngay bangal kasa ngalagiya nginu zagethaw lagiya. Ina ngaw thonar gasaman noegaypa ngaw ubilmaypa.’ ³¹ Leyboen kuniya mulaydhin, ‘Ngath kay ngibepa miyay modhabiya maypa?’ Yakubu kedha, ‘Ngaw ubiginga modhabipa. Ngath bangal matha danal pathepu nginu mamuyl ina ngaw kasa wakaythoemamay nginu nanga ubi. ³² Ngath mamu mura nginu mamuyl zoeyzinoeydhemipa kayib, a adhamulaypa kay kubikub kazi mamuyl, a minaralmayl kazi nanil, setha kay mura ngaw ubi kedha. Thanu kalanu ngaw uruyl modhabipa. ³³ Sey boey kalaw goeygil ngidh bangal imaypu kay kedha ngay mi balbaygi mabayg, ngidh bangal nanga ngaw modhabipa imaypa medhedhe. Ngidh bangal nanga matha kubikubimayl a minaralmayl imaypa ngaybiya, wa balbayginga. Ngidh na nanga wara gamul mamuy lawnga nani ngaybiya imane nanga. Wa, ngi ngulayg asin kedha ngath kedha uruy nginungu purunu wardhamoeyngu.’

³⁴ Leyboen kedha, 'Wa, ngaw ubi ngoeba kedha aymoene ngingu ubilnga midh nanga.'

³⁵ Kasa kedha Leyboen sethabi goeyginu mura minaralmayl garkaz a yoepkaz nanil lak adhapa thamayidhin, a kubikub mamuyl kalanu nuydh nungu garkaz kazil thurimoeydhin thanamuniya kedha nani a mamuy danal poethaypa wanadhin.

³⁶ Kalanu thana adhapa memayidhin Yakubulngu, kalmel thanamuniya yoepkaz a garkaz nanil a mamuyl. Thana thoeri goeygilnga mab uzaraydhin nungungu. Yakubu nuydh kasa ngedh Leyboenan woenayzimayl danal pathepu uruyl.

Yakubun uruyl midh paru koeygarsar aymoeydhin

³⁷ Kalanu Yakubu nuydh maludh gamul thamal gasamoeydhin a puyngu piya moegina adhapakadhaman nubiya puyngu waniz. Matha goerab gamulmayl minaral waniz. ³⁸ Nuydh Yakubu thana thamal kalanu naniya parunu wanaydhin thanamun nguki woeni lagoenu. Nuy thana thamal sitha wanaydhin thanamulpa kazipa thana nanga ngapa ngukiw woenipa.

³⁹ Thana nanga nanil sike puy thamiya sagulsir paruya thana kazil mamayir mina kedha gamulmayl setha minaral puy thamal midh nanga. Nungu wakaythamamay a ubi kedha.

⁴⁰ Wa, nuydh Yakubu kedha aymoeydhin naniya. Mamuyl wara dagamoenu nuydh wanaydhin. Wara nungu wakaythoemamay kedha, nuy

thana Leyboenan mamuyya parul thoeyaymoeydhin, setha mi kubikub a minaralmayl Leyboenadhapa thamayidhin a setha mi mamuyl nanga Yakubuniya thana goerab gamulmayl kasa kay kedha thanamun kazil mamu kubikubilmayl nge. Wa, sethabi uruy kazil kubikubimayl a minaralmayl nuydh kalanu dhadh mamayidhin nubepa Leyboenan uruyngu.

⁴¹ Kurusipa Leyboenan mamuy amadhan goegadhasi a Yakubun mura mina mamuyl kedha zoenguz kedha thana nanga mina balbaygi uruyl kazipa gasamoeyya nanga Yakubu nuydh thana puy thamal thanamuniya parunu wanay ngukiw woeniw lagoenu. Lak thana sithaki kazin puremipa. ⁴² Nuydh goegadh uruyya kedha mayginga a thanamun kazil nanga Leyboenalpa. ⁴³ Yakubu kedha doegamuya balbaygoesidhin. Nuy koeyma mamuyl a nanil a zagethaw mabaygal a kamelal a donkil gasamoeydhin.

31

Yakubu a nungu ipi kazil pathamoeydhin gumi Leyboenoelngu

¹ Kalanu Yakubu karngemidhin kedha, Leyboenan garkaz kazin nuyn Yakubun koeliya thoeraypa kedha, 'Yakubu, mura ngalpan thathiw zapul kusumoedhin. Nuy koey aydeg zapulayg aymiz, nungu luman lawnga Yakubun, setha mura muwaw zapul ngalpan thathiw zapul nuydh kusumadhin.' Wa, nuydh Yakubu karngemidhin thanamun adhiya thoeray ya.

² Senawbi thonara nuydh lak imadhin kedha, Leyboen nungu ira, igalgagasidhin, nuy kulay mi igalayg nanga nungu irapa. ³ Kalanu Awgadh mulaiydhin nubepa Yakubulpa kedha, 'Yakubu, ngi ngaru kuniya nginu thathiw thathiw lagoepa, nginu buwaypa. Ngi akan maygi, kedha zoenguz kedha, ngay bangal ngibiya kalmel mura thonara koeygarsar.'

⁴ Kalanu Yakubu ya madhin Reyssoelaw Leyaw mulipa, nungu ukasar ipipa kedha, 'Ngalpa bal setha garwoeydhamoeyne, ngaw mamuyl ngalaga nanga.' ⁵ Palay nubiya mangemoedhin nanga, nuy kedha, 'Ngath iman kedha ngipen thathi, ngayapa war paru thabukiriw paru aymiz, lak mina igalgaw paru lawnga nge. Kasa kay kedha, ngaw thathiw Awgadhan ngoena danal poethaypa. ⁶ Ngipel kalmel ngulayg kedha, ngay mina koey zageth aymoedhin ngipen thathipa, ⁷ kasa nuydh ngaw senawbi mina kapu zageth imayginga, nuydh ngoena ngalkadhin nuydh ngalben bokadhzoengu ya-woeydhamoeyzinga patidhadhin ten thonaralnga. Kasa kay kedha Awgadhan ngoena wardhadhin nungungu ngayapa zangu aymoeyle.

⁸ 'Wa, ngipen thathiw kulay ya kedha, mura setha bokadh minaralmayl nanga ngaw zapul. Kalanu kazil mura matha kedha bokadh minaralmayl, mamuy kazil a naniw kazil. A nuy nanga kedha muliz, ngayapa itha kuykuthal minaralmayl, thana lak sethabi kazil mamayidhin kuykuthal minaralmayl. ⁹ In matha Awgadhan sethabi mamuyl, a nanil adhapa kusumoedhin nungungu, ngayapa mamayidhin. ¹⁰ Kazimay

thonar nanga mangaydhin, ngoena pikin thayar. Ngath senabi pikinu muynu imadhin kedha, mura garkaz naningu, kazil mura thanamun minaralmayl, kedha bokadh minaralmayl a kuykuthal minaralmayl. ¹¹ Senabi pikinu muynu Awgadhaw angela ngayapa mulaydhin, ngoena tharal kedha, "Yakubu" ngath kudu manin kedha, "Midh?"

¹² 'Nuy angela kedha, "Ngapa nag, setha garkaz manin nanga thana mura bokadh minaralmayl a kuykuthal minaralmayl a kazil lak kedha matha minaralmayl. Ngath kedha zoenguz kedha aymoedhin, ngay ngulayg kedha, nginu ira Leyboen ngibepa mi wati pawa aymoedhin nanga. ¹³ In ngay Kuykulnga Awgadh. Ngath ngibepa kulkub yakamaydhin wara lagoenu Betheloenu, ngidh ngalaga na kula adhapa thamadhin ngayapa, a ngidh olibaw puy koew-saw idi yoewdhadhin gimiya senabi kulaya, a ngidh ya woedhadhin ngayapa. Kedha thonara buth pathi a kuniya uzar senabi lagoepa ngin ngalaga nanga kazi madhin." '

¹⁴⁻¹⁵ Palay Reysoelaw Leyaw kedha, 'Wa ngi mina yadu umepa, mura senawbi zangu modhab, ngalben niyaypa yoelpay thonara, kasa mulupa pudhaydhin wara zaginga, ngalben thathin wara ngalbepa mina ngoedhal za mayginga. Nuydh ngalbe kasa yoewdhamoedhin, ngoedhe adhaz mabayg. ¹⁶ Wa, mura sethabi mina ngoedhal zapul, Awgadhan ngalben thathingu mamayidhin a ngibepa poeybaydhin, thana mura ngalpan kalmel zapul, a ngalpan kaziw. Ina matha Awgadhaw zageth, ngidh

ngaru ayman nungu yangukudu ubilnga ngibepa midh nanga.'

17-18 Yakubu mina sobaginga nungu ipi kazil buth pathamoeydhin yawarpa, gumi nungu thathiw Isakan lagoepa, Kananapa. Nuydh thanamulpa yaynanob poeybamoeydhin kamelal, thanamulpa niyaypa. A mura nungu koeygarsar tetel uruyl, a rugal, nuydh kulay wayaydhin nungu zagethaw mabaygiya. Mura setha tetel uruyl a mabaygal, a zapul nubiya Yakubuniya nuydh Leyboenan niyaylagungu, Mesopoetaymiyoengu balbayginga kusumadhin.

19-20 Kasa kay kedha nuydh Yakubu Leyboenan karum paladhin, nuy yaginga miyaydhin gumi. Senawbi thonara Leyboen adhal nungu mamuya zagethan mer, nuydh thana baban thudhay adhal. Nuy nanga senawbi zagethan mer, nadh Reysoel nungu kalanu geth supamoeydhin Leyboenan lagaw muwaw parul kusumoeydhin.

21 Nuydh Yakubu mura zapul kusumoedhin a mina sobaginga nuy miyaydhin sizi adhapa. Thana koesiya bal poegamoeydhin, Ewpratesaw Koesiya, bal poegamoeydhin nanga thana padal lagoepa kalanu memayidhin Giliyadhoepa.

Leyboen wagel lumadhin Yakubu

22 Leyboen mina thoeri goeygiw kalanu kay ngulayg gasamoedhin kedha, Yakubu mema.

23 Kalanu Leyboen nungu mabaygal kusumadhin, Yakubulpa wagel lumaypa. Seben goeygiw kaliya thana nuyn imadhin Yakubun, Giliyadhoenu, padal lagoenu.

²⁴ Senabi kubilu nuyn Leyboenan pikin thayar kedha, nuydh Awgadh imadhin, a nuy Awgadh nubepa mulaydhin Leyboenalpa kedha, 'Ngi ngaru koey giyawlna bangal, Yakubulpa bangal wara za aymayg, ya bal mulayg.' ²⁵ Yakubu padanu gimal kawamudh aymaydhin a Leyboen nubepa lak kedha wara padoenu kawamudh aymaydhin a nungu mabaygal nubiya kalmel, Giliyadhoenu.

²⁶ Bathaynga na goeyga miyaydhin, Leyboen Yakubulpa kedha mulaydhin, 'Ngidh mingu ngayapa kedha ngoedhal za aymoengu, ngaw yoepkaz kazi kasa yaginga mamomoengu ngoedhe koewbu thonara pawa sena ngidh aymoengu, ²⁷ ngidh mingu kedha aymoengu, yaginga miyaydhin, ngoena ngulayg poelayginga. Ngi nay ngayapa mulaydhin, ngath ngin balbayginga nay wayadhin ikalnga dhiwalnga nathay nathay. ²⁸ Ngidh ngayapa dhadhabuth mayginga ngaw ngepoepa, ngaw kazipa gud thoepamaypa, a yawa thuraypa. Sena ngidh ngayapa mina koey gegeyadh aymaydhin. ²⁹ Ngayapa mina matha ngoedhagidh kedha, ngath ngibepa za ayman kasa kay kedha, ngoena nginu thathiw Awgadhan, kubilu pikinu lawnga manin, ngibepa zangu aymoeyle. ³⁰ Ngay ngulayg kedha wanangu, kedha zoenguz kedha, nginu lagoepa kuniya toedipa ubi, kasa kedha ngidh minguz ngaw lagaw muwal kusumoedhin?'

³¹ Yakubu kedha kuniya nubepa, 'Ngay kedha zoenguz gumi miyaydhin ngapa, ngaw aka kedha, ngidh bangal nginu kazi ngawngu lawnga

mamoemoene. ³² Kasa kay kedha, ngoey nginu zapul mayginga, muwal mayginga, aya nagi kowki ngoeymun zapuya, nginu mabaygal a ngaw mabaygal, koew thanamuniya parunu. Ngidh kay na ngunu ruganu imaypa nanga, senawbi mabayg kay uma mathampa, ngath ngin ngoelkayginga, kasa kay kedha nginu zapul nanga ngidh kay mamayir.' Yakubu koerawayg kedha, Reysoel senawbi puru aymoedhin.

Leyboen ngaru imayginga nungu muwal

³³ Kalanu Leyboen Yakubun lagiya nagaydhin, a wara Leyana lagiya, ukasar yoepkaz zagethaw mabaygaw lagiya nagaydhin, nuydh ngaru imayginga. Kalanu nuydh Reysoelana lagiya nagaydhin. ³⁴ Reysoel sethabi muwal kusumoedhin, kamelaw yananu arimoeydhin, a kalanu na gimal thanuraydhin kalmelaw yananu. Leyboen mura nagaydhin nanu lagiya, kasa kedha ngaru imayginga.

³⁵ Reysoel nanu thathipa muliz kedha, 'Ngayapa gar ngoenakap kom asig, ngayapa nginu parunu kaday thoeraypa lawnga, ngay yoepkaziw kikirilayg.' Leyboen nuydh ngaru imayginga nungu muwal.

³⁶ Yakubu kalanu thabugud umiz, kedha muliz, 'Ngan ngath za gegeyadh miyay manu.' Nuy thabugudaw umayl kalmel yapu poeybiz, 'Ngath mi sabi pathidhanu, mamu ngidh ngoena wigel lumanu ngapa? ³⁷ Ngidh mura ngaw zapul tharthayamaynu lumayn, ngidh wara za imanu nginu lagaw za a? Koew adhal wanar ngoeban

mabaygoepa imaypa kedha ngoebalngu nga balbayginga. ³⁸ Ngay ngibiya mina koey kuykuthalnga, twenti wathoelnga, ngath danal poethepu nginu mamuy, thana wara gegeyadhoeringa kazimay thonara. Ngath kay mith matha poethayginga nginu garkaz mamuyngu. ³⁹⁻⁴¹ A ngath lak kedha matha mura balbayginga danal poethamoeyngu, thoejdhayl uruyngu kubilu goeyginu, kasa midh, koey komalnga a koey gabunga sumaylnga, ngath mamu uthuy gasamayginga, ngay kedha meparuy twenti wathoelnga, nginu mamuyngu nanga urapun mathaman nanga ngath ngaru ngawngu kuniya ngibepa kuniya balbayg palan. Ngi ngulayg kedha wara mamuy danal poethay mabayg ngulayg ya dhadhawardhan kedha, "Ngapa nagi, ina umanga, ina ngaw gegeyadh lawnga, ina koey uruyn mathaman." Ngath ngibepa kedha ngoelkay matha aymayginga. Potin wathoelnga ngay ngibepa zagethan miyaydhin nginu yoepkaz kazipa gasamaypa. Sikis wathoelnga ngay mamuy modhabipa zagethan miyaydhin ngibepa. Kasa kay kedha ngidh ngoena ngoelkaypu, modhabiw sakariya, ten thonaralnga.

⁴² 'Ngaw thathiw Awgadh, Abramaw, Isakaw. Nuy ngaybiya nay lawnga ngidh ngoena kasa zagig wayadhin adhapa nay. Kasa kay kedha Awgadh ngulayg kedha, ngaw gegeyadh midh a ngaw zageth, nuydh kubilu seysithaman, nungu minaman midh nanga.'

Yakubu a Leyboen palamun yangukudu ya woedhayzinga urapun

⁴³ Leyboen Yakubulpa mulaydhin kedha, 'Ipal palbi yoepkaz nanga, palay ngaw kazi, a palamun kazil lak kedha, ngaw kazil, a setha mura tetel uruyl ngibiya ngaw zapul, mina kay kedha itha na zapul nanga mura ngaw zapul. Kasa kay kedha ngayapa koey zageth ngaw yoepkazil a ngepal panidhaypa ngibiya oesile, ⁴⁴ ngoeba urapun yangukudu ayimpa. Senabi zapa ngoeba kulan gamaypa ngoealpa wakay thoyaypa ngoeban yawoeydhayzinga midh nanga.'

⁴⁵⁻⁴⁶ Kalanu Yakubu kula madhin kaday tharadhin a nuy nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin wara kulapa pasiya woenaypa. Kalanu thana mura Leyboenan kalmel ay purthadhin senabi kulaw gamayzimaynu pasinu.

⁴⁷ Kalanu nan Leyboen nel tharadhin nungu yangukudun kedha 'Zegar Sayadhutha.' Yakubu nan kedha nel tharadhin nungu yangukudun kedha, 'Galid.' Sepal ukasar nel palamun aykap muynu kedha matha urapun, 'Kulal Samayzinga Ngalpalngu Yakanurayle.'

⁴⁸ Kalanu Leyboen kedha Yakubulpa, 'Ina nabi kulaw gamayzinga nanga ngoealpa ngoenanumaypa, nan kedha zoengu nel tharadhin Galid.'

⁴⁹ Nuy Leyboen wara kedha mulaydhin, 'Awgadhan bangal purka woenaypu ngabaniya, ngoeba nanga yaynanob memampu.' Kedha zoenguz senabi lag nel tharadhin Yakubun yangukudu kedha, Mizpa muynu kedha, 'Thuraw Lag.'

⁵⁰ Leyboen nuy Yakubulpa matha umay yadu kedha, 'Ngidh bangal ngaw yoepkaz kazi yababiya danal poethampu a ngi bangal nanga wara yoepkaziya niyaypa yoelapidhe, kasa bal

ngay midh koerawayg, ngi ngulayg kedha Awgadhan ngoeba danal poethampa, ngingu kedha wati zoengu aymayle. ⁵¹⁻⁵² Itha kulal ngath gamamoeyn ngoebaniya dhadhal, in matha dhadhaw kula ngoealpa wakay thoeyaypa. Ngayapa bangal koey zageth nubi gamayzimaya kaliya thoeyaypa, ngibepa mathamaypa, a ngi lak kedha koewki kaliya thoeyayg bangal ngayapa mathamaypa. ⁵³ Ngingu popu Abrama a nungu tukuyap Nayo ngaw thathi, palamun Awgadhan ngoebaniya dhadhal seysithamaypu.'

Kalanu Yakubu kedha, 'Ngaw thathi Isaka, nungu Awgadhwaw parunu, ngath ngaru ngoeban yawoedhayzinga ayman.' Nubepa mina koey yawoedhayzinga. ⁵⁴ Kalanu nuydh uruy mathamoedhin, nuydh Awgadhoepa poeybadhin padanu gimanoeka, a nungu mabaygal thuraydhin senabi zapa aygudoepa. Aygudaw kalanu thana kubil ukamoedhin padanu gimanoeka, ⁵⁵ wara goeygiw mina bathaynga Leyboen nungu ngepal gudthapamoeydhin a nungu yoepkaz kazi ukasar, a nuy yawa thuraydhin thanamuniya. Kalanu nuy nungu lagoepa kuniya tidaydhin.

32

Yakubu buthpoethaypa Isawalpa moengaypa

¹ Kalanu nanga Yakubu a nungu mabaygal ladhudhin. Nuy nanga mab woelmay nanga koeygarsar angelal nubiya dhadha mangemidhin yabugudoenu. ² Nuydh nanga thana imaydhin nuy kedha mulaydhin, 'Ina Awgadhwaw

mudhathoemay lag.' Nuydh kalanu nan kedha tharadhin Mayanaym.*

³ Wa, kalanu thana amadhan thamadhin nungu tukuypaw Isawan lagoepa. Nuydh nungu zagethaw mabaygiya adhapudhay yangukudu gethamadhin kedha, nungu tukuypoepa, Isawalpa sey Edomoenu. ⁴ Nuydh thana yangu kudun mina ngurpaydhin mulaypa, 'Ngath Yakubu nginu koerngayl zagethaw mabaygan yadu thuray ayman ngaw kuykulmaypa, matha kedha nubepa kedha, "Ngay kedha zoenguz ngapa kuniya tidayginga, ngay sin Leyboeniya merngu kurusipa kayib. ⁵ Ngath sizi ngayapa donkil, a mamuyl, a nanil gasamoeyngu, a zagethaw mabaygal. Ngath ngibepa yangukudu gethamanu. Ngaw wakaythamamay kedha, nginu ngoenakapoepa balbayg polaypa ngayapa."

⁶ Wa, yangukudu nanga ngapa kuniya Yakubulpa tidaydhin nanga, thana kedha, 'Ngoey ladhudhin nginu tukuypoepa, Isawalpa. Nuy kay dhadhiya ulaypa yabugudiya ngibepa imaypa, nubiya kalmel 400 mabaygal mura.' Yakubu nuy koerawayg kedha nungu tukuyap nuy ngapa mipa, koewbupa lawnga midh. ⁷ Nuydh koeyma aka gasamoedhin. Nuydh dhadhiya mamayidhin ukasar aymoemoedhin mabaygaw kubi, mabaygal nubiya ngaya nanga a nungu mamuyl, a donkil, a nanil, a kamelal. ⁸ Nungu wakay thoemamay kedha, ukasar

---

* **32:2** Muynu aykap kedha, ukasar mudhathoemay lag; kedha zoenguz kedha, *Awgadhaw mudhathoemay* a nungu mudhathoemay.

mabaygaw kubi nanga moegina balbayginga, kedha zoenguz kedha Isaw kay mangepa a pakay nanga wara kubi nuydh mathaman, wa nakay wara mabaygaw kubipa nubepa gasamoeypa lawnga.

⁹ Yakubu kalanu thoeythupoegaydhin, 'Aw-gadh, ngaw powpun Abraman a Isakan Aw-gadh ngapa kawra balthayar, ngi ngayapa mulaydhin kuniya tidaypa ngaw lagoepa a ngaw mabaygoepa a ngidh bangal mura zapul balbayg palimoeyne ngayapa. ¹⁰ Ngay kasa nginu wati zagethaw mabayg, ngay matha ngoedhagidh lawnga ngidh midh matha ngoedhagidh kapu pawa ngayapa aymarngu. Kulkub ngay balpagadhin Uridhaw koesiya ngaw thathiw lagoengu adhapadhadhin. Senabi thonar ngay wara zagig, matha boegi ngaybiya, a kedha thonara ngay koey aydeg zapulayg, palbi ukasar mabaygaw kubi kalmel a uruyl. Ina nginu koey woenabal danal poethay ngayapa. ¹¹ Ngidh gar ngoena sib wanar ngaw tukuypoengu, nungungu ngayapa thabukiriw zangu aymoeyle, nungungu ngawngu mathamoeyle, a moegina kazil a yoepkazil lak kedha. ¹² Wa, ngi ngulayg kedha nginu yawoedhayzinga ngayapa midh, ngidh bangal ngayapa matha ngoedhagidh aymoeypu, a ngaw kaziw kazil ngidh koeygarsar aymoeyne, mabaygoepa koey zageth gethatidaypa, matha kedha malu buwadhaw buthul midh nanga.'

Yakubun poeybayzimayl nungu tukuypoepa, Isawalpa

13-15 Senawbi kubilu Yakubu si ukamoedhin. Bathaynga na goeyga nanga nuydh koeygarsar uruyl adhapa thamaydhin nungu uruyngu nungu tukuypoepa kozanipa maypa kedha, 200 yoepkaz nanil, 20 garkaz nanil, 200 yoepkaz mamuyl, a 20 garkaz mamuyl, a 30 susu poeybay kamelal thanamuniya thanamun kazil, a 40 kawal a 10 garkaz kawal, a 20 yoepkaz donkil, a 10 garkaz donkil. ¹⁶ Nuydh sethabi uruyl mura dhadhiya mamayidhin, a nungu zagethaw mabaygoepa mulaydhin kedha, 'Ngitha ladhu Isawalpa, ngithamun yaynanob kubiya. Koey buth wanaw wara uruy kubingu wara kubipa.' ¹⁷ Mi zagethaw mabayg nanga kulay uzaraydhin kubiya nuy Yakubu nubepa kedha, 'Midh thonara nanga ngidh ngaw tukuyap iman nanga, nuydh sike ngin yapupoeyban kedha, "Nginu kuyku mabayg nga, a ngi ngalagapa, a itha ngunu uruyl." ¹⁸ Ngi nubepa kuniya kedha muledhe, "Itha thabi uruyl Yakubun zapul ngibepa poeybayzimayl, nuy ngibepa koeyma apasin. Nuy kedha, nuy waza kasa zagethaw mabayg nginu, a nuy ngapa kalmel ngoeymuniya wagel." ' ¹⁹ Nuy mura nungu wara zagethaw mabaygoepa lak kedha mulaydhin, thanamulpa Isawalpa lak kedha mulaypa, ²⁰ 'Nginu zagethaw mabayg Yakubu bangal wagel boey.' Nungu ngoenanumanin kedha, wagel kay ngay nubiya dhadha mangemipa, nuydh kulay mura sethabi poeybayzimayl ngawngu gasampa, thana sike matha ngoedhagidh nungu tukuypaw Isawan ngoenakapoepa balbayg tidaypa.

²¹ Nuy Yakubu mura woeyamoeydhin sethabi

poeybayzimayl nungu tukuypoepa, a nuy matha mudhathoemay lagoenu ugadhin.

Senabi kubilu mabayg Yakubuniya mangayd-hin a woeynaydhin

²² Senabi kubilu nanga nuy Yakubu lak kaday tharaydhin a nungu ipi-kazil thurimoeydhin. Nuydh woeyamoedhin nungu ukasar ipi a nungu ukasar zagethaw yoepkaz, palay nungu wara ipi, a thana nungu eleben moegina kazil. Thana Zabok koesiya balpagamoeydhin. Thana garwoeydhoemoeypa maluya kapu mabawlagiya koesiya pagamoeydhin.

²³ Kalanu nuydh mura nungu mabaygal a rugal woeyamoeydhin nubiya kulay, matha nuydh ugadhin senabi mudhathoemay lagoenu.

²⁴ Senabi kubilu nanga mabayg nubiya mangayd-hin a woeynaydhin. ²⁵ Palamun woeynay silamay koeyza, kurusipa amadhan goeyga. Nuydh wara mabaygan imadhin kedha, nuy Yakubu goegadhoesiginga. Kalanu nuydh Yakubun dokap tidadhin a woeyam adhathayadhin.

²⁶ Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Ngidh ngoena wanar, goeyga amadhan thamiz.' Kasa kay kedha nuy Yakubu kedha, 'Lawnga, ngidh mamu woenab poeybar ngayapa, kalanu kay ngath ngin woenaypa.' ²⁷ Nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Nginu nel nga.' Nuy kuniya mulaydhin, 'Ngaw nel Yakubu.'

²⁸ Wa, nuy mabayg kedha mulaydhin, 'Nginu nel lak lawnga Yakubu, nginu nel bangal

Isoereyl[†] kedha zoenguz kedha ngi mina goba kula, mura thonara ngi ngibepa mina koeyma zagethan meparuy, a mabaygoengu zapul mayipa, a Awgadhoengu, kurusipa ngidh mura gasamoengu.'

²⁹ Yakubu kedha, 'Ngayapa tharal nginu nel.' Kasa kay kedha nuy mabayg nubepa Yakubulpa kuniya kedha muliz, 'Ngi mipa ngaw nelpa ngulaygoepa mepa?' Kalanu nuydh mabaygan Yakubulpa woenab poeybadhin.

³⁰ Nuy Yakubu madhu pamiz, a nuy kedha, 'Ngath midh paru Awgadh iman, ngalbe midh paru kidhakidhan imay sagul tharan, a ngaybiya midh paru za gegeyadh dhadha mangayginga.' Nuydh senabi lag nel tharadhin Peniyel.[‡]

³¹ Goeyga na mizin nanga Yakubu sizi mab kuykayman, roepayl roepayl, minguz kedha nungu dokap tidadhin.

³² Kurusipa kaybaw goeyginu nanga thana Isoereylaw mabaygan dokapiw senabi moegina madhu purthayginga, kuyk kedha zoenguz kedha Yakubun waza mathamoedhin senabi moegina dokapiw madhuya.

33

Yakubu Isawan gasamoedhin

¹ Yakubu nuydh imadhin kedha Isaw a kalmel nubiya nungu mabaygal mura 400, nuydh Yakubu ipi kazil dhadhiya mamaydhin kalanu Leyaw, Reysoelaw muliya a nungu wara ukasar

[†] **32:28** *Isoereyl*: nungu kayin nel, wara Zenesis 35.10 geth tidi.

[‡] **32:30** *Peniyel*: aykap ngoedhe kedha nge, Awgadhaw paru iman.

ipiya zagithaw mabaygiya. ² Nuydh kulay nungu wara ukasar ipiya zagethaw mabaygiya palamun kazil wanaydhin, kalanu Leya a nanu kazil a moeygoepa Reysoel a nanu kazi Yoewsepa palay mina wagel. ³ Yakubu nungu mabaygoengu kulay uzaraydhin nuy nanga koezi woelmay Isawalpa nuydh kasa kulay seben thonaralnga nungu kuyk patidhadhin boeradhoerapa mulupa Isawalpa apapudhayn.

⁴ Kasa kedha Isaw Yakubulpa pa yabuya thari-
zoelmaydhin. Isaw nanga Yakubun gasamoed-
hin Isaw Yakubuniya dhadha goeray woeynay-
dhin a gud thapamoedhin palamun kalmel kid-
hakidhan may. ⁵ Kedha nanga nuy Isaw nagayd-
hin nuydh imaydhin yoepkazil a kazil nuy yapu
poeybaydhin kedha, 'Itha ngalagaw mabaygal
ngibiya puzimoeypa?' Yakubu kuniya Isawalpa
kedha, 'Itha Awgadhaw ngayapa poeybayzimayl
ipi kazil a zagethaw mabaygal, nungu kapu
kozan.'

⁶ Kalanu Yakubun wara ukasar zagithaw
mabayg ipi a palamun kazil kalmel. Isawalpa
mura thanamun kuykul patidamoeyr. ⁷ A
Leyange lak kedha nanu kazil kalmel mura
kuykul patidamoeyr, a moeygoepa Yoewsepa a
Reysoel palamun kuyk pathidhamoedhin.

⁸ Isaw yapupoeybaydhin kedha, 'Setha
dhuray mabaygal midh ngath ngaya nanga
gasamoeyngu? Sew aykap miyay?' Yakubu
nubepa kuniya kedha, 'Kobegadh kedha
nginungu matha ngoedhagidhapa gasamoeypa.'
⁹ Kasa kay kedha, Isaw kedha mulaydhin,
'Ngaybiya matha ngoedhagidh ngayapa ngaw

tukuyap setha sew ngibepa setha ngibiya mi zapul nanga?’

¹⁰ Yakubu kedha Isawalpa, ‘Maygi! Ngay gar yoewdhiz ngath kay nanga ngingu matha ngoedhagidh gasampa ngidh kay ngaw sibwanan gasamar ngi ngaw mina kapu igalayg kayb ngath ngingu paru yawaypa ngoedhe Awgad-haw paru ngayapa. ¹¹ Ngay gar yoewdhiz ngibiya matha gasamar ina ngaw sibwanan ngibepa Awgadhan ngoedhalnga ngoena sibwanaypa mura ngaw ubilmayl nuydh ngayapa aymoeypa.’ Yakubu Isawalpa matha umay a kurusipa Isaw Yakubulpa karngemidhin a madhin senabi sibwanan Yakubun.

Isaw ayawal madhin Yakubu

¹² Wa, Isaw kedha, ‘Ngalpa ngadha palemipa mabapa, a ngay kay kulay uzaripa.’ ¹³ Yakubu kedha Isawalpa, ‘Ngi ngulayg kedha itha kazil moegawgigal a ngath koepa mamuyya a itha tetel uruyl a thanamun kazipa wakaythoemamipa. Ngalpa bangal nanga thana mabapa mamayine nanga urapun goeygipa itha bangal mura umamayl. ¹⁴ Ngay ngibiya yoewdhiz, kulay uzar a ngay bangal gabudhan wagel senawki imaypa sobaginga bangal kalmel itha mura mamuyl a tetel uruyl a thanamun kazil kurusipa bangal ngath ngingin gasamoene Idomoenu.’

¹⁵ Wa, Isaw kedha, ‘Ngath dhuray ngaw mabaygal ngibiya wanepa?’ Yakubu kedha, ‘A, kasa wanar wakay thoemoemayg ngaw ubi kedha, ngath matha ngingu ubilmayl aymoeypu.’

16 Senawbi kaliya Isaw kuyk aymoedhin mab kuniya Idomoepa. 17 Kasa kedha Yakubu nuy Sukothoepa uzaraydhin nuydh ngalaga nanga nubepa nungu geth lag moeydhadhin iradh lag nungu tetel uruypa nan sena kedha zoenguz senabi lag kedha thoeraypa Sukoth.

18 Nuy nanga kuniya tidaydhin Mesopoet-aymiyangu nuy mura balbayginga mangayd-
hin Sekoemoenu Kananaw doegamunu. Nuydh nubepa mudha thoemay lag si aymoedhin senabi koey goegathoepa amadhan. 19 Nuydh nan senabi boeradhar barpudhoedhin Amoran buwayngu modhab mura 100 silba bokadhzapul. Nuy Amor waza Sekoman thathi. 20 Nuydh Yakubu kalanu olta moeydhadhin a nel tharad-
hin kedha El, Isoereylaw Awgadhaw nel.

34

Dinana mura rugan thudhadhin

1 War goeyginu na Dina, Yakubuwom Leyom yoepkaz kazi. Na uzaraydhin kasa gurguy mab Kananaw yoepkazipa. 2 Wara garkaz sey nungu nel Sekoem, nungu thathi Amor thanamun Aybaythaw mopakuyk. Kedha nanga Sekoem imadhin nan Dina. Kedha nanga Sekoem Amoran garkaz kazi. Nuy Amor mamus thanamun Abaytaw, imadhin nan Dina nanga nuydh nan yoelpadhin a mina mura rugan thudhadhin.

3 Nuydh nan imadhin kedha, na mina adhapudhay thoeyaygi kapu yoepkaz. Nuydh nabepa ubi yadu pagadhin. 4 Nuy nungu thathipa kedha

mulaydhin, 'Ngaw ubi nabi yoepkazipa ngayapa ipi. Ngi gar uzar nanu thathipa muli.'

⁵ Kalanu Yakubu karngemidhin kedha, nungu yoepkaz kazipa mina kay aziral pawa aymoedhin a sethabi thonara Yakubun mura garkaz kazi adhal memayir kawaw lagoenu; nuydh Yakubu wara za aymoeyginga kurisipa nungu kazil kuniya mangemidhin. ⁶ Sekoeman thathi Amor uzaraydhin Yakubuniya yasoegulpa.

Yakubun garkaziw ngurum koeyza

⁷ Yakubun garkazin mi thonara karngemin nanga a thana kay kayn kedha zagethoengu mangemidhin mina madhu pamemoedhin a mina gegeyadh gasamoedhin. Thana kedha umamoeyr, 'Sena Sekoem mina wati pawa aymoengu nuydh kasa mura Isoereylaw mabaygiya azir kuykuya angarngu nuydh na Yakubun yoepkaz kazi rugan thudhadhin.'

⁸ Kasa kay kedha nuy Amor ngapa Yakubulpa nubepa mulaydhin kedha, 'Ngaw garkaz kazi Sekoem nginu yoepkaz kazipa ubin mepa; ngay ngibiya yoewdhiz matha pawayar nuyn getha garwoeydhamoeypa. ⁹ Ngoeba urapun yangukudu aympa lak bangal thana ngalpan mabaygal kidhakidhan niyaypa yoelpemipu. ¹⁰ A lak bangal thana ngitha itha memayipa ngoeymun memayipa a ina lag ubipa niyaypa zagethoepa a aypa zapa yoewdhaypa a gasamoeypa ngithamulpa boeradharoepa.'

¹¹ Kalanu nuy Sekoem Dinana thathipa a babathoepa kedha mulaydhin, 'Ngoena gar ibupupuydhaw a ngath ngithamulpa bangal

ngithamun ubil mura aymoeypu ngitha mipa mulemin. ¹² Ngayapa mulemiw ngithamun mipa ubil midhel tharaw yoepkaziw matha gimal zagethoeginga ngithamun ubipa ngath kay poeybaypa ngithamulpa ngitha kay nanga ngoena pawoeyaypa garwoeydhamoeypa nabiya.'

Yakubun garkaz kazil ngoelkemoeydhin Sekoemaw Amoraw mulipa

¹³ Yakubun garkaz kazil kalanu kasa ngoelkay aymoedhin Sekoemaw Amoraw mulipa thathi kazipa. Minguz kedha, Sekoem nuydh azir kuykuya angadhin thanamun babathiya. ¹⁴ Thana kedha, 'Ngoeymulpa ngoeymun babathoepa garkoeziya niyaypa yoelpaypa pawoeyaypa lawnga garkaz nanga motho poethalygig ngoeymulpa koey aziroelnga. ¹⁵ Ngoey kay matha asimoeypa kedha ubiya ngi a setha garkazil ngithamuniya bangal nanga motho pathamoeyne.

¹⁶ 'Wa, ngoey bangal urapun yangukudu ay-moene kidhakidhan niyaypa yoelpaypa. Ngoey bangal ngithamuniya kalmel nithamoene a ngalpa bangal mura urapun. ¹⁷ Kasa kay kedha ngi bangal nanga ngoeymun ubiya oesinginga ngoey bangal nan kuniya manine a ngoey bangal memayine adhapa koezi.' ¹⁸ Thanamun ubi ngoedhe balbayginga Amor a nungu garkaz kazi Sekoem palamulpa. ¹⁹ Nuydh Sekoem mamu ugayginga nuy lak sin thamamun ubiya buwayl thayaydhin thana mi ubilnga wakay thoemamay nanga yakamoedhin. Minguz kedha, nungu ubi

waza senabi yoepkazipa a nuy lak koey mina mabayg nungu buway.

²⁰ Amor a Sekoem palay kalanu memamoedhin ya umay lagoepa thanamun goegathoepa a palay mulemoedhin, ²¹ 'Itha thabi mabaygal igalgal, thana bangal itha ngalpaniya ngalpan lagoenu bangal memayipa zapa yoewdhaypa a ubipa gurguy toedipu thamamun ubilmaypa. In boer-adhar mina koeyza, a koey gudalnga thanamulpa a ngalpa bangal mura kidhakidhan yoepkaziya niyaypa yoelpemipa. ²² Thabi mabaygal matha asimoeyne ngalpaniya kalmel maypa, urapun zapun ngalpa bangal nanga mura ngalpan garkazil motho pathamoeyne thanamun midh nanga. ²³ Wa, bangal thanamun tetel uruyl a mura zapul bangal midh mura ngalpan geth zapul aymoeyne a? Wa ngalpa urapun yangu kudu aympa lak thana bangal ngalpaniya kalmel niparuy.'

²⁴ Sethabi goegathaw mabaygal mura asimoeydhin Amor a Sekoem palamun yangukuduya kalanu garkazil mura motho pathamoeydhin.

²⁵⁻²⁶ Kasa kay kedha. Thoeri goeygiw kaliya nanga mura sethabi goegathaw garkazil matha motho poethay kikirilgal Yakubun garkaz kazi ukasar Simiyon a Lebi, Daynana babath palamun kuyay thurik mamamoedhin kalanu senabi goegathoepa memamoedhin a gumi mangedmoedhin, a mina mura garkazil uma mathamoeydhin, kalmel Amor a nungu kazi Sekoem. Kalanu Daynana madhin sizi Sekoeman lagoengu kuniya kalmel palamuniya.

²⁷ Senawbi kaliya Yakubun dhuray garkaz kazin mina mura zapul kusumadhin thana

senawbi gegeyadh madhin kuyk palamun bath. ²⁸ Thana mina mura tetel uruyl kawal, donkil a mura zapul kusumoedhin. ²⁹ Koey zapul a yoepkazil a kazil lagoengu mura kusumoedhin thanamuniya kalmel.

³⁰ Yakubu kedha mulaydhin Simiyonaw Lebiw mulipa, 'Ngipel aymoeynu ngayapa mina koey gudał gegeyadh Kananalgā a Perezaythalgā a mura sew mabaygal bangal ngayapa ngoe-nakap mapu gasamoene.* A ngay mabaygoegig thana bangal nanga garwoeydhamidhe ngayapa mathamoeypa ngalpa bangal mura umamayl.' ³¹ Palay kuniya kedha mulemoedhin, 'Ngal-belpa ngalben babathoepa kasa kedha wati zapa imaypa a pawoeyaypa lawnga.'

35

Awgadhan woenab poeybadhin Yakubulpa Betheloenu

¹ Wa, Awgadh Yakubulpa mulaydhin kedha, 'Ngi a nginu mabaygal ngitha ladhu, kedha thonara, Betheloepa, sew bangal Betheloenu memayipu. Ngidh bangal olta ngayapa moeyd-hane sew. Ngay Awgadh ngibepa nga nanga kulay yakamaydhin, ngi nanga zoelmaydhin seyzi adhapa Isawalngu, nginu tukuypoengu.'

² Kalanu Yakubu mulaydhin nungu ipi kazipa, nubiya ngaya nanga mabaygal na mura, 'Adhapa

---

* **34:30** Wara Mathayu 26:52 geth tidi: *mabaygan ngaya nanga thurik gethan gasampa, thana thanamun um gasampa kuyk senaw thurik.*

geth wanemiw seyzi setha adhaz paru awgadhal ngithamuniya memayipa. Adha idimaw ngithamulngu, woer poelaw, a pudhu rugal maw, a buth pathemiw. ³ Ngalpa sethaki Betheloepa Awgadhaw oltapa moeydhaypa, ngoena ngadh ibupuydhar ngaw gegeyadhoengu, a ngaybiya nga na puzirngu mura thonara ngayngalagiya nanga walmayrngu.'

⁴ Wa, kalanu thana setha azaz parul, muwal Yakubulpa kusumoedhin, a thanamun thawthil thanamuniya pagemir nanga. Nuydh kalanu thana moerama idimoedhin puy kuykoenu apal, amadhan Sekoemoenu.

⁵ Wa, Yakubu a nungu garkaz kazil, thana na mab kuykaymaydhin nanga. Mura pasiw goegathaw mabaygan aka gasoemoedhin muynu. Thana kedha zoengu Yakubulpa kuniya za ay-mayinga, thanamun koey aka. ⁶ Yakubu a nungu mabaygal thana wara Kananaw goegathoepa miyaydhin, goegath nel Luz. Kayib nan kedha thoeraypa, Bethel.

⁷ Nuydh Yakubu kalanu olta moeydhadhin, a nuydh nan nel tharadhin mina Awgadhaw nel sey Betheloenu. Minguz kedha, kay paypa kulay thonar nanga Yakubu nuy bu-paraydhin nanga nungu tukupangu Isawalngu, senawbi thonara nanga Awgadh nungu geth mina yakamaydhin Yakubulpa. ⁸ Thana si Betheloenu memayipu nanga Rebekana getha doegam zagethaw mabayg, nanu nel Debora, nadh muwasidhin. Thana nan moerama thayadhin puy kuykunu zaya doegamoenu, Bethela.

Thana kalanu lag kedha tharadhin kedha, Maynguzi Gaybawaw Lag, thanamun may waza Reysoelana getha doegam zagethaw mabaygoepa.

Yakubun geth lag

⁹ Yakubu nanga, kuniya tidaydhin Mesopoet-aymiyangu. Awgadh nubepa lak yakamaydhin, a woenab poeybadhin.

¹⁰ Wa, Awgadh nubepa mulaydhin, 'Nginu nel Yakubu, kasa kay kedha koezi kayboengu, nginu nel Isoereyl.' Awgadhan nuyn nel tharadhin ¹¹ a Awgadh nubepa mulaydhin, 'Ngay woenabaw poeraparaw Awgadh ngath ngibepa woenab poeyban; nginu bangal koezi powpa, kaziw kazil bangal mina koey garsar. Koey boeradharal bangal mabaygal palepu nginu kaziw kazingu, a powpa thanamun mopakuykul lak kedha nginu kulkangu. ¹² Ngath bangal ngibepa poeybane boeradhar, mi boeradhar nanga ngath kulay nginu populpa Abramalpa a nginu thathipa Isakalpa, lak bangal kedha nginu kaziw kazipa ngibiya wagem.'

¹³ Awgadhan nuyn wanadhin. ¹⁴ Awgadh nubepa ngalaga nanga yadu umay, nuydh Yakubu kalanu kula kaday tharadhin paru. Kalanu nuydh Yakubu umal nguki a olibaw idi gimiya suladhin pay yoewdhadhin senabi kula, kedha zapa adhapa thamadhin senaw Awgadhoepa. ¹⁵ Nuydh kalanu nan kedha nel tharadhin, 'Bethel.'

Reysoelana um

16 Yakubu a nungu ipi kazi a mabaygal Betheloengu ladhudhin. Thana nanga matha sigal tadir nanga wara lagaw nel Eprathoengu. Nanu, senabi thonara Reysoelana kazi kikirin gasamoedhin, nadh mina gegeyadh wati kaziw kikir gasamoedhin. 17 Nan nanga kazi kikirin ngapa koeyza aymaydhin nanga, kazi gasamay zagethaw yoepkaz nabepa mulaydhin kedha, 'Akan maygi Reysoel, nginu wara garkaz kazi.'

18 Kasa kay kedha na mina magawg asidhin, nadh nanga nanu moeygoepa gub nanga kabapa yoewthay nanga, nadh nuyn senawbi kazi kedha tharadhin, Benoni.* Kasa kedha nungu thathin nuyn nel tharadhin Benzoeman.*†

19 *Na nanga Reysoel um miyaydhin nanga, nan moerama thayadhin yabugudoenu pasinu, Eprathapa yabugudoenu. Kayib nan lag kedha thoeraypa Bethliyam.

20 Yakubu wara paru kula lugitharadhin, senabi thonara; kedha zapa kedha kurusipa kayib, senabi moeram ngaru mepa sey senabi thonara.

21 Kalanu Yakubu a nungu mabaygal lak mamayidhin sizi, a kalanu thana moegina mudhaw lagal aymoeydhin, wara doegamoenu Edhanu. Mabaygaw moeydhayzi lag sey koey kuykuthalnga apaz kadaypa.

22 Thana nanga si memayipu nanga, Rewben nuydh mina koey wati pawa aymoedhin, nungu thathiw zagethaw yoepkaz ipiya Bilaniya.

---

* **35:18** *Benoni*: muynu aykap kedha, 'Ngoezu koerkak badhaw kazi.' † **35:18** *Benzoeman*: muynu aykap kedha, 'Ngaw kazi nuy ngaru bangal woenabalnga.'

Yakubu karngemidhin, nungu Yakubun kalanu mina koey ngurum.

Yakubun garkaz kazil mura toewalob.
 23 Leyana‡ kazil Rewbend*§ Yakubun kuykuy kazi, Simiyone**, Lebif*†, Zudhag*‡, Isakarh*§, a Zeboeloni**. 24 *Reysoelana garkaz kazil, Yoewsepa† a Benzoemank*‡. 25 *Reysoelana § zagethaw yoepkaz nanga, Bila nanu kazi Danm** a Napathoelayn*†. 26 Leyana zagethaw yoepkaz Zilpa, nanu kazi Gad‡ a Aserb*§. Itha thabi garkaz kazil Yakubun, thana mura dan imaydhin sey Mesopoetaymiyanu.

Yakubun thathi Isaka, nungu kuth

27 Yakubu miyaydhin nungu thathipa Isakalpa, goegathaw nel Mamre, amadhan Ebronoenu, Abrama kulay ngalaga nanga meparu. 28 Isaka

---

‡ 35:23 *Leya*: aykap ngoedhe kedha nge, gamu koewba asin a ngoenapak kikir. § 35:23 *Rewbenan*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. * 35:23 *Simiyon*: aykap ngoedhe kedha nge, garkaz kazi imane. † 35:23 *Lebi*: aykap ngoedhe kedha nge, papudhedhe. ‡ 35:23 *Zudha*: aykap ngoedhe kedha nge, thawmaypa. § 35:23 *Isaka*: aykap ngoedhe kedha nge, modhabiya marngu mabaygoepa. * 35:23 *Zeboelon*: aykap ngoedhe kedha nge, niyay lag koey ubilnga. † 35:24 *Yoewsepa*: aykap ngoedhe kedha nge, lak wara poeybane bangal, wara kazi. ‡ 35:24 *Benzoeman*: muynu aykap kedha, 'Ngaw kazi nuy ngaru bangal woenabalnga.' § 35:25 *Reysoel*: aykap ngoedhe kedha nge, yoepkaz mamuy. * 35:25 *Dan*: aykap ngoedhe kedha nge, minamay mabayg ngaw doegamuya ayman. † 35:25 *Napathoelay*: aykap ngoedhe kedha, silamay. ‡ 35:26 *Gad*: aykap ngoedhe kedha nge, kapu woenab. § 35:26 *Aser*: aykap ngoedhe kedha nge, nuy dhiwalnga.

senawbi thonara nanga mina koey thathi, nungu wathal mura 180. ²⁹ Kalanu nuydh muwasidhin. Nungu garkaz kazi Isaw a Yakubu, palay nuyin si moerama thayadhin, matha kedha.

36

Isawan kaziw kazil

¹ Nuy Isaw nungu wara nel Edom, nungu kaziw kazil powpa itha kedha. ² Nuy ukasar yoepkaziya geth dhoerdhimoeydhin Kanananu kedha, koeykoeyne ipiw nel Adha, na Elonan kazi, Ithalayg. Nungu wara ipiw nel Oyolibama, na Anan kazi. Ana nuy Ziboenan kazi Aybaythalayg.

³ A wara nungu ipi Basemath, Ismeylan yoepkaz kazi. Nanu babath nel Nabiyath. ⁴ Adha Isawan koeykoeyne ipi kazi madhin nel Elipaz, a nungu wara ipi Basemath na kazi madhin nel Ruwel. ⁵ A Oyolibama, na kazi madhin nel Zewus, Zewusan kalanu Zalam, a Zalaman kalanu, Kora. Itha thabi garkaz kazil dan imaydhin thana nanga Kanananu mamayipu.

⁶ Kalanu Isaw mamayidhin nungu ipil a kazil, garkaz kazil a yoepkaz kazil, a mura mabaygal a zagethaw mabaygal, mura nungu tetel uruyl, a mura nungu soeyzi gasamoeyzimayl zapul, thanamuniya kalmel Kananangu. Kalanu thana memayidhin, nungu tukuypoengu, Yakubulngu wara lagoepa. ⁷ Nuydh kedha zoenguz wanadhin senawbi lag. Senawbi boeradhar buthag asidhin thanamulpa mura, a thanamun tetel

uruypa kalmel moegina aypa purthaypa. Palamun Isawom Yakubuwom tetel uruyl mina koeygarsar. ⁸ Isaw nubepa niyaylag aymoedhin Edomoenu, padanu dhadhal.

Edomaw buyalgal

⁹ Isawan kaziw kazil thana Edomaw buyalgal aymoeydhin kedha. ¹⁰⁻¹³ Isawan ipi Adha kazi madhin urapun garkaz kazi nel Elipaz. Elipazan payb garkaz kazil kedha, Teman, Omar, Zepo, Gatam, a Kenaz, a wara ipingu nanga, nanu nel Timna nuydh urapun garkaz kazi gasamoedhin nel Amalek. Isawan ipi Basemath nadh nubepa garkaz kazi madhin nel Ruwel. A Rewlan garkaz kazil puwa mura, nelay itha, Nayath, Zera, Sama a, Miza. ¹⁴ Isawan wara ipi nel Oyolibama, na Anan yoepkaz kazi. Ana nuy Ziboenan garkaz kazi. Nanu Oyolibamana thoeri mura garkaz koezil nelay kedha Zewush kuykuyg, Zalam dhoedhalayg, a Kora kuthayg.

Dhuray Isawan kaziw kazil buway kuyku mabaygal aymoeydhin

¹⁵ Isawan kazingu buwayl pawpa kedha; Isawan kuykuyg kazi Elipaz nuy thabi buwaypa kuyku mabayg aymaydhin. Nungu garkaz kazil mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin, thanamun nelay itha kedha; Teman, Omar, Zepo, Kenaz ¹⁶ Kora, Gatam, a Amoelek. Itha mura Isawan ipiw Adhama kaziw kazil. ¹⁷ Isawan wara garkaz kazi nel Ruwel. Nuy thabi buwaypa kuyku mabayg aymaydhin; a nungu garkaz kazil mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin, thanamun nelay itha kedha; Nayath, Zera,

Samak, a Miza. Itha mura Isawan ipiw Base-mathana kaziw kazi.

Wara Isawan ipi Oyolibama nanungu kaziw itha

¹⁸ Itha wagelaw buwayl nanga Isawan, wara ipingu, Oyolibamalngu Anan yoepkaz kazi. Nanu kedha garkaz kaziw mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin; buwayl itha kedha. Zewush, Zalam, a Kora. ¹⁹ Itha thabi buwayl nanga Isawalngu pawpa.

Seyran kaziw kaziw mina Edomalgal Isawaniya kulay

²⁰⁻²¹ Mina Idomaw niyay Idomalgal buwaya dhadh memayidhin Isawaniya kulay, kuyk nanga lumadhin Seyra nuy Oraythalayg. Nungu kaziw kaziw itha kedha, Potan, Sobal, Ziboen, Ana Dison, Ezer, a Disan. Thanamulngu powpa buwayl itha kedha. ²² Potan kaziw kazingu, Ori a Erman palamun ipal buway matha kedha. Potan babath nanu nel Timna. ²³ Sobalan kaziw kazingu Alban, Manayadh, Ebal, Sepo, a Onam.

²⁴ Ziboenan ukasar garkaz kazi nel Aya, a Ana. In nubi Ana nanga, komal ngukiw kuyk, ngoedhalnga bupanu imadhin nungu thathiw donkiw danal poethay thonara. ²⁵⁻²⁶ Ana nungu garkaz kazi Dison. Disonan kaziw kazingu ngapa buwayl itha kedha. Nungu garkaz kaziw mura buway kuyku mabaygal aymoeydhin a thanamun nelay itha kedha, Emdan, Esban, Ithran, a Seyran. Anan wara kazi yoepkaz nel Oyolibama.

²⁷ Seyran wara garkaz kazi nel Ezer. Ezeran kaziw kazingu Belan, Zaban, a Akan, setha thoeri

buway. ²⁸ Dishanan kaziw kazingu palbi buway Uza a Aran. ²⁹⁻³⁰ Itha thabi buwayl nanga thana Oraythalgai buwayl Idomoenu, Potan, Sobal, Ziboen, Ana, Dison, Ezer a Disan.

Edomaw mopakuykul

³¹ Wagel kay thana mopakuyku mabaygal aymoedhin Isoereylanu itha kedha, Sewl, Dhaw-itha, Solomon. Kulay thanamuniya kedha ngoedhal mopakuyku mabaygoevinga, kasa kay kedha Edomoenu nanga thana mina kulay mopakuyku mabaygalgal. Nelay itha kedha, ³² Mamu Bela nuy Beyon kazi, nungu goegath Dinaba.

³³ Bela nanga guythuyadhin, Zobab Zeran kazi aymoedhin thanamun Edomaw mopakuyk. Zobaban goegath Bozra. ³⁴ Zobaban umaw kalanu Usam nge thanamun mopakuyk aymoedhin, nuy Temnalayg. ³⁵ Usaman umaw kalanu Adad, Bedadan kazi aymoedhin thanamun mopakuyk. Nuydh mura azaz mabaygal Midiyanalgai adhadhin. Nungu goegath Abith. ³⁶ Adadan umaw kalanu Semla aymoedhin thanamun mopakuyk, Masreykalayg nuy.

³⁷ Semlan umaw kalanu Suwal aymoedhin thanamun mopakuyk. Nuy Reybothoengu, Ewpratesaw koesaw buwadhoengu. ³⁸ Suwalan umaw kalanu Balanan Akoran kazi aymoedhin mopakuyk thanamun. ³⁹ Balananan umaw kalanu Adhar aymoedhin thanamun mopakuyk. Nungu goegath Pawu, a nungu ipiw nel Meyethabel, Methredhan yoepkaz kazi, Mezaybalngu.

⁴⁰⁻⁴³ Isaw waza nubi Edomalgaw buwaylayg Timna, Alba, Zetheth, Oyolibama, Ela, Pinon,

Kenaz, Teman, Mibzar, Anagadiyel, a Iram. Itha thabi buwayl ngalaga nanga memayipu yayanob thana thanamun buway nel thoeraypu.

37

Yoewsepa a nungu tukuypal

¹ Yakubu nuy matha meparu Kanananu, nungu thathiw kupa moeramoenu. ² Ina Yakubuya apu thath kaziw ya. Wara nungu garkaz kazi Yoewsepa, mina kayn mabayg matha sebentin wathalayg, nuydh danal poethepu mamuyl a nanil kalmel nungu tukuypal, Bilawom a Zilpawom garkaz kazil. Palay nungu thathiw zagethaw yoepkaz a matha kedha ipi nungu. Nuydh Yoewsepa nungu tukuypal yadu palgamoeydhin thanamun thathipa, Yakubulpa kedha thana gegeyadh aymoedhin adhal zagethaw lagoenu. Thana nungungu kedha zoengu ubigigal.

³ Isoereyl* Yoewsepan mina koeyma maman mayparu, nungu tukuypal mamu maman mayginga. Minguz kedha, nuyn Yoewsepan nanga kazi madhin nuy Isoereyl mina koey gudal thathi sinubi thonara. Nuydh sodh koey kutha gethalnga aymoedhin Yoewsepalpa. ⁴ Thana nanga nungu Yoewsepan tukuypal imadhin thanamun thathin Yoewsepan koeyma maman mayparuy a thana mamu maman mayginga, thanamun ngoenakapul koey komalmayl Yoewsepalpa a thana nuyn kaliya thoeraypu a matha koey dharadh nubepa ya umamoeypu.

* **37:3** *Isoereyl*: nungu wara nel Yakubu.

⁵ Wara kubilu nanga nuyn Yoewsepan pikin thayar a nuydh na nan piki umar nungu tukuy-poepa nanga, thanamun kasa kay lak thabukir mina koeyza Yoewsepalpa. ⁶ Nuy Yoewsepa kedha, 'Kurusipagemiw ngaw pikipa. ⁷ Ngalpa mura kalmel dharbaw lagoenu nanga ngalpa yaynanob kunaw koewnil woeydhamoeynguz kunaw apaw lagoenu; ngaw koewni nanga nanu geth lugithariz na wadhethulu matha siyanguz a ngithamun koewnil thanamun geth ngaw koewniya mura wadhwadhgam kasa kay kuykul pathidhamoeynguz ngaw koewnipa.' ⁸ Thana nungu tukuyपाल nubepa kedha yapupoeybemidhin, 'A! Na nginu wakaythoemamay kedha, ngin bangal kuyku mabayg aymoene a ngidh bangal minampu ngoeymulpa a?' Kalanu thanamun kasa kay lak thabukir mina koeyza nungu pikingu a nuy thanamulpa midh nanga umay.

⁹ Kalanu Yoewsepan mamu lak nge pikin thayar, nuy kedha mulaydhin nungu tukuy-poepa, 'Ngoena kubilu lak pikin thayan, ngath pikin iman goeyga a moelpal a eleben thithuyl ngayapa kuykul pathidhamoeynguz.' ¹⁰ Nuydh Yoewsepa nungu thathipa umadhin nan nungu piki, kasa kay kedha nungu thathi nubepa Yoewsepalpa yapoeybaydhin kedha, 'Sena midh paru piki, ngi kasa nginungu koeyza aymipa. Na nginu wakaythamamay midh kedha nginu apu a nginu tukuyपाल a ngay mura bangal ngibepa kuykul pathidhamoeypu a ngin bangal thawmayparu a?'

¹¹ Yoewsepan tukuyपाल daniya balpudhay mina koeyza, kasa kay nungu thathin wakay

thoemamipu muynu nungu ngoenakapoenu a pudhamoeypu nungu Yoewsepan pikipa.

Yoewsepan yoewdhadhin nungu tukuypan Aykupithupa

¹² Wara goeyginu thana Yoewsepan tukuypal ladhudhin Sekompa thanamun thathiw tetel uruypa danal poethaypa. ¹³ Isoereyl nuy Yoewsepalpa kedha muliz, 'Ngaw ubi ngibepa Sekompa mabapa nginu tukuypan ngalaga nanga tetel uruyl danal pathepa.'[†] Nuy Yoewsepa kedha muliz, 'Ngay buth pathepa.'

¹⁴ Yakubu, kedha, 'Uzar, imaypa thana nginu tukuypal midh balbayginga a thana tetel uruyl midh lak balbayginga; ngi kay kalanu ngapa kuniya tidi ngayapa yadu thuraypa.' Wa, nungu thathin nuyn wayadhin. Nungu yabugudiya Ebronaw padaw dhadha sakariya Yoewsepa mangaydhin Sekoemoenu. ¹⁵ Nuy kasa sike gurguy woelmay a nagay kedha Sekoemoenu, nuyn nanga garkazin imadhin. Nuy garkaz yapupoezbiz kedha, 'Ngidh mabayg lumaypa?'

¹⁶ Nuy Yoewsepa kedha muliz mabaygoepa, 'Ngath ngaw tukuypal lumepa, tetel uruyl ngaya nanga danal pathayngu. Ngi gar kay ngayapa mulepa kedha thana ngalaga?'

¹⁷ Nuy senawbi mabayg kedha muliz, 'Thana memayingu. Ngath kedha karngemingu, thana Dothanipa memayingu.' Kalanu nuy Yoewsepa wagel uzaraydhin nungu tukuypoepa. Nuydh thana si Dothaninu gasamoeydhin.

[†] **37:13** Isoereylan wara nel Yakubu.

Yoewsepan tukuypaw wati buwayl thoeyay, nubepa mathamoeypa

¹⁸ Thana nanga nuyn imadhin nuy ka matha sigal ngapa woelmay. Nuy kay thanamuniya wagel kay mangepa, thana nubepa mathamoeypa ya umadhin. ¹⁹ Thana kedha mulemidhin kidhakidhan, 'In boey ulaypa pikiw thoerayzig. ²⁰ Ayawal ngalpa nuyn mathamaypa a nungu gamu kay ngalpa aygi maypa thoeyaypa. Ngalpa kay kedha mulemipa, thoeydhayl uruy nuyn mathamoengu. Kalanu bangal ngalpa nagemine na bangal nungu pikingu ngalpa miyay imane.'

²¹ Thanamun kuykuyg, Rewben nuydh karngemidhin thana midh nanga umamoeyr, nuydh nuthay aymoedhin Yoewsepalpa gudaz puydhaypa. Nuy kedha, 'Ngalpalpa nubepa mathamaypa lawnga. ²² Ngalpa kay kasa nuyn aygi ngukiw maynu woenaypa in bupanu, wara zapa aymoeypa lawnga, nungu kulka payoewdhayg.' Muynu nanga nungu Rewbenan nuthay Yoewsepalpa gudaz puydhaypa a kalanu kuniya wayan nungu thathipa.

²³ Nuy nanga Yoewsepa thanamuniya mangaydhin nungu tukuypiya, thana nungu koey sodh pakadamoeydhin, nungu kuykuthal gethal sodh.

²⁴ Kalanu thana nuyn Yoewsepan aygi maypa thayadhin.

Nuyn Yoewsepa kasa zapudh yoewdhadhin Aykupithupa

²⁵ Thana nanga ay purthar thana imaydhin Ismoeylalgil Giliyadhoengu tadir Aykupithupa.

Thanamun kamelal rugan guray kapu ganul rugal a dhuray rugal kedha. ²⁶ Yudha nuy kedha, 'Na kay ngalpa za miyay gasampa ngalpa kay na nuyn uma mathampa a wara mulaypa lawnga. ²⁷ Ngalpa kasa nuyn yoewdhaypa thana-mulpa Ismeylgoepa, ngalpalpa nubepa wara zapa aymoeypa lawnga. Senaw mina ngalpan tukuyap, urapun kulka ngalpaniya.' Nungu Yoewdhan tukuyपाल asimoeydhin nungu ubiya. ²⁸ Senabi thonar zangu yoewdhay mabaygal, Midiyanalgal nanga sike yabay matha tadir, thana Yoewsepan tukuypan nuyn Yoewsepan adhapa madhin mayngu a kasa zapudh yoewdhadhin twenti silba bokadhzapupa Ismeylgoepa. Thana Ismeylalgan madhin Yoewsepan Aykup-ithupa. ²⁹ Kedha nanga nuy Rewben ngapa maypa nuydh imadhin kedha, Yoewsepa sizi matha lawnga, nuydh koerkak badhan nungu rugal pakadamoeydhin. ³⁰ Nuy Rewben koezi nungu tukuypoepa si nanga mangiz thanamuniya nuy kedha, 'Yoewsepa mayngu matha lawnga! Ngath kay za miyay ayimpa?'

³¹ Kalanu thana nungu Yoewsepan tukuypan nani mathamoedhin a nungu Yoewsepan sodh kulkanu tharadhadhin. ³² Thana kalanu nan sodh thanamun thathipa madhin a kedha mulemidhin, 'Ngoey ina imangu, ina nginu kaziw sodh a?'

³³ Nuydh nanga ngurpadhin a kedha mulaydhin, 'Wa, ina nungu sodh, Yoewsepan! Thoeydhayl uruyn mathamoedhin, ngaw kazi mina moegithap madhin.' ³⁴ Yakubu koerkak badhan nungu rugal pakadamoeydhin a awmaw

rugan ubamoeydhin. Kalanu nuy mina koey kuykuthalnga nungu kaziw awmanu thanuraydhin.

³⁵ Mura nungu kazil yoepkaz kazil a garkaz kazil imaypa kedha nuyn balbayg tidar kasa kay nuy ubigoesipu. Nuy kedha mulaydhin thana-mulpa, 'Ngay bangal lak umanga ngaw kaziw awmanu dhadhal.' Nuy kay matha awmanu niparu, nungu kaziw Yoewsepan.

³⁶ Senawbi thonara Aykupithunu Midiyanalga Yoewsepan yoewdhadhin Aykupithu mabaygoepa, nubepa Pothipalpa Aykupithu mopakuyku getha doegam zagethaw mabayg.

38

Yudha a Thamar

¹ Senawbi thonara nanga, Yudha miyaydhin nungu tukuyypoengu, a nuydh nungu mudhathoemay lag amadhan aymoeydhin Adulamaw mabaygiya nungu nel Yira. ² Si nuydh Yudha Kananaw yoepkaz, ngoewakaz gasamoedhin, nanu thathiw nel Suwa. Nuy kalanu niyaypa yoelpaydhin nabiya.

³ Kalanu nadh garkaz kazi imadhin, Yudha nuyn nel tharadhin Er. ⁴ Kalanu na lak mapunga aymaydhin, kazi madhin wara garkaz kazi. Yudha nuyn nel tharadhin Onan. ⁵ Na lak mapunga aymaydhin, kazi madhin lak garkaz kazi, Yudha nuyn nel tharadhin Sela. Thana sethabi thonara lagoenu memayipu, lagaw nel Akzib, Selan nanga kazi madhin. ⁶ Yudha

nungu kuykuyg kazipa ipi gasamoedhin, nanu nel Thamar.

⁷ Kasa kay kedha nungu Eroen ngarapudhamay, a buwayl thoeyay Awgadhoepa matha ngoedhagidh lawnga. Awgadhan nuyn umapa wayadhin. ⁸ Era na guythuyan nanga, Yudha kedha Onanalpa, kuthaygoepa kedha, 'Ngidh ngaru ngalpan koey pawa ayman nabepa, ngidh nan mar niyaypa yoelpaypa kazipa koesimoeypa nginu kuykuygoepa.'

⁹ Kasa kay kedha Onan nuy ngulayg kedha, nadh bangal na kazil mamayine nanga, nungu Onanan kazil lawnga, nungu tukuypaw kazil. Kalanu nuy Onan kedha, palay nanga sagul thareman nanga, nuydh nan ngaru maytha poelayginga. Nungu Onanan ubingina kedha, nungu lumayzi kazil nungu kuykuygaw nelay wamayipa.

¹⁰ Nungu Onanan buwaylthoeyay lak kedha Awgadhoepa matha ngoedhagidh lawnga. Awgadhan kalanu nuyn umoepa wayadhin.

¹¹ Yudha nungu urapun garkaz kazi wanadhin, ukasar mulupa, nungu aka kedha zoengu, wara kedha nungu kazi Sela, lak kedha umanga. Nuydh kalanu nan Tamana wayadhin kuniya nanu apu thathiw lagoepa, mulaydhin nabepa kedha, 'Ngi bangal sew meparu, kurusipa bangal ngaw kazi Sela koey mabayg aymidhe ngibepa alaypa.' Wa, na miyaydhin nanu apu thathiw lagoepa.

¹² Sizi powpa moegina kuykuthalnga buth, a kalanu Yudhan ipi um miyaydhin. Nuydh nanga koerkak badh nanga awm muwasidhin nanga

adhathayadhin. Sew kalanu nuy nungu igal-
goepa mulaydhin Yiralpa, Adulamoelayg nuy.
Palay kalmel uzarmoedhin thanamulpa nungu
mamuy zagethaw mabaygoepa. Thana ngalaga
nanga nungu mamuy baban thudhamoeyr, la-
gaw nel Timna.

Thamar na buwaylthoeyay aymoeydhin

¹³ Thamar nungu Yudhan garkaz kaziw ipi,
nadh karngemidhin nanu ira Timnapa miyayd-
hin nungu mamuy baban thudhaypa. ¹⁴ Na
Thamar ngulayg kedha, nan bangal Selapa ipi
manine, kasa kay kedha Yudha thanamun koey
pawa aymayginga, Sela kay koey mabayg ay-
moeydhin, Yudha nuydh nuyn poeybayginga
nabepa alay. Na kedha zoenguz buwaylthoeyay
aymoeydhin kedha, nadh yoepkaziw maykaw
rugan thudhaydhin, na wara rugan ubamoedhin
parupa gamupa woerdhaypa, kalanu na Tim-
naw yabugudoenu pasinu thanuraydhin, goe-
gathoepa amadhan, goegath Enaym nadh nanu
ira ugadhin.

¹⁵ Yudha nanga nan imadhin nanga, nanu paru
a gamu mura woerdhayzinga, nubepa Yudhalpa
kedha, wa ina yabugudaw yoepkaz. ¹⁶ Nubepa
gumi kedha na waza nungu ira nuy nabepa
ubilmaypa muliz aymaypa. Na, nubepa kedha
muliz, kuniya, 'Ngidh kay ngayapa modhabiya
za miyay maypa?'

¹⁷ Nuy kedha, 'Ngath ngibepa kazi nani boey
gethawayane bangal.'

Na kedha, 'Wa, ngidh kay ngaybiya kow aw? Za wanar kaykedh, nginungu zangu yakanurayle.'

¹⁸ Nuy yapupoeybiz kedha, 'Ngath kay ngibiya mi maku wanaypa?'

Na kedha, 'Wa, ngi kay ngayapa senaw nginu boegi kow a wara za nginu nelaynga a nanu urikam wanar kayke, nginungu naningu yakanurayle.' Wa, nuydh kalanu si nabiya mamomoeman. Kalanu palay ubilnga aymoedhin, kalanu na nungu mapunga aymoeydhin.

¹⁹ Na Thamar lagoepa kuniya miyaydhin nanu lagoepa. Na sethabi gamu paru woerdhayzi rugan thudhaydhin kalanu nanu yoepkaz maykaw rugan ubamoeydhin.

²⁰ Kalanu Yudha wayadhin nungu igilayg Yira. Nuy kedha, 'Yira, ngidh nani kedha mar nabepa, sena yoepkaz nga nanga yabugudoenu pasinu nipa, a sepal ngaw za ngapa kuniya kaykedh mamomoene.' Kasa kay kedha Yira nuy si mangaydhin nanga, nuydh nan yan lumar, imayinga. ²¹ Nuy mabaygoepa yapupoeybiz kedha, goegathaw nel Enaym, 'Ina nanga yabugudaw yoepkaz naki woelmayngu, na ngalaga, koezi?'

Thana kuniya kedha mulemin, sethabi mabaygal kedha, 'Ina ngaru kedha, kulay goeyginu yabugudaw yoepkazoenginga.'

²² Nuy Yira kuniya tidaydhin nanga nuy Yudhalpa mulaydhin kedha, 'Ngath nan imayinga, mabaygan gaya sethabi lagoenu kedha muliz kedha, "Ina ngaru kedha, kulay goeyginu kedha ngoedhal, yoepkazoenginga!" '

23 Yudha nubepa kedha muliz, 'Aw, kasa wanaw, na waza sepalbi za nabiya niyamoeypu, ngoeban ubigig mabaygoengu ngoeбалngu giwn maythayle. Ngay mina yan nuthayngu nabepa nani pa maypa, kasa kay kedha, ngidh nan ngaru gasamoeyginga, imayginga.'

Yudhan azir

24 Sizi powpa thoeri moelpalaw kaliya nanga, mabaygan Yudha ngulayg paladhin kedha, 'Ng-inu kaziw ipi, Thamar, na mina yababir buwayl thayamar, na ngoedhe yabugudaw yoepkaz nge, na kayib mapunga.'

Kalanu Yudha ya guythuyadhin kedha, 'Adhapa kay sena mariw, muypu kay nathaw umapa.'

25 Wa, thana nanga nan gasamoedhin adhapa madhin nanga, nadh yangukudu gethawayadhin nanu iralpa, Yudhalpa kedha, 'Ngay mapunga, itha ngunu zapul nanga, ngaybiya niyaypa imay, nelaynga za a boegi, itha ngaybiya niyaypa. Ngunu za ipal, imay itha?'

26 Yudha nanga sethabi za imamoeydhin nanga, nelaynga za a nanu urikam a boegi, nuydh thana ngurapiz kedha nungu zapul, nuy kedha mulaydhin, 'Sena na balbayginga, na balbaygi doegamoenu, ngaw gegeyadh; ngath ney ngaw kazi Sela nabepa madhin garwoeydhamoeypa ney, wa balbayginga ney.' Wa Yudha kalanu lak nungu ubilnga nabiya aymayginga.

27 Wa, thonar na gasamadhin, nanu kazimay thonar nanga, thana imadhin kedha, 'a ipal nanu koetha kazi.' 28 Na nanu kaziw kikiran na pungar nanga nuydh wara kazi geth adhathayan.

Nadh kaziw gasamay yoepkazin iman. Nadh na imadhin nanga nadh kulka gamul thoewman yatharadhin. Na kedha mulaydhin kedha, 'Wa, in kuykuy kazi.'

²⁹ Kasa kedha, sena ngunu geth na kulay adhapadhadhin nanga nuydh nungu geth muy thayadhin nanga nungu tukuyap kasa nungunu paypa miyaydhin kulay danadhaypa. Na kedha, kazi gasamay yoepkaz, 'a, a ngi kasa nginungu paypa ngapa kulay adhapadhaypa.' Kalanu nadh nuyn kedha tharadhin, Perez.* ³⁰ *Kalanu nungu tukuyap ngapa, kulka gamul mukubilnga kazi adhapadhadhin. Nadh nanga nuyn imadhin nadh nuyn kedha tharadhin kedha, 'Nginu nel Zera.'†

39

Yoewsepa a nungu kuyku mabaygaw ipi

¹ Ngalpa lak Yoewsepan ya kuykayimpa, sey Aykupithunu. Wa, nungu tukuypan nuyn yoewdhadhin thanamulpa Ismeylgoepa. Kalanu thana Ismoeylalgal nuyn sizi yoewdhadhin Aykupithu mabaygoepa, mabayg nel Pothipa. Wa nuy Pothipa nanga Aykupithu mopakuyku mabaygaw getha doegam zagethaw mabayg kobegadh wati mabaygoengu mangayle.*

² Wa Awgadh ngaru Yoewsepaniya kalmel a nuydh kapu igililnga gasampu nungu kuyku mabaygaw lagoenu muynu. ³ Nuy kuyku

---

* **38:29** Muynu aykap kedha: *ngidh kulay nabi pasagud gudpudhanu.* † **38:30** Muynu aykap kedha, *kulka gamulnga.*

* **39:1** Thana thanamun mopa kuyk kedha thoeraypu, *Pero.*

mabayg, Pothipa imadhin kedha, Yoewsepan igililnga koey woenabalnga, kuyk Awgadhan nuyn koeyma kaludhoepu. ⁴ Nuy Pothipa kedha miyaydhin, 'A wa, in nuy kapu mabayg, ngath nuyn ngayapa getha doegam zagethaw mabayg ayimpa.' Nuydh nuyn kuyku mabayg aymoedhin mura nungu wara zagethaw mabaygiya, muynu nungu niyay lagoenu. ⁵ Sizi pawpa Awgadhan Pothipan niyay lag a dharbaw lagal mina ngoedhalnga mura danal pathepu. Minguz kedha, Yoewsepa nuy waza Awgadhaw mina getha doegam mabayg.

Yoewsepan mina zageth muynu Pothipan lagoenu

⁶ Kalanu Pothipa, nuydh mura zapul poeybaydhin Yoewsepalpa nuy nungu geth ngoenanu-mayginga, nuydh Yoewsepalpa wanaydhin mura lagaw doegam zageth. Nuydh Pothipa matha wakay thoemamipu nungu maythaw doegampa.

Nuy Yoewsepa waza kapu garkaz a magawpa ruway, ⁷ a nungu Pothipan ipi nadh imadhin nuyn. Sizi pawpa kasa thawpaynga kedha, na mulaiydhin nubepa nabiya uthuypa. ⁸ Kasa kay kedha nuy ubigasidhin. Nuy nabepa kedha mulaiydhin kedha, 'Itha mura thabi niyay lagoenu mura zapul nanga, nuydh ngoena danal poethaypa wanadhin. ⁹ Matha nuydh ngin ngayapa danal poethaypa mayginga, kedha zoen-guz kedha ngi nungu ipi. Nginu alayn ngayapa mina kapu zageth madhin mura zapul nuydh ngayapa matha ngoedhagidh aymaydhin, ngath kay midh paru wati pawa aympa nubepa nungu

gururidhiya kaliya kay ngay uzaripa, gegeyadh. Awgadhoepa koey gegeyadh.'

¹⁰ Yoewsepa nabepa mina yadu yan umay, nadh kay kedha mura goeyginu nuyn nuthaypu.

¹¹ Nadh nuyn kedha nuthaypu a kurusipa wara goeyginu nanga nuy Yoewsepa ngapa muya uthaydhin nanga zagethoepa lagiya nanga. Senabi thonara nanga wara zagethaw mabaygoegina lagoenu muynu. ¹² Kayka na lagoenu muynu palay palamun kusayg, na nubepa muliz, Pothipan ipi, 'Aya, ngaybiya uthuy yoewnar.' Kasa kay kedha nuy Yoewsepa ngaru ubigig. Nadh nungu koey sodh gasamoedhin a nuyn koeyma yoewdhaydhin nanu ubipa. Nuy adhapa zoelmaypa miyaydhin, nadh gasamadin nungu koey sodh. Nuy ngaru adhapa mer, nuy kasa nungu koey sodhoengu adhapa miyaydhin, kalanu adhapa zoelmaydhin. ¹³ Nadh na imadin kedha, nungu koey sodh waza nanu gethanu muynu nanga, ¹⁴ nadh mamu nuyn ya tharngé thayadhin sew zagethaw mabaygoepa. Na kedha, 'Ayawal, imaw ina ngalpan nanga Eberaw zagethaw mabayg gasamoedhin nanga, nuy ngapa ngoezu uthuy lagiya muya uthema ngoena rugaw thudhaypa manu. ¹⁵ Kedha nanga ngay arpugema nanga, nuy zilayma adhapa sizi, ngoezu uthuy lagoengu. Ayawal ina imaw nungu koey sodh ina.'

¹⁶ Nadh nungu koey sodh kasa gasamoedhin nabiyá, nanu uthuy lagoenu muynu. ¹⁷ Kurusipa nanu alay kuniya tidaydhin. Na nubepa kedha, nanu alaypa, 'Ngi senaw, ngidh senawbi mabayg ngapa gasamoedhin, zagethaw mabayg. Nuy

ngoezu uthuy lagoenu muynu arayngu, ngoena rugan thudhaypa madha. ¹⁸ Kedha na ngay arpegema mabaygoepa nanga, nuy adhapadhadhin. Ina ngaybiya nungu koey sodh ina muynu wanadhin akan.'

Kalanu Pothipan ngurum

¹⁹ Wa, Yoewsepan kuyku mabaygaw ngurum mina koezya. ²⁰ Nuydh, kalanu Yoewsepan zeylanu thayadhin mura mopakuyku mabaygaw kunumayzi mabaygal mi zeylanu nanga muynu. Nuy sin thayadhin.

²¹ Kasa kay kedha senaw muynu nanga Awgadh ngaru Yoewsepaniya kalmel, a nungu mam yakamaydhin kedha. Thanamun danal poethay mabayg nuydh imadhin kedha, Yoewsepa mina mabayg. ²² Nuydh kalanu Yoewsepan kuyku mabayg aymoedhin sepa wara yatharayzi mabaygoepa danal poethaypa. ²³ Yoewsepan kuyku mabayg nuydh wara ngoenakap mapu gasamoeyginga zapul muynu midh. Nubepa kakal kedha, zapul bangal mura balbayginga. Awgadh waza Yoewsepaniya kalmel mura thonara a nungu Yoewsepan mura zagethal ngaru koey woenabalmayl.

40

Yoewsepa yatharayzi mabaygaw piki sakariya thoeyampa

¹ Nuy za kedha kuniya aymaydhin, thana Aykupithulgan thanamun mopakuyk kedha thoreraypu, Pero. War thonara palay ukasar Peron zagithaw mabayg; wara umal ngukiw aymay

danal poethay mabayg, a wara kunaw nuday kuyku zagithaw mabayg, palay zeyloenu thayamoedhin. ² Minguz kedha, Pero mina gegeyadh gasamoedhin palamulpa. ³ Nuydh palay kunumay lagoenu thayamoedhin muynu, Yoewsepaniya kalmel ngalaga nanga thayadhin. Senabi kunumay lag Peron getha doegam zagethaw mabaygaw lagoenu muynu. ⁴ Palay mina kay kuykuthalnga kunumay lagoenu muynu, nuydh sew danal poethay kuyku mabaygan Yoewsepan palamulpa zagithaw mabayg madhin.

⁵ War kubilu palay kunumay lagoenu muynu pikin thayamar umal ngukiw aymay danal poethay mabayg a kunaw nuday kuyku zagethaw mabayg palamun pikiw aykap muynu yayanob.

Pikiw dhadh poelamay Yoewsepan

⁶ Nuy nanga Yoewsepa war bathaynga ngapa palamulpa woelmay nuydh palay imamoedhin kedha palay ngoedhe ngoenakap kikirilayg nge. ⁷ Nuy Yoewsepa yapupoeybiz palamulpa kedha, 'Ngipel minguz kedha nagempa za gegeyadh a?' ⁸ Palay nubepa kedha muleman, 'Ngalbe pikin thayoeman kasa kay mabaygoevinga ngalbelpa pikipa sakar pudhaypa kedha, aykap muynu midh?' Nuy Yoewsepa kedha muliz, 'Matha Awgadh kedha woenabalnga bibiripa poeybaypa mabaygoepa pikiya dhadh poelamoeypa; umamoeriw ngipen piki ngayapa.'

⁹ Wa, kulay umal ngukiw zagithaw danal poethay mabaygan uman nungu piki. Nuy kedha, 'Ngath pikin ngaybiya iman goereypaw

kuyk ¹⁰ thoeri thamalnga kedha nanga nisal noeridhoemoeyn poelawal kay gud palemin a goereypal giyasimoeyn. ¹¹ Ngaybiya minguz Peron kap; kalanu ngath thana goereypal sasimoeyn kapanu muynu kalanu ngath Perolpa madhin.'

¹² Yoewsepa kedha, 'Sena nginu pikiw aykap muynu kedha. Thoeri thamal nanga setha Thoeri goeygil kedha. ¹³ Thoeri goeygoey kaliya Pero bangal ngin kunumay lagoenu adhapa manine a ngibepa bangal mura pawayane nginu gegeyadh a lak bangal ngin kuniya nginu zagethoenu wananu. Ngidh bangal nubepa nungu kap manine kulay midh nanga, ngi na nungu umal ngukiw zagethaw danal poethay mabayg meparu.

¹⁴ 'Kasa ngay gar ngibiya yoewdhiz ngoena bangal ngoenanu mayparu ngibepa nanga zapul balbayginga, a yakanurayg ngaw nelpa thoeraypa Perolpa ngoena bangal ibupuydhane koezi kunumay lagoengu adhapoedhaypa. ¹⁵ Mina kay kedha, thana kasa magan ngoena gasamadin ngapa ngaw goegathoengu nel Eberu, a kalanu ina ngath za wara gegeyadh aymayginga. Thana kasa magan ngoena wati kunumay loegoenu thoeyadin.'

¹⁶ Nuydh na kunaw nuday kuyku zagethaw mabaygan imadin kedha. A ina nungu umal ngukiw mabaygaw piki mina balbayginga. Nuy Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Ngoena lak pikin thayarngu; ngaybiya thoeri mura kunaw leday kuykunu memayipa. ¹⁷ Mina gimaw leday nanga mura giyaw aydel zapul Perolpa, kasa uruyn thana purthamoeynguz.'

¹⁸ Yoewsepa nubepa dhadh poelamoeyn nungu piki kedha, 'Sew aykap kedha thoeri leday nanga setha thoeri goeygil. ¹⁹ Thoeri goeygiw kaliya Pero bangal ngin adhapa manine kunumay lagoenyu a ngin bangal kuyk pathane, kalanu bangal nginu gamu puynu gimal puydhane uruypa idhaypa nginu gamupa.'

²⁰ Wa, balbayginga thoeri goeygiw koeliya Peron, kazimoeyzi thonar nanga gasamoedhin, nuydh mura nungu zagethaw mabaygal thuraydhin koey aygudoepa a nuydh sepalbi ukasar zagithaw mabayg parunu tharimoedhin. ²¹ Umal ngukiw zagethaw mabayg nuydh nungu kulay zagethoepa kuniya wayadhin. ²² Wara nanga nuydh, puynu gimanoeka pudhadhin. Kedha mina Yoewsepa midh nanga umay. ²³ Ina na nuy umal ngukiw zagethaw danal poethay mabayg nuydh wara Yoewsepan ya ngoenanumayginga.

41

Peron piki

¹ Sizi pawpa, ukasar wathaw koeliya nanga nuy Aykupithu mopa kuyk, Peron pikin thayar. Nuy pikin Naylaw Koesa pasinu sir. ² Nuydh yawayay seben kawal mina koey goeraymayl. Thana nanga ngapa koesangu kadaypa tadir thana urapumayn bup purthar.

³ Wagel mamunge a war seben kawal ngapa kadaypa; thana mina koey moerimoeril. Thana ngapa kadaypa nanga thana kasa war kawaya koesaw pasinu sir. ⁴ A setha nanga moerimar

kawal thana koey goeray kaw purthar. Nuy Pero nubi thonara danpaliz.

⁵ Nuy kalanu lak uthuy yoewnan. Nuyn mamu ngedh war pikin thayar kedha, seben mura puy kunal giyamayl urapu kuykungu koesimoeyr kadaypa. ⁶ A dhuray seben puy kunal kadaypa memayidhin moegi ridhal kasa komal guban thana magawg palimoeydhin.

⁷ A moerimar puy kunan nanga koey goeray puy kunal angemidhin. Nuy Pero dan palaydhin a kedha miyaydhin, 'A in ngoena kasa pikin thoeyaypa.' ⁸ Bathaynga nanga nungu ngoenakap mina koey mapunga, nuydh ya madhin mura mina koey ngulayg mabaygoepa a guguwaw mabaygoepa Aykupithunu. Nuydh thanamulpa nungu piki umadhin kasa thana nubepa yan sakar pudhadhin nungu piki.

Umal ngukiw danalpoethay mabayg ngoenanu madhin Yoewsepalpa

⁹ Kalanu umal ngukiw zagithaw danal poethay mabayg nubepa Perolpa kedha muliz 'Ngay ngibepa mulepa ngaw gegeyadh. ¹⁰ Ngi waza ngalbeniya wati igalayg aymaydhin a ngidh ngalbe kunumay lagoenu muynu thayamoedhin, nginu getha doegam zagethaw mabaygaw kunumay lag, kunaw nuday kuyku mabayg a ngay.

¹¹ 'Urapun kubilu ngalbe pikin thayamar yayanob a palay piki ngalben nanga muynu aykap urapun lawnga, aykap yayanob. ¹² Senabi thonara nanga urapun kayn garkaz Ebrulayg. Nuy danal poethay kuyku mabaygaw zagethaw

mabayg si muynu kunumay lagoenu. Ngalbe nalben piki umamoedhin a nuydh ngalbelpa sakar mamamoedhin. ¹³ Zapul mina kedha balbayginga aymoeydhin; ngidh ngoena ngaw zagethoenu kuniya wanadhin a kunaw nuday kuyku mabayg ngidh puynu gimal puydhadhin.'

¹⁴ Kalanu Pero ya madhin Yoewsepalpa, nuyn kunumay lagoengu sinubi thonara adhapa madhin. Nuydh Yoewsepa nanga buthapoethay muwasidhin yathapathay a kayn rugal ubamiz. Nuy kalanu Perolpa uzaraydhin.

¹⁵ Nuy Pero Yoewsepalpa kedha muliz, 'Ngoena pikin thayar kasa kedha mabaygan sakar mayginga ngayapa ngaw piki. Ngath kedha karngemingu ngidh ngulayg piki sakar manin.'

¹⁶ Yoewsepa kedha muliz nubepa Perolpa, 'Ngayapa koey zageth, matha Awgadhaw ibupuydhaynu kedha, ngath kay balbayginga sakar maypa.' ¹⁷ Nuy Pero kedha, 'Ngoena pikin thayarngu, ngay Naylaw Koesaw bawadhoenu kaday sirngu. ¹⁸ Ngath yawayay seben kawal koey goeraymayl thana koesangu ngapa kadaypa tadir urapumayn, bup purthar.

¹⁹ 'Kalanu seben kawal ngapa kadaypa mina koey gudal moerimoeril. Ngath kulay ngaw igililmaynu kedha ngoedhalmayl imayginga itha Aykupithunu. ²⁰ Thana koey moerimar kawan koey goeray kawal purthamoeyr. ²¹ Kasa kay kedha maythal yoewruyginga thana kasa ngaru wati ngoedhalmayl, kulay thana midh nanga. Kalanu ngay danpalaydhin.

²² 'Ngay lak uthuy yoewnan. Ngoena nanga lak

pikin thayar, ngath yawayay seben mura koey goeray puy kunal giyamayl urapu puy kunaw kuykungu kadaypa sazir. ²³ Dhuray seben puy kunal nanga kadaypa malguyl puydhadhin komal guban thana goegadh ngur palngimoeydhin. ²⁴ A moerimar puy kunan koey goeray puy kunal angemidhin. Wa, kalanu ngath palay piki umamoedhin guguwaw mabaygoepa kasa kedha thana ngayapa sakar mayginga.'

Yoewsepan pikiw sakarpudhay Perolpa

²⁵ Yoewsepa Perolpa kedha mulaydhin, 'Sepal piki nginu nanga muynu aykap urapun; Awgadh ngibepa mulayngu kedha nuydh bangal miyay nanga za aymoene. ²⁶ Setha seben koey goeray kawal nanga seben ayde wathal, a seben mina puy kunal nanga lak seben ayde wathal muynu aykap urapun.

²⁷ 'A matha kedha dhuray seben moerimar kawal kadaypa wagel nanga tadir a setha moerimar puy kunal komal guban goegadh palayzimayl, sew aykap kedha, seben bangal mura aygi wathal. ²⁸ Zapul bangal mina kedha, mina in ngay ngibepa umepa Awgadhan ngibepa yakamoengu, nuydh bangal ngibepa miyay nanga za aymoene. ²⁹ Seben wathoelnga ay za bangal mina koey goersar Aykupithunu, mura nanu goegathiya. ³⁰ Kalanu bangal mamungedh a seben mura aygi wathal mina ipidhadh gegeyadh. Ngoedhe kedha nge Aykupithu kulay kedha wathoenginga, aygi wathal bangal lag mina idimoene. ³¹ Senaw bangal mina thonar mura guythuyane, minguz kedha, aygi wathal

bangal ipidhadh gegeyadh. ³² Sepa, nginu pikipa kedha Awgadhan ukasar thonaralnga ngibepa yakamoedhin, nubepa Awgadhoepa kasa woenaypa lawnga, nuydh bangal ngaru senawbi za aymoeyne. A senabi thonar amadhan.

³³ 'Ngidh kedha thonara mina mabayg adhapa thamar, a koey ngulayg mabayg koepa goegathoepa danal poethaypa mura Aykupithunu. ³⁴ A ngidh bangal ngaru dhuray zagithaw mabaygal adhapa thamayne moegina aypa ngoewmaypa mura goegathoengu, koey ayde wathaw thonara setha bangal seben wathal mina wathal toedipu nanga. ³⁵⁻³⁶ Ngi bangal thanamulpa muledhe a ngidh bangal kupay thanamulpa manine aypa adhapamoeypa a danal poethaypa senabi mina wathaw thonara, mura goegathaw koey sawalagal. Seta bangal ayde danal pathepu seben aygi wathaw thonarpa, senawbi thonar kay nanga mangepa mina adhapudhay gegeyadh lak bangal mabaygoepa mura maytha aygipa lawnga.'

Yoewsepan kuyku mabayg aymoedhin Aykupithupa

³⁷ Pero a nungu zagithaw mabaygal thana zeyzinoeydhaydhin kedha, 'Wa, ina mina yangu kudu urapun aymoeyzinga.' ³⁸ Nuy Pero thanamulpa kedha, 'Ngalpalpa lak wara mabaygoepa imaypa lawnga kedha Yoewsepa midh nanga. Awgadhaw Maygi Mari ngabiya nanga kalmel muynu.'

³⁹ Nuy Pero nubepa Yoewsepalpa kedha mulaydhin, 'Awgadhan thabi zapul mura ngibepa

yakamoeydhin wara lak yaginga senaw ngi balbaygi mabayg koey ngulayg wara lak kedha ngoedhal mabaygoevinga. ⁴⁰ Ngath kay ngin kuyku mabayg aympa mura ngaw goegathapa danal poethaypa a ngaw mabaygal bangal mura nginu yapa kurusipagemipu. Ngi bangal ngaybiya wagel paru. ⁴¹ Ngath ngin kuyku mabayg ayman Aykupithupa.'

Yoewsepa nuy Peron wagel paru aymoedhin

⁴² Kalanu Pero nungu gethaw dhimurngu nelaynga za adhapa madhin, a Yoewsepan gethaw dhimuriya angan kalanu kapu golidh gamul kusa Yoewsepaniya katiya thayan, a kapu sodh nubiya angan.

⁴³ Nuydh Pero nubepa Yoewsepalpa sigangar madhin, yawaraw za nungu danal poethay zagithaw mabaygal kulay wal tidhumar kedha, 'Nubepa buth wanaw, nubepa buth wanaw' minguz kedha, nuyn Yoewsepan waza kuyku mabayg aymoedhin Aykupithupa, Peron wagel paru.

⁴⁴ Pero nubepa Yoewsepalpa kedha mulayd-hin, 'Ngay koew Aykupithu mopa kuyk wara mabaygoepa ngibiya gimiyaya woelaypa lawnga, matha ngi kedha.' ⁴⁵⁻⁴⁶ Nuydh Pero nubepa Yoewsepalpa wara sew Aykupithu nel madhin kedha, Zapanath Paneya, a wara nuydh ipi madhin Yoewsepalpa, nanu nel Asenath Potheperan yoepkaz kazi. Nuy thanamun misnare, Iliyopolisaw goegathaw misnare. Yoewsepa nanga Perolpa zagithaw kuyk aymoedhin nuy sinubi thonara 30 wathoelayg Aykupithunu. Nuy sizi

Peron lagoenu mura gulgupipu Aykupithuya.

⁴⁷ Seben koey ayde wathoenu nanga.

⁴⁸ Yoewsepa nuydh mura ayde yaynanob goegathiya ngoew mamaydhin Aykupithungu. Kuyk aymay puy kunaw zagethaw lagoengu.

⁴⁹ Senawbi thonara ay puy kun mina koey gudal goersar. Yoewsepalpa matha ngoedhagidh lawnga getha tidaypa. Ay kedha koey gudal goersar ngoedhe buthul midh nanga.

Yoewsepan ukasar garkaz kazi

⁵⁰ Wa, wagemel aygi wathaw thonar mangaydhin Yoewsepan ipin Asenath kulay ukasar garkaz kazi mamamoedhin. ⁵¹ Nuy Yoewsepa kedha, 'Awgadhan ngaw ngoenakap thoew palangu mura ngaw wati thonarngu a ngaw mura thathiw buwayngu.' Kalanu nuydh nungu kuykuyg kazi kedha nel tharadhin, Manesey. ⁵² Wara nuy Yoewsepa kedha mulaydhin 'Awgadhan ngayapa kazi mamamoengu ngaw sirisirizi lagoenu.' Wa nuydh nungu kuthayg kazi kedha nel tharadhin Epelema.

Wathal koey aydelmayl

⁵³ Senaw mi seben wathoepa nanga Aykupithu mabaygapa ay saran poegaypu, kuth muwasidhin senawbi kapu thonar amadhan thamaydhin. ⁵⁴ A aygi wathaw thonar kuyk aymaydhin balbayginga kedha mina Yoewsepa midh nanga mulaydhin dhuray lagal lak mura aygi asimoeydhin. Kasa Aykupithunu ayde matha niyaypu thanamun koey sawalagoenu. ⁵⁵ Aykupithulgan nanga maytha aygi kuyk aymoedhin, thana Perolpa ay thoeraypu. Nuy Pero thanamulpa kedha,

‘Yoewsepalpa ladhu nuy kay nanga ngithamulpa midh muledhe ngitha, kay matha aymaw.’

⁵⁶ Aygi wath ipidhadh gegeyadh mangaydhin mura doegamuya Aykupithunu. Wa, nuydh Yoewsepa kalanu sawalag gud pudhaydhin a ayde yoewdhamoeydhin Aykupithulgoepa. ⁵⁷ Sethabi thonara mabaygal kasa mura Aykupithupa toedipu aypa barpudoeypa mura lagoengu Yoewsepalngu. Minguz kedha, senawbi thonara nanga gasamoedhin mina koey ipidhadh gegeyadh mura doegamuya.

42

Yoewsepan tukuypal Aykupithupa ladhudhin puy kunoepa barpudhaypa

¹ Yakubu nuydh nanga gasamoedhin kedha Aykupithunu puy kunalnga, nuy mulaydhin nungu garkaz kazipa kedha, ‘Ngitha za aymayg a?’ ² Ngath kedha karngemingu, Aykupithu puy kunalnga; ngitha ladhu ngalpalpa puy kunal ngapa barpudhamoey ngalpalngu maytha aygingu a umangu.’

³ Wa, Yoewsepan 10 mura tukuypal ladhudhin Aykupithupa puy kunoepa barpudhaypa. ⁴ Kasa Benzoemanan Yoewsepan kuthayg thanamuniya kalmel woeyayinga, zangu yabugudanu dhadha moengayle Benzoemananiya. ⁵ Thana Yakubun garkaz koezil mabaygiya kalmel puzimoeyr puy kunoepa barpudhaypa kedha zoenguz Kanana lak aygi asidhin.

⁶ Nuy Yoewsepa kuykulnga waza, nuydh puy kunal yoewdamoeyr Aykupithunu mura

goegathaw mabaygoepa thana nanga Yoewsepan tukuypal mamu nubiya parunu kuykul pathidhamoey boeradharoepa. ⁷ Nuydh Yoewsepa thana ngurpamoeydhin nungu tukuypal, kasa kedha nuy kedha mer, nuy thanamulngu koerawayg nuy matha, wamenalnga thanamulpa yapupoeybaydhin kedha, 'Ngitha ngalagaz ngapa?' Thana nubepa kedha mulemidhin, 'Ngoey Kananangu ngapa aypa barpudhaypa.'

Yoewsepa nuydh nungu tukuypal ngurpamoeydhin

⁸ Nuydh Yoewsepa thana ngurpamoeydhin, kasa kedha thana nungu tukuypan nuyn Yoewsepan kay ngurpayginga. ⁹ Senawbi thonara Yoewsepa nungu kulkubaw piki ngoenanumadhin nuyn nanga pikin thayar thanamun. Nuy kedha thanamulpa, 'Ngitha kasa dana oengaypa ngapa kedha, ngoey midh balbayginga ngithamulpa koewbupa.'

¹⁰ Thana kedha, 'Lawnga ngoey kasa ngoedhe nginu zagethaw mabaygal, aypa barpudhaypa. ¹¹ Ngalpa mura tukuyap kazil. Ngoey ngapa lawnga dan angayl. Mina ngoey balbaygi mabaygal.'

¹² Nuy thanamulpa kuniya mulaydhin kedha, 'A! Lawnga lawnga setha ngitha kasa dana angayl ngapa kedha zapa thana midh ngoey balbayginga ngithamulpa koewbupa.' ¹³ Thana kedha, 'Ngoey matha toewalob mura urapu

thathiw koezil Kananalgal, wara tukuyap ngoeymun umanga a kuthayg ngoeymun thathiya yawayg.'

¹⁴ Nuy thanamulpa kedha muliz Yoewsepa, 'A, a, lawnga, ngaw kulay yangukudu kasa balbayginga kedha, ngithamun sole. Ngitha kasa dan oengayl toedipa. Mabaygal ngitha kedha zapa ngapa wayamoeydhin. ¹⁵ Ngath bangal ngaru nubi za kuyk sulane bangal. Ngay ngithamulpa mina yadu umepa Peron parunu, kedha karngemiw a? Ngitha matha kow kurusipa bangal ngithamun koewba kuthayg ngapa in mangedhe.

¹⁶ 'Ngithamulngu kay ngaru kuniya urapun mabayg uzaripa, sena kay koewba kuthayg ngapa yoelpaypa, imaypa kedha ngitha midh, ngitha mina ya umamoeypa. Wa, urapun ngithamulngu nanga Kananapa kuniya kuthaygoepa, a ngitha gaya wanayzi mabaygal nanga ngitha bangal kunumay lagoenu muynu, kurusipa bangal ngalpa imane kedha, nuy nga mina. Ngay mina Peron parunu, setha ngitha dan oengayl ngayapa ngapa wayaydhin.'

¹⁷ Kalanu nuydh thana thoeri goeygipa kunumay lagoenu muynu arimoeydhin.

¹⁸ Thoeri goeygiw kaliya nanga nuy Yoewsepa thanamulpa kedha, 'Awgadh, mina Awgadh ngath mina yapathamadhin, ngath bangal ngithamulpa, urapun doegam ibupudhay aymoene. Ngay mina wadhe thulu mabayg, ngitha nanga ngaw ubilnga ayman nanga ngitha lak igililmayl. ¹⁹ Urapun ngithamulngu bangal ngaru in muynu, kunumay lagoenu, ngitha

ngalaga nanga muynu memayirngu. Setha ngitha ngaya wanayzimayl nanga, ngitha bangal kuniya tidemine lagoepa, setha ayngu baykal kusumoene ngithamulpa, setha ngaya mabaygal sey maythaygin memayipa Kanananu.'

²⁰ Nuy Yoewsepa thanamulpa kedha mulaydhin kedha, 'Wa, mina yapathoemaypa, ngitha bangal ngaru ngithamun kuthayg ngapa manine bangal. Ngitha bangal ngayapa manine. Wa, ngayapa ngithamulpa umamathamaypa lawnga.' Wa, thana asimoeydhin, sethabi yangukudu ya.

²¹ Thana kidhacidhan kedha mulemidhin, 'Ey, ina sike ngalpa ngalpan kuykungu, nabi wati thonar gasampa. Itha ngalpa thabi wati thonara muynu memayipa. Ngalpa sethabi thonara ngalpan kawral gud poelayginga ngalpan tukuy-poepa koerngaypa. Ngalpa mina koerngaygi kawral aymoeydhin. Kedha zoenguz ngalpa kayib kedha, thabi sirisirinu muynu. Nuy na ngalpalpa ibupuydhaypa na umay nanga ngalpa aymayginga. Ngalpa kedha zoengu thabi sirisirinu muynu kayib.'

²² Nuy Rewben kedha mulaydhin 'Ngitha wakay thoemamay, senabi goeygipa? Senabi thonara nanga ngay kedha mulaydhin, nuyn mathamayg.* Ngitha nay ngayapa karngemidhin nay, wa mura zapul balbayginga nay. A itha kayib kedha nanga, ina ngalpa ngalpan modhabiya gasampa, nungu kuthaw modhabiya.'

---

* **42:22** *Thanamulpa nuyn mathamaypa lawnga: wara Zenesis 37.21-22 geth tidi.*

²³ Nuy Yoewsepa ngulayg, kedha, thana midh nanga Yoewdhayalgadh umamoeyr, kasa kay kedha thana tukuypal koerawaygal kedha, nuy ngulayg mabayg. Nuydh kasa nungu wara zagethaw mabayg gud aymar thanamulpa yapa. A senawbi gud aymay mabayg nuydh thanamun Yoewdhayalgaw yangukudul nubepa sakariya thayamoeyr. Nuy Yoewsepa waza thanamulpa mina Aykupithu mabayg.

Yoewsepa mayoersir nungu tukuypoepa koerkak badhan

²⁴ Nuy Yoewsepa si moegina sig thamaydhin nungu tukuypoengu, a nuy si mayoersir nungu tukuypoepa koerkak badhan. Wa, nuydh nanga Yoewsepa nan koerkak badh muwasidhin nanga, nuy ngapa kuniya thanamulpa tukuypoepa. Nuydh nuyn Simiyonan sizi thanamulngu adhapa bag thayadhin. Kalanu zagethaw mabaygal urukamin aymoedhin Simiyonan, thanamuniya tukuypiya parunu.

Yoewsepan tukuypal kuniya tidemidhin Kananapa

²⁵ Kalanu Yoewsepa nungu zagethaw mabaygoepa muliz kedha, 'Ngitha thanamun mabaygaw yanal mura aydu malimoey a thanamun bokadhzapul kay, thanamun yanaya kay kedha arimoey, a ayde kay thanamulpa mamayi, giya ayde, yabugudiya dhadhiya aygudoepa.' Wa, thana zagethaw mabaygan mina mura kedha aymoedhin, Yoewsepa thanamulpa midh na mulaydhin aymoeypa. ²⁶ Thana Yoewsepan tukuypan kalanu thanamun donkiya rugal aydemayl gimal

wanaydhin a kalanu thana mab kuykaymoedhin kuniya lagoepa Kananapa.

²⁷ Thana nanga mi doegamoenu uthuy ukamoedhin nanga, urapun mabaygan thanamulngu nungu rukan a yana gud pudhan pathu na donkipa aydu poeybaypa. Muynu nuydh wara bokadhza iman, nungu yananu gimanoeka aral. ²⁸ Nuy kedha mulaydhin, 'A, a, thana ngaw bokadhza ngayapa kuniya manu. Ina ngaw yananu muynu oeraypa.' Thana mura tukuypal mina gegeyadh gasamoedhin. Thanamun aka mina koeyza. Thana kidhacidhan kedha mulemidhin kedha, 'Ina Awgadhan ngalpalpa za miyay ayimpa.'

²⁹ Wa, thana na mangemidhin Kanananu nanga, thana thathipa Yakubulpa mulemidhin, mura nuyn yadu thuradhin, thanamulpa Aykup-ithunu zapul midh na paru aymoeydhin nanga.

³⁰ Thana kedha thanamun thathipa, 'Nuy sew kuyku mabayg, nuy ngoeymulpa mina koey dharadh ya mulema. Nuy kedha, "Ngitha ngoelkay ya umamoeypa, ngitha dan oengayl mabaygal ngapa koepa thabi lagoepa, thana ngoey midh balbayginga ngithamulpa puzalmoeypa." ³¹ Ngoey kay nubepa kedha mulemin, "Lawnga, ngoey dan oengaypa lawnga ngapa wayadhin, ngoey balbayginga, ngoey wadhe thulu mabaygal ngoey ngibepa mina ya umamoeypa. ³² Ngoey matha mura toewalob urapun thathingu, ngoeymun wara tukuyap mulupa, a koewba kuthayg ngoeymun thathiya yawayg, Kanananu."

³³ ‘Kasa kay kedha nuy kuyku mabayg thanamun, nuy ngoeymulpa kedha mulaydhin kedha, “Ngath bangal ngaru nubi za kuyk sulane bangal, urapun ngithamulngu bangal ngaru in. Setha ngitha ngaya wanayzimayl nanga, ngitha bangal kuniya tidemine lagoepa a setha aydel bangal kusumoene ngithamun maythaygi mabaygoepa. Wa, ngitha paypa ladhu, ³⁴ ngithamun kuythaygoepa ngapa ngayapa manine. Nuy na ngapa nanga, wa ngayapa kakal aymiz kedha ngitha wadhe thulu mabaygal. Kalanu ngath ngithamulpa pawayane ngithamun yatharayzi tukuyap, a ngitha bangal itha memayipu ayde zapul bangal sakariya idimpu.” ’

³⁵ Wa, thana na setha mabazi mabaygal thanamun yanal mura tigel lupamoeydhin nanga, thana mura bokadhzapul imaydhin thanamun yananu muynu. Thana kedha mulemidhin, ‘E! Itha setha bokadhzapul, ngalpa mi bokadhzapul nanga kunal barpudhamoeyn. Itha kasa lak ngalpalpa kuniya mamayinu.’ Thana, thanamun thathi Yakubu, thanamun aka mina koey gudal koeyza. Thana kedha umamoeyr, ‘Setha sike Aykupithu mabaygan sethabi bokadhzapul kuniya arimoeyngu ngalpan yananu. Setha sike thana kasa ngalpalpa sirisiripa aymipa nagemipa.’

³⁶ Kalanu thanamun thathi thanamulpa kedha muliz, ‘Ngitha mipa nuthemipa, ngithamun ubi midh kedha, ngithamun ngaw kazil mura guythuyane. Kulay Yoewsepa, wagel Simiyon, a kalanu Benzoeman midh. Ngath midh paru

nuyn ngithamulpa maypa. Matha ngath bangal ngoenakap kikir gasamoene.'

³⁷ Kalanu Rewben nungu thathipa kedha mulaydhin kedha, 'Sena ngidh Benzoeman ngapa ngayapa mar. Ngath bangal nuyn danal poet-haypu koezi kedha a kedha ngapa. Kurusipa bangal ngath nuyn ngibepa kuniya manine. Ngay bangal nanga gegeyadh medhedhe nanga, ngay na sike ngoelkay yadu umepa nanga, wa ngidh bangal ngaw ukasar garkaz kazi math-amomoene bangal modhabiya.'

³⁸ Kasa kay kedha nungu thathi Yakubu nubepa kedha mulaydhin, 'Ngayapa ngibepa ngaw kazipa woeyappa lawnga. Nungu tukuyap umanga, Yoewsepa Reysoelana kazi. Nuy gar matha nuy urapun wanangu kuniya ngayapa. Wara kedha, za dhadha mangiz ngithamuniya yabugudoenu koerkak badhan ngoena kasa uma mathaman.'

43

Yoewsepan tukuypan Benzoemanan Aykupithupa oengadhin

¹ Wa, senabi aygi wath nanga mina gegeyadh mangaydhin thanamuniya Kanananu. ² Thanana Yakubun ipi kazin na ay mura purthadhin nanga, setha mi ayde barpudamoeyn Aykupithungu, nuy Yakubu thanamulpa nungu kazipa kedha mulaydhin kedha, 'Ngitha lak ladhu, ngalpalpa moegina aydel barpudamoey ngapa Aykupithungu.' ³ Nuy Yudha kedha muliz

nungu thathipa, Yakubulpa, ‘Thanamun Aykupithu mabaygaw kuyku mabayg koey dharadh mulaydhin ngoeymulpa, “Ngitha bangal na ngapa kasa matha ngitha ngapa wa, ngayapa ngithamulpa imaypa lawnga.”⁴ Bab ngibepa balbayginga kedha ngoeymun kuthaygoepa ngoeymuniya oesipa, wa, ngoey kay Aykupithupa aypa gasamoeypa soeyzi.⁵ Ngidh bangal nanga ngoeymulpa Benzoemanan mayginga nanga, wa ngoeymulpa mabapa lawnga, kedha zoenguz kedha Aykupithunu ngoeymulpa kuyku mabayg kedha mulaydhin kedha. Nuydh kedha ya wadhadhin kedha, “Ngitha bangal ngapa ngithamun kusaygal mabag. Ngitha bangal ngaru ngithamun tukuyap ngithamuniya kalmel ngapa manine. Aymayginga nanga, ngithamuniya ngaw sawalagiya muy yoewthaypa lawnga.” ’

⁶ Nuy Yakubu kedha, ‘Ngidh nay nginu kuythaygaw nel nay sey thoerayginga nay Aykupithu kuyku mabaygaw parunu nay, wa mura zapul balbayginga nay, matha ngoedhagidh.’⁷ Thana kedha mulemidhin kedha, ‘Lawnga ngoeymulpa koey zageth woerdhaypa. Sena nuy Aykupithu kuyku mabayg nanga, nuy ngoeymulpa kedha yapupoeybay kedha, “Ngithamun thathi matha igililnga a? A ngithamuniya wara tukuyap wagel a?” Nuydh kasa koeyma yapupoeybaydhin.’ Thana nubepa thathipa kedha mulaydhin kedha, ‘Ngoey koerawaygal kedha ngoey kay midh mulemipa. Ngoey koerawaygal kedha nuy kay wagel kedha mulepa, “Ngitha bangal ngaru kuythayg ngapa

oengane. Ngithamuniya kalmel.” ’

⁸ Nuy Yudha kedha muliz thanamun thathipa kuniya kedha, ‘Na ngapa ngayapa mar Benzoe-manan, ngoey ladhuypa; ngath bangal nuyn balbayginga danal poethaypu, ngoey bangal ayde barpudamoeyne boey ngalpalpa, ngalpalngu maythaygingu. Sena nginu kazi ngapa wayar ngoeymuniya kalmel aypa barpudaypa. Ngidh kay na nuyn woeyayg nanga, ngoeymulpa bangal aypa barpudaypa lawnga. Sena kuth kedha mizin kedha, ngalpa bangal mura umamayl.’ ⁹ Nuy Yudha wara kedha mulaydhin thanamun thathipa, ‘Za nanga bangal mangedhe nanga, nginu koewbu kaziya nanga, wa ngaru bangal ngaw kuyk, war tukuypaw lawnga. Ngidh bangal ngoena buthaw waydhaypu bangal. ¹⁰ Ina ngidh kasa mura yadu thonar guythyanu; ngidh nay kuykuthalnga gasamoeyginga nay, ngoey kedha ukasar thonaralnga nay mab manu koezi sepa a soeyzi ngapa, ayde nay na gasaman ngalpalpa.’ ¹¹ Nuy thanamun thathi nubepa Yudhalpa kedha mulaydhin, ‘Ngaw ubiginga Benzoemanan ngithamuniya woeyaypa kasa kay kedha, nuy kay oesipa kay ngithamuniya, a koeyma goeygilnga bangal yabugudiya koezi kedha Aykupithupa, a Aykupithungu ngapa kuniya. Ngitha mina kapu zapul kusumaw ngithamuniya kalmel, Aykupithu kuyku mabaygaw ngoenakapoepa balbayg poelaypa, kapu ganul zapul, a puy susul mithalmayl, a kapu mithal ayde, a aypuykoewsaw ridhal wara. ¹² Ngitha ngaru balbayginga kay mura bokadhzapul kusumaw mina moeypa kedha ku-

lay aypa a thabi thonara aypa modhabiya maypa kay. Minguz kedha, thaki setha bokadhzapul kuniya kusumaw, setha mi bokadhzapul thana Aykupithulgan ngapa kuniya tidemoeydhin gi-manoeaka ngithamun yananu mura muynu yayanob. Sena sike thana kedha kasa kedha geth supamoeydhin.

¹³ 'Wa, mariw senaw ngithamun tukuyap ngithamuniya kalmel, paypa bangal, ngapa bangal paypa kuniya.' ¹⁴ A nuy thathi thanamulpa lak kedha muliz kedha, 'Awgadh mina koey woenabal Awgadh, ngalpan. Nuydh kaybanu Aykupithu mabaygaw ngoenakap gabu palane. Na bangal nuydh Benzoeman a ngithamun wara tukuyap sena ngitha ngan kuniya wanadhin kunumay lagoenu muynu, nuydh sike palay pa-woeyamoeyne lak kuniya ngapa ngithamuniya kalmel. Ngath na guythuyamoen ngaw kazi nanga, wa ngath guythuyamoen.'

Nungu Yakubun kazin pathadhin Aykupithupa

¹⁵ Wa, thana nungu Yakubun kazin Benzoe-manan madhin a mina kapu zapul kusumoedhin, a thanamun bokadhzapul ukasar thonar-alnga ukamoedhin. Kalanu thana geth wane-midhin Aykupithupa. Thana na Aykupithunu mangemidhin nanga thana thanamun geth kakal aymoedhin Yoewsepapa.

¹⁶ Wa, nuydh nanga Yoewsepa imadhin nanga Benzoe-manan thanamuniya nanga, nuy kedha mulaydhin nungu getha doegam za-gethaw mabaygoepa, lagaw kuyku mabaygoepa kedha, 'Ngitha mamayi ngaw lagoepa, thana

kay ngaybiya ay purthaypa. Ngidh kayke mamuy mathamar koey nabi mamuy mathamar a buth kay pathar nan.’ ¹⁷ Nuydh kalanu nungu Yoewsepan zagethaw mabayg kedha mina ayman Yoewsepa nubepa midh nanga muliz. Nuydh kalanu thana tukuypal yoelpamoeydhin nungu Yoewsepan lagoepa.

¹⁸ Wa, thana nanga Yoewsepan zagethaw mabaygan Yoewsepan lagoepa na memayidhin nanga thanamun tukuypaw aka mina koeyza a thana kedha wakay thoemamiz kedha, ‘Itha ngalpa koepa ngapa na mamayinu nanga, setha bokadhzapul ngalpa ngalpan yananu muynu imaydhin kulay maban. Thana bangal ngalpa yaginga bangal itha mi mamayine doerdhimoeyne. Thana bangal ngalpa zagethaw mabaygal itha aymoeyne bangal ina Aykupithunu a ngalpan donkil lak kedha mamayine.’

¹⁹ Wa, thana na koezi pamithal asimoeyn lagoepa pasagudoepa nanga, thana nungu Yoewsepan zagethaw kuyku mabaygoepa kedha mulemidhin kedha, ²⁰ ‘Ngoey kulay ngapa ladhudhin aypa barpudaypa, ²¹ ngoey ina koezi kuniya nanga ngoey dhadhal uthuy ukamoedhin. Sethabi kubilu nanga ngoey ngoeymun yana na pathumoeydhin nanga, ngoey mura yaynanob bokadhzapunu imaydhin gimanoeka arimoeydhin ngoeymun yananu. Ngoey senabi bokadhza mura kuniya manu ngithamulpa. ²² Ngoey ngapa dhuray bokadhzapul kusumoeynu aypa barpudaypa ngoeymulpa. Ngoey koerawaygal kedha, ngoeymun kulay mangay thonara ngadh

bokadhzapul ngoeymun yananu muynu arimoeydhin.'

²³ Nuy kedha Yoewsepan zagethaw mabayg thanamulpa, 'Wakay thoemamayg sepa, yakanu-ray, akan maygi. Ngithamun thathiw Awgadh, a ngithamun Awgadhan sike, senabi bokadhza ngithamun rugaw yananu muynu arangu. Ngath modhabiya gasamadhin.' A kalanu nuydh Simiyonan ngapa manin thanamulpa.

Zagethaw mabaygan thana lagoepa mamayidhin mina danal poethaypa

²⁴ Wa, nuydh na zagethaw mabaygan thana lagoepa mamayidhin nanga, nuydh zapul mura balbayginga thanamulpa buth pathamoeydhin. Nuydh thanamulpa nguki madhin ngaroepa garwalgaypa a nuydh thanamun donkil aydu poeybaydhin. ²⁵ Wa si lagoenu muynu nanga thana thanamuniya mi kapu zapul thana kusumoeydhin Aykupithu mabaygaw ngoenakapoepa balbayg poelaypa, Yoewsepan ngoenakapoepa balbayg poelaypa. Thana ngadha palemin, thana kakal waniz. Sena Yoewsepa kuniya tidepa kay nanga thana nubepa kusumpa. Minguz kedha, thana ngulayg palemoeydhin kedha, thana kay nubiya ay purthaypa.

²⁶ Wa, Yoewsepa na nungu lagoenu mangaydhin nanga, thana sitha sibaw wanay zapul kusumoedhin nungu lagoenu nubepa thana kuykul patidamoeyr nubepa apasin, nubiya parunu. ²⁷ Yoewsepa thanamulpa yapupoeybiz kedha, 'Ngitha balbayginga?' Thana kedha muliz, 'Wa, ngoey balbayginga.' Nuy kedha,

‘Ngayapa mulemiw, ngithamun thathiw ya, nuy midh balbayginga, matha igililnga?’ ²⁸ Thana kuniya Yoewsepalpa kedha mulemidhin, ‘Nginu zagethaw mabaygaw thathi, ngoeymun thathi matha igililnga, wara kikirigig.’ Thana kulun tharemidhin nubiya parunu apasin nubepa Yoewsepalpa.

²⁹ Nuydh nanga Yoewsepa nuyn imadhin nungu tukuyap Benzoemanan nanga, nuy thanamulpa kedha mulaydhin nanga kedha, ‘A in ngithamun mopa kuthayg in. Ngitha yadu marngu, Awgadhaw woenab ngibiya kalmel ngaw kazi.’ ³⁰ Wa, nuydh Yoewsepa nuyn Benzoemanan imadhin nanga kedha, nungu tukuyap, nungu ngoenakap mina gegeyadh miyaydhin. Nuy kasa tidiz adhapa uzaraydhin thanamulngu, nungu uthuy lagiya muya uthaydhin. Nuy mina gegeyadh koerkak badh gasamoedhin mayoersir sena nungu kasa kedha dhiwaw may.

³¹ May kalanu nanga nuy Yoewsepa paru garwalgaydhin a ngapa adhapadhadhin. Nuy nungu kedha balbayg asir kedha, a nuy balbaygoesidhin. Kalanu nuy nungu zagethaw mabaygoepa muliz kedha, ‘Ngitha ayde wanay sew.’ ³² Thana mura yaynanob aygudaw lagiya ay purthaw. Yoewsepa nuy wara pasinu, a nungu tukuyal urapun mayn wara pasinu, a thana Aykupithu mabaygal wara pasinu. Thana kedha zoenguz kedha aymoedhin kedha, Aykupithu mabaygoepa gegeyadh kedha thanamulpa aygudoepa kalmel niyaypa Eberaw mabaygiya.

³³ Thana Yakubun kazil balbayginga nithamoedhin aygudaw laganu maykuykuya, thana mura Yoewsepaniya parunu kuykuygoengu mulupa kurusipa kuth. Thana na iman kedha thana midh paru aygudapa nir, thana kidhakidhan nagemin kedha, 'Thana Aykupithu mabaygan midh paru ngulaygal ngalpan maykuykiya midh nanga, ngalpan niyaylagoepa minamaypa kedha?' Thana madhu pamemidhin.

³⁴ Wa, thanamulpa Yoewsepan aygudaw lagoengu aydu a nguki kusumoemar, a thana gar koeyma nuyn Benzoemanan aydu poeybar, payb thonaralnga. Kalanu thana mina koeyma ay purthadhin nubiya kalmel a koeyma wanema.

44

Yoewsepaw kap thadhumay asidhin

¹ Yoewsepa kedha mulaydhin nungu zagethaw mabaygoepa, 'Setha thanamun yanal matha koeyma aydu malimoeyr mina mura, a thanamun bokadhzoepul kay mura gimal yaynanob arimoeyr thanamun yanaya. ² Senaw kay ngaw koethil za, silba kap, koewba kuthaygaw yananu gimal arane kalmel nungu puy kunaw bokadhza.' Wa, nuydh zagethaw mabaygan kedha mina aymoedhin Yoewsepa nubepa midh nanga mulaydhin.

³ War boethaynga thana mina inuriya memayidhin thanamun donkil kalmel.

⁴ Thanaka maban sig matha oesinginga Aykupithu goegathoengu, Yoewsepa nungu

kuyku zagethaw mabaygapa kedha mulaydhin, 'Uzar kazayginga thanamulpa wagel ngidh kay nanga thana gasamidhe kedha kay muledhe, "Sena ngitha mingu kedha wati pawa aymoengu, ngoey ngithamulpa nanga ngoey mina pawa aymoengu. ⁵ Ngitha minguz ngaw kuyku mabaygaw silba kap purunu wardhangu senaw nungu woeniw kap, a nuydh senaw wara goewgupa angarnu. Ngitha adhapudhay gegeyadh wati pawa aymoengu." '

⁶ Nuydh nanga zagethaw mabaygan thana gasamoedhin nuy kedha umay thanamulpa, ⁷ Yoewsepan yangukudu ya midh nanga. Thana tukuypal nubepa kedha mulemidhin, 'Ngoey kedha ngoedhal mabaygal lawnga. Ngoey mina ya umamoeypa. ⁸ Ngi ngulayg kedha ngoey Kananangu kuniya madhin bokadhza, ngoey nanga imadhin ngoeymun yanangu a ngoey kay midh paru koethyl zapul purunu wardhamoeypa nginu kuyku mabaygaw lagoengu. ⁹ Ngidh kay nanga ngoeymulngu ngabiya imaypa nuyn bangal umamathamoene a dhuray kay bangal ngoeymulngu ngithamun zagethaw mabaygal aymoene.'

¹⁰ Yoewsepan zagethaw mabayg kedha, 'Wa, ngay asin ngithamun senawbi yangukudu ya. Kasa kay kedha senaw kap ngadh nanga mangu, matha nuy kay ngaw zagethaw mabayg aymidhe, ngitha dhuray lawnga.' ¹¹ Kalanu thana thanamun yanal mulupa idiman a gud pudhamoeyr. ¹² Yoewsepan zagithaw mabaygan mura thanamun yanal imaydhin. Kuykuygaw yana kuykaymay kurisipa kuthaygaw yana. Nuydh kap

imadhin koewba kuthaygaw yananu.

¹³ Thana nungu Benzoemanan tukuypan thanamun sodhal nubepa koerkak boedhan pakadamoeydhin. Kalanu thanamun donkil rugan balbayg palimoeydhin a lak goegathoepa kuniya tidemidhin. ¹⁴ Yudha a nungu tukuypal thana koezi nanga nuy Yoewsepa matha sin lagoenu. Thana nubepa parunu kuykul patidamoeyr.

¹⁵ Nuy Yoewsepa kedha thanamulpa, 'Ngitha za miyay aymoedhin? Ngitha ngulaygal kedha, mi mabayg mangu, ngaw zagethoenu sepa, ngitha sobaginga imiz ngaw goewguwam zapun.'

¹⁶ Yudha thanamun kuykuyg kedha muliz Yoewsepalpa kuniya, 'Ngoey gar ngibiya yoewdhemin, ngoey kedha ngoedhal mabaygal lawnga. Ngoey kay ngibepa midh, ngoeymun mina pawa yakampa. In nubi sirisrin ngaru Awgadhaw kuniya tiday ngoeymulpa, ngoeymun kulay thonaraw wati pawapa. Ngoey bangal mura kalmel nginu zagethaw mabaygal wara nuy senaw kap ngabiya nanga.'

¹⁷ Yoewsepa kedha, 'A, a, lawnga! Ngayapa mina kay gudal zageth kedha zapa aymoeypa. Lawnga matha senaw kap ngabiya nanga imangu nuy bangal ngaw zagethaw mabayg. Setha ngitha ngaya lawnga ngitha balbayginga Kananapa kuniya memay ngithamun thathipa.'

Yudha Benzoemanalpa mulaydhin Yoewsepalpa

¹⁸ Yudha Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Ngay gar apasin ngibiya, ngidh kay ngoena

pawoeyaypa ngibepa yapa. Ngayapa kay thabukirin maygi; ngi ngoedhe mopa kuyk midh nginu geth. ¹⁹ Ngi ngoeymulpa yapu poeybadhin kedha, “Ngitha thathilgal a? Ngitha tukuypoelgal a?” ²⁰ Ngoey ngibepa kedha mulemidhin, wa ngoey thathilgal, nuy mina koey thathi a ngoey kuthaygoelgal, nuyn kazi madhin nanga ngoeymun thathi sinubi thonara mina kay gudal thathi. Senawbi kaziw tukuyap umanga nungu apuwaw kazi. Matha nuy kedha kayib nungu thathiw koey mamal kazi. ²¹ Ngi ngoeymulpa mulaydhin nubepa ngapa moeypa lak ngidh nuyn iman.

²² ‘Kasa kay kedha ngoey ngibepa kedha mulemidhin. Senawbi kazin koey zageth nuydh nungu thathi wanan. Nuydh kay woenaypa nungu thathi kay um mepa. ²³ Kalanu ngi kedha ngoeymulpa mulaydhin, ngoeymulpa nginu lagoenu moengaypa lawnga, mamu bangal ngoeymun kuthayg nanga ngoeymuniya kalmel. ²⁴ Ngoey mura ngoeymun thathi yadu thuradhin, ngi midh umay nanga ngoeymulpa.

²⁵ ‘Nuydh ngoey lak ngapa wayayngu puy kunoepa barpudoeypa. ²⁶ Ngoey kedha, ngoeymulpa mabapa lawnga a ngoeymulpa nungu lagoepa mabapa lawnga. Benzoemanalayg nanga, ngoey kay memayipa. Wa, ngoeymun koewba kuthayg kay oesipa kalmel ngoeymuniya. ²⁷ Ngoeymun thathi ngoeymulpa mulaydhin kedha, “Ngitha ngulaygal ngaw ipi Reysoel nadh ngayapa kazi mamamoedhin matha ukasar. ²⁸ Urapun palamulngu umanga,

thoeydhayl uruyn nuyn moegithap madhin sikedh. Ngath lak nuyn imayginga nuy nanga koezi miyaydhin ngawngu. ²⁹ Ngidh kay nanga Benzoemanan maypa ngawngu, wara kedha za dhadha mangiz nubiya yabugudanu dhadhal, ngay bal kasa umanga koerkak boedhan. Minguz kedha in ngay mina kay thathi." ' "

³⁰⁻³¹ Yudha lak mulaiydhin kedha Yoewsepalpa, 'Ngay kay nanga Benzoemanagig ngaw thathipa kuniya tidepa, a nuydh kay nanga imaypa kedha Benzoemanaginga nuy kay um mepa. Kedha zoenguz, senaw Benzoeman nungu igililnga a nuy mina koey thathi nungu ngoenakap kikiran kay kedha nungu kuth gasamoene. ³² Lak kay wara miyay? Ngath ngaw igililnga madhin ngaw thathipa sepa koewba kuthaygoepa, ngay nubepa kedha mulaiydhin, ngath bangal nanga nuyn kuniya balbayginga sena bangal ngaw gegeyadh ngaw igilaw kuthalpa. ³³ Kedha zoenguz ngay gar kay koew nungu buthapa nginu zagethaw mabayg ngedh. Nuyn nungu tukuypiya kalmel kuniya wayar? ³⁴ Ngay kay nanga ngaw kusayg kuniya tidepa ngaw thathipa Benzoemanagig? Ngaw mina ubiginga, ngaw thathipa ngoenakap mapupa gegeyadh gasamoeypa.'

45

Yoewsepa mulaiydhin nungu tukuypoepa kedha, nuy nga nanga

¹ Yoewsepa nanga karngemidhin Yudhan yaday, nuydh nungu koerkak badh yan panidhar mura mabaygaw parunu. Nuydh nungu mura

zagethaw mabaygal adhapa wayaydhin lagoengu muyngu. Wa, matha nungu tukaypal si lagoenu muynu nubiya. Nuy thanamulpa yakamaydhin kedha, nuy mina Yoewsepa thanamun tukuyap.
² Senawbi kaliya nuydh Yoewsepa mina koey gimiya may puydhadhin laganu muynu. Aykupithulgan nungu may adhaz karngemidhin thana Perolpa mulemidhin.

Thanamun tukuypaw aka mina koeyza

³ Yoewsepa nanga mulaiydhin nungu tukuy-poepa kedha, 'Ngay Yoewsepa.' Nungu tukuypal mina madhu pamemidhin, thana wara ya mulaiyginga nubepa, nuy nanga thanamulpa yapupoeybaydhin kedha, 'Ngaw thathi matha igililnga?' Kasa thana ngaru ya mulaiyginga, thanamun aka mina koeyza.

⁴ Yoewsepa kedha thanamulpa, 'Ngapa gamupa thamemiw.' Thana nubepa gamupa thamemin. Nuy kedha, 'Ngay ngithamun tukuyap Yoewsepa ngitha ngan nanga yoewdhadhin Aykupithulgoepa. ⁵ Aka gasamayg. Ngithamulpa sike kedha, ngitha bangal gegeyadh gasamane modhabiya ngithamun kedha wati zagethoengu. Lawnga ina Awgadhaw butha poethay koezi pay ngapa parungu. Nungu ubilnga kedha, nuydh ngoena ngithamuniya kulay wayadhin ngitha akaw woekay thoemamayg. Ngay ngapa kulay ngithamuniya, mabaygoepa gudaz puydhaypa. ⁶ Ina matha ukasar wath ulaypa urapu gethaw dhimural wathal mura waniz zagethoepa matha

nguedhagidh lawnga, ayboewdhu thonarpa gasamoeypa lawnga.

⁷⁻⁸ 'Ngitha lak wakay thoemamay ina ngoena Awgadhan kulay ngithamuniya wayadhin ngithamulpa gudaz puydhaypa. Ngithamun kulay ngara pudhamay midh nanga. Ngitha sepa yakanuray poeybaw. Awgadhan senawbi gegeyadh balbaygi maypa mina wadhethulu balbayg tidadhin. Nuydh ngoena ayngu zangu danal poethay kuyku mabayg aymoedhin, ngithamulngu maytha aygin um pudhayle, ngithamun buwayngu idhumoeyle. Ngitha ngoena yoewdhadhin, kasa kay kedha ngitha ngithamun geth lawnga. Awgadhan mura zapul buwayl idimoedhin kuyku nidhaypa. Ngitha, ngoena ngapa woeyayinga koepa, ngoena Awgadhan wayadhin. Nuydh ngoena koew mopakuyku mabaygan kuyku zagethaw mabayg aymoedhin. Kayib ngath ina minampa Aykupithunu.'

⁹ Yoewsepa matha umay thanamulpa kedha, 'Ngitha kedha thonara memayi ngaw thathipa kedha kay mulemiw, "In nginu kazi Yoewsepa kedha mulema. Ngapa bangal paypa, Awgadhan ngoena kuykulnga aymoengu in Aykupithunu. Ngitha gar bangal kazayginga ngapa ngayapa.

¹⁰ Ngitha bangal ngayapa amadhan memayipu ngi a nginu kazil a ngepal, nginu mamuyul, kawal, nanil a setha mi zapul sey ngapa bangal mura. Mamuypa balbayginga amadhan lag Gusen. ¹¹ Thana bal ngitha nanga Goseninu ngath bangal ngitha danal pathepu urapu gethaw dhimural wathal ka matha bangal aygi-

mayl. Ngaw ubiginga kedha ngitha maythaygi thiyappa, ngithamun ipi-kazil a tetel uruyl.” ’

Nuydh thana mura tukuypal yaynanob gamupa gasamoeyr

¹² ‘Wa! Ngitha kalmel purkan iman ngoena, a matha kedha Benzoemanalpa kakal, in ngay ngaw gudan ngithamulpa umepa mina ngalpan yangukudu ya. ¹³ Ladhu ngaw thathipa mulemiw kedha, ngay mi koey mabayg in Aykupithunu, a mura bangal yadu thurane zapul itha midh nanga paru ngitha imayngu. Paypa bangal ngapa nuyn manine.’

¹⁴ Nuydh Yoewsepa kalanu maylmayl geth thayan Benzamoenaniya; a nungu Benzoemanan lak may nubepa Yoewsepalpa. ¹⁵ Nuy nanga Yoewsepa mayoersir nuydh thana mura yaynanob moeylmoeyl gamupa gasamoeyr a gudthapamoeyr nungu tukuypal. Nungu may kaliya thana tukuypal nungu urapun mayn ya sagul sir Yoewsepaniya.

¹⁶ Pero nanga karngemidhin kedha, Yoewsepan tukuypal ngabunanu, nuy a nungu zagithaw mabaygal thanamulpa mina kay dhiwalnga. ¹⁷ Nuy kalanu Yoewsepalpa mulaydhin kedha, ‘Ngi thanamulpa muli, thanamun tetel uruya rugal balbayg poelaypa kuniya Kananapa mabapa. ¹⁸ Lak bangal thanamun thathi a thanamun ipi kazil boey kuniya mamayne, ngath bangal thanamulpa mina kapu boeradhar poeybane in Aykupithunu, thanamulpa balbayginga niyappa koew. Thanamulpa thawpay oesipa lawnga. ¹⁹ Midh

setha kay dhuray sigangaral a kusumoene ipipa, kazipa, a thathipa thanamun ngapa moeypa. ²⁰ Thanamulpa kedha wakay oesig setha mi zapul kay thana wanepa, itha kay mi mina zapul nanga Aykupithunu bangal mura thanamun zapul.'

Thana buth pathemidhin Kananapa kuniya

²¹ Yakubun garkaz kazin kedha mina ay-moedhin thanamulpa ya midh nanga madhin. Yoewsepa thanamulpa wara sigangaral mamayidhin a yabuya ayde dhuray, Pero nubepa midh na umay. ²² Yoewsepa wara thanamulpa mura yaynanob rugal mamaydhin sakariya thiyaypa, a thanamun koewba kuthaygoepa thoreri andred mura koethil bokadhzoepul a urapu gethaw dhimural mura rugal kusumoedhin sakariya thoeyaypa. ²³ Nuydh nungu thathipa mina zapul woeyamoeydhin donkiya. Kapu Eykupithaw rugal nuydh wayamoeydhin wara ten donkiya a yabuya aydel puy kunalmayl a dhuray aydel nuydh wayamoeydhin ten yoepkaz donkiya. ²⁴ Nuydh nungu tukuypal wayaydhin mabapa. Moeygoepa nuydh thana wakay mamayidhin kedha, 'Kidhacidhan bangal yabuya ya pathowkamayg.' ²⁵ Thana kuniya ladhudhin Aykupithungu thanamun thathipa Yakubulpa Kananapa.

²⁶ Thana nanga ngabunadhin, thana thathipa kedha mulemidhin, 'Yoewsepa matha igililinga. Nuy Aykupithu kuyku minamay mabayg.' Nuydh kay Yakubu* mina yapoethoemayinginga,

---

* 45:26 Yakubun wara nel Isoereyl.

minguz kedha nuy ngoedhe madhu pamay-dhin. Thana nanga nubepa mulemidhin. ²⁷ Kalanu nanga thana nubepa mulemidhin kedha, Yoewsepa midh na mulaydhin a nuydh na Yakubu sigangar yawaraw za imadhin, Yoewsepa mi sigangar wayadhin nubepa Aykupithupa, nuy Yakubu kalanu balbaygoesidhin a mina yapa thamadhin.

²⁸ Kalanu nuy kedha 'Ngaw garkaz kazi ka matha igililnga! Ngaw ya matha kedha ngay kay ngaru nubepa maypa mepa, wagel bangal umanga.'

46

Yakubu nungu kazil a nungu kaziw kazil mudh thamadhin Aykupithupa

¹ Wa, Isoereyl* nungu kazil, a nungu kaziw kazil rug buthapoethay uzaraydhin. Kalanu thana memayidhin Biyasibalpa. Nuy Awgadhoepa yoewdhaydhin a eso poeybaydhin oltanu, nungu thathiw Isakan Awgadhoepa. ² Senawbi kubilu nanga nuyn pikin thayar Awgadhan nuy tharal kedha 'Yakubu, Yakubu!' Nuy Yakubu kuniya Awgadhoepa kedha muliz 'Midh ngay in.'

³ Nuy Awgadth kedha, 'Ngay mina Awgadth, ngay nginu thathiw Isakan Awgadth. Akan maygi Aykupithupa moeythayle ngath bangal nginu kaziw kazil wara bangal koey goegath aymoene Aykupithunu. ⁴ Ngay bangal ngibiya kalmel Aykupithupa, a Yoewsepa bangal ngibiya kalmel ngi bangal na umanga, kurusipa bangal

---

* **46:1** Nungu wara nel Yakubu.

ngath nginu kaziw kazil lak boey kuniya thabi boeradhoerapa mamayine.'

⁵ Kalanu Yakubu a mura nungu kazil a kaziw kazil thana memayidhin Biyasibangu. Nungu kazin nuyn, a mura ngepal sigangar mabaw zapunu pathamoeydhin Aykupithu Peron mi sigangar mabaw za wayadhin thanamulpa nanga.

Thanamun buwayl itha

⁶ Thana mura thanamun zapul kusumoedhin a thanamun tetel uruyl Kananangu Aykupithupa. Yakubu mura nungu kazil, a kaziw kazil, ⁷⁻⁸ garkaz kazil, yoepkaz kazil, a nungu garkaz a yoepkaz ngepal.

A setha ngaya nanga Yakubuniya kalmel asimoeydhin Aykupithupa itha kedha:

Yakubun kaziw kazil Leyalngu

⁹ Rewben nungu kuykuyg garkaz kazi. Rewben, nungu garkaz koezil; Anok, Palu, Ezron, a Kami. ¹⁰ Simiyon, nungu garkaz koezil. Zemuwel, Zamin, Oad, Zasin, Zowa a Sawlo nuy Kananaw yoepkoeziw kazi. ¹¹ Lebi, nungu garkaz kazil. Gosoen, Kowath, a Merari.

¹² Yudha nungu garkaz kazil; Sela, Periz, a Zera.† Perezan garkaz kazil kedha Ezron a Amul. ¹³ Isaka, nungu garkaz kazil; Tola, Puwa, Zasub a Sirom. ¹⁴ Zeboelon, nungu garkaz kazil; Seredh, Elon, a Zalil. ¹⁵ Itha Leyana kazil Yakubulpa, a wara nungu yoepkaz kazi Dina. Leya mura nanu kazil mamayidhin Mesopoetaymiyanu. Mura

---

† **46:12** Yudhan wara garkaz kazil, Er, a Onan umanga Kanananu.

garwoeydhamoeyn Yakubun kaziw kaziw thoerti thoeri Leyalngu.

Yakubun kaziw kaziw Zelpangu

¹⁶ Gad, nungu garkaz kaziw; Zepon, Agi, Suni, Izbon, Eri, Arod, a Areli. ¹⁷ Asa, nungu garkaz kaziw; Imna, Isba, Isbi, Beriya, a thanamun babath Sera. Beriyan garkaz kaziw; Eba, a Malkiyel.

¹⁸ Itha thabi sikstin Yakubun kaziw kaziw Zelpangu, Leyboen ngan nanga Leyalpa zagithaw yoepkaz madhin.

Yakubun kaziw kaziw Reysoelangu

¹⁹ Yakubu, nungu ipi Reysoel nanu garkaz kaziw matha ukasar Yoewsepa a Benzoeman.

²⁰ Aykupithunu, nanga Yoewsepan kaziw ukasar garkaz nel; Manase a Epelema, apu Asenath Potheperan kaziw, nuy Eliyopolisaw misnare.

²¹ Benzoemanan garkaz kaziw; Bela, Bisa, Asbel, Gera, Naman, Eyi, Ros, Mupim, Upin, Ard.

²² Itha thabi potin nanga Yakubun kaziw kaziw Reysoelalngu.

Yakubun kaziw kaziw Bilalngu

²³ Dan nungu garkaz kaziw Usim. ²⁴ Napathoelay nungu garkaz kaziw; Zazil, Guni, Zeza, a Silem.

²⁵ Itha thabi seben nanga Yakubun kaziw kaziw thana Bilalngu, Leyboen Reysoelapa ngan nanga madhin zagethaw yoepkaz.

Yakubun mina buway namba

²⁶ Yakubun mina buway namba mura siksti sikis Aykupithupa memayidhin Yakubun kaziw kaziw. Matha nungu kaziw ipil ukamayginga. ²⁷ Sepal ukasar garkaz kaziw Yoewsepan,

nanga kazi mamamoedhin Aykupithunu garwoeydhamoeyn Yakubu a nungu kaziw kaziya mura sebenti nubiya ngaya nanga Aykupithunu memayipa.

Yakubu, nungu kazi, a nungu kaziw kazi ngabunadhin Aykupithunu

²⁸ Thana wagemel kay Goseninu mangemidhin Yakubu Yudhan kulay wayadhin, Yoewsepalpa kedha, 'Ngoey bangal sew Goseninu ugepu. Thana bangal na mangemine.' ²⁹ Nuy Yoewsepa kalanu nungu sigangar mabaw zapunu miyaydhin Gosenipa nungu thathipa gasamoeypa. Nuydh nanga thana si gasamoeydhin nungu Yoewsepan may mina koezya. Nungu thathipa mamu mayn muduliya geth thayadhin. Nuy Yoewsepa mina kay kuykuthalnga may adhadhin.

³⁰ Kalanu nuy Yakubu nubepa Yoewsepalpa mulaydhin kedha, 'Wa in mina ngi ngaw kazi, a ngath lak nginu paru iman. Lak wara zapa ubinmayginga a ngaw um kasa kobegadh thonara mepa.'

³¹ Nuydh Yoewsepa kedha nungu tukuypoepa a thathipa, 'Ngath mamu mopa kuyk Peron ngulayg palaypa kedha, ngitha mura ngabunoenugu Kananangu ngaybiya. ³² A ngay kay nubepa mulepa kedha, ngitha mamuy danal poethay mabaygal a ngitha mura tetel uruyl danal pathayrngu a ngitha mura ngithamun tetel uruyl a kawal ngapa kusumoedhin, a mura ngithamun zapul.

33 'Nuydh kay nanga ngitha thuredhe a yapu kay na poeybepa kedha, "Ngithamun zageth miyay, ngitha mi zagethaw mabaygal." Ngitha kay kasa balbayginga mulemiw kedha, 34 ngitha ngithamun kayn goeygingu ngapa mamuy danal poethay mabaygal lak kay nuydh Pero ngithamulpa Gusen niyaypa yadu poelgaypa. Kedha zoenguz Aykupithulgaw mabaygal ubiginga kedha ngitha thanamun lagoepa tetel uruyl kushman, thanamulpa ubiginga tetel uruyl.'

47

Thanamun niyay kay Kuseninu

1 Kalanu Yoewsepa nungu tukuypal a nungu thathi yoelpamoeydhin Perolpa. Nuy kedha, 'Ngaw thathi a ngaw tukuypal, thana ngapa Kananangu kalmel thanamuniya tetel uruyl. Thana sey Kuseninu.' 2 Nuydh kalanu nungu tukuypal yadu poelagiz Perolpa.

3 Nuy Pero thanamulpa yapupoeybiz kedha, 'Ngitha mi zagethaw mabaygal?'

Thana Yoewsepan tukuypal kuniya kedha mulemin. 'Ngoey mamuy danal poethay mabaygal ngoeymun thathiw thathil midh nanga. 4 Ngoey ngapa mudh thamangu koew niyaypa Kananangu. Kedha zoenguz Kanana mina kay gudal gegeyadh ayginga matha ngoedhagidh lawnga ngoeymun tetel uruypa aygudoepa. Ngoey gar ngibiya yoewdhemin ngidh gar ngoeymulpa wa mar Kuseninu mudhaw lagoepa aymoeypa.'

⁵ Pero kalanu Yoewsepalpa kedha muliz, 'Wa, setha nginu thathi a nginu tukuypal mangemingu. ⁶ In Aykupithu boeradhar thanamun za thana bangal sew Kuseninu mudh yoewthane mina doegam boeradhoeranu, a thanamulngu nga nanga balbayginga nanga mina zagethal mabayg nuydh bangal ngaw tetel uruyl danal pathepu.' ⁷ Yoewsepa mamunge a nungu thathi oengadhin Perolpa imaypa, a nuy Yakubu kalanu Perolpa woenabal ya mulaydhin.

⁸ Pero Yakubulpa yapu poeybaydhin kedha, 'Nginu wathal midh mura?'

⁹ Yakubu kuniya kedha mulaydhin, 'Ngaw igilaw kuthalpa ngay uzaraydhin nanga, kayib ngaw wathal urapu andred thoeri. Sethabi wathal kasa moenarimayl a mina koey zageth senubi thonara kedha lawnga ngaw thathiw thathil midh nanga thanamun wathal koeyma.'

¹⁰ Yakubu kalanu Perolpa yawa thuray woenab poeybadhin a kalanu kuniya tidaydhin.

¹¹ Yoewsepa, nuydh nungu thathi a tukuypal balbayg tidaydhin Aykupithunu a poeybadhin mina boeradhar amadhan Ramesesoepa mopa kuyk midh nanga mulaydhin. ¹² Yoewsepa kalanu aydu poeybaydhin mura nungu thathi, a tukuypal a mura nungu thathiw kaziw kazil mina moegina koezil wara.

Aygi wath

¹³ Aygi wath mina kay gudal gegeyadh mangaydhin mura doegamuya Aykupithu a Kananaw mabaygan maytha aygi poegaypu a gamul goegadhimayl. ¹⁴ Thanu nanga Yoewsepalngu puy

kunal barpudoemoeypu nuydh Yoewsepa senabi bokadhza Peron lagoepa mayparu.

¹⁵ Mura nanga Aykupithu a Kananaw bokadhza sagul paladhin thana Aykupithulgal Yoewsepalpa ladhudhin a kedha mulemidhin 'Ngoeymulpa gar ayde, ngoey umapa maygi! Ngoeymun bokadhzoepul mura aygi thayamoeyngu.'¹⁶ Yoewsepa thanamulpa kedha, 'Wa, ngithamun tetel uruyl ngapa modhabipa. Ngath kay ayde ngithamulpa kusumpa, ngithamun bokadhzoepul mura aygi thayamoeyngu nanga.'

¹⁷ Thana kalanu thanamun tetel uruyl Yoewsepalpa mamaydhin, a nuydh thanamulpa ayde kusumar modhabiya thanamun osapa, mamuypa, nanipa, kawapa a donkipa. Senawbi wathoenu nuydh thanamulpa mamaydhin modhabiya thanamun tetel uruypa.¹⁸ Wara na wath, sew kalanu nanga thana nubepa Yoewsepalpa kedha mulemidhin, 'Ngoey midh nginungu wara zapa woerdhaypa lawnga, ngoeymun bokadhzoepul mura aygi thayamoeyngu setha ngoeymun tetel uruyl nanga nginu zapul. Ngoey lak zagigal ngibepa, matha ngoeymun gamul a boeradhar.¹⁹ Ngoeymulngu gar umangu za aymar! Thana bangal ngoey a ngoeymun kaziw kazil bangal ngaru balbayginga wara gegeyadhoepa lawnga a ngoeymun boeradhar bangal lak kedha mabaygoegasile. Ngoeymulpa gar ayde, a ngidh ngoeymun gamul a boeradharal kusumoeyr modhabiya. Ngoey bangal Peron zagethaw mabaygal a nuy bangal ngoeymun

boeradhoeraw kuyk. Ngoeymulpa gar puy kunal a kapul uthuypa ngoeymun zagithaw lagoenu uthuypa.'

²⁰ Yoewsepa kalanu boeradhar mura barpu-doedhin Aykupithunu Perolpa. Mura sew mabaygoepa kedha madhin thanamun boeradhoerapa yoewdhaypa. Kedha zoenguz aygi thonar mina kay gudal gegeyadh mangaydhin a setha boeradhoeral mura Peron zapul aymoeydhin. ²¹ Yoewsepa mabaygal zagithaw mabaygal aymoeydhin, war kuthangu war kuthapa.

²² Nuydh Yoewsepa matha misnarew boeradhar barpudayginga, minguz kedha thana nubepa yoewdayginga, Pero thanamulpa bokadhza poethaypu thanamulpa niyaypa. ²³ Yoewsepa kedha mulaydhin mabaygoepa, 'Ngitha iman a, ngath ngitha a ngithamun boeradhoeral Perolpa barpudoemoeyngu nagul itha ngithamulpa uthuypa ngithamun zagithaw lagiya. ²⁴ Ayboewdhu thonar nanga gasamoene, ngitha bangal ngaru Perolpa ayde kusumoene ngibiya payb liday nanga kunalmayl, ngaru urapun thanamulngu Perolpa a setha midh na wanedhe nanga, mura ngithamulpa nagupa a aypa. Wa, nubi za matha kedha ngithamulpa, a ngithamun kazipa, a ngepoepa.' ²⁵ Thana kedha, 'Ngidh ngoey igil poelayngu ngidh ngoeymulpa kapu pawa aymoeyngu, ngoey bangal Peron zagethaw mabaygal.' ²⁶ Yoewsepa nan sabi aymoedhin Aykupithunu kedha, Perolpa ngaru ayde kusuman ayboewdhu thonara ina nabi sabi ngaru meparu bangal. Matha misnarew boeradhar Peron za aymoeyginga.

Yakubun moeygoepa yangukudu

²⁷ Thana Isoereylalgal Aykupithunu memayipu Kuseninu, thanamun kazil a kaziw kazil ngalaga nanga pawpa lak kupar palaydhin a matha koey ayde zapulgal aymoeydhin. ²⁸ Yakubu nuy meparu Aykupithunu matha mura sebentin wathoelnga kurusipa nuy urapu andred a poti seben wathalayg aymaydhin.

²⁹ Na nanga nungu Yakubun thonar amadhan thamaydhin, nuydh Yoewsepan thuradhin, nubepa kedha mulaydhin, 'Koewki ngaw piti madhuya geth mar a mina koey ridha yawadhan kay aymar kedha, ngibepa ngayapa koew moerama thoeyaypa lawnga Aykupithunu. ³⁰ Ngaw ubi kedha ngoena kalmel ngaw thathiya moerama thayan, thana ngalaga nanga ngoena bangal koezi adhapa Aykupithungu manine.' Yoewsepa kedha, 'Ngath bangal nginu ubilnga aymoene.' ³¹ Yakubu* kedha 'mina ya muli kedha ngidh bangal aymoene.' Yoewsepa kalanu mina ya mulaydhin kedha, 'Ngath bangal aymoene nginu ubilnga.' Yakubu nuy boeginu poeydhay mina koey thathi nuy nanga eso poeybaydhin Awgadhoepa.

48

Yakubu woenab poeybadhin Epreymaw Manasew mulipa

¹ War thonara nanga nuydh Yoewsepa karngemidhin kedha nungu thathiw kikir mina koeyza. Nuydh nungu ukasar garkaz kazi

---

* **47:31** *Yakubu*: Isoereylan wara nel Yakubu.

mamoemoedhin, Manase a Epreym. Kalanu thana Yakubulpa imaypa memayidhin. ² Nuydh nanga Yakubu gasamoedhin kedha Yoewsepa nungu garkaz kazi ngapa nubepa imaypa, Yakubu moegawn garpathamoeydhin uthuy lagoenu nungu igi niyaypa.

³ Yakubu kedha mulaydhin Yoewsepalpa, 'Awgadh, adhapudhay woenabal poerapoeral Awgadh, ngayapa yakamaydhin goegath nel Luz Kanananu, a nuydh ngayapa woenab poeybadhin, ⁴ a kedha woenabal yangukudu guythuyadhin ngayapa, "Ngath bangal ngibepa koeyma kazil mamayne, thana bangal nginu kaziw kazil wara koey goegath lag bangal. Ngath kay ngibepa nubi boeradhar maypa nginu kaziw kazipa thanamun za pamoeygoepa.'"

⁵ Wa, lak Yakubu Yoewsepalpa kedha, 'Sepal nginu ukasar garkaz kazi Aykupithunu ngawal na kazi mamoemoedhin, ngay wagel kay koepa ngapa miyaydhin, sepal ngaw kazi matha kedha, Rewbenaw Simiyonaw midh nanga. ⁶ Nginu bangal nanga dhuray kazil nanga thana bangal ngaw kazil lawnga, thanamun aykuyk ngawngu lawnga, thana bangal mura zapul gasamipu Epelemaw Manasew mulingu nginu ukasar kazingu. ⁷ Ngath kedha zoenguz kedha aympa nginu apu Reysoel. Ngaw koerkak badh mina koeyza nadh Kanananu muwasidhin Eprathapa amadhan, ngoey nanga Mesopoetaymiyangu. Ngath nan sina moerama thayadhin Eprathapa yabugudanu pasinu.'*

---

* **48:7** Kayb Epratha kedha thoeraypa *Bethliyam*.

Yakubu nuydh Yoewsepan kazi imamoedhin

⁸ Nuydh na Yakubu Yoewsepan kazi imamoedhin, nuy yapupoeymbaydhin kedha, 'Ipal ngawal?'

⁹ Yoewsepa kedha, 'Sepal ngaw garkaz kazi Awgadhan ngawal ngayapa Aykupithunu mamamoedhin nanga.'

Yakubu kedha, 'Ngapa ngayapa palay mamamoeriw nakay ngath palamulpa woenab poeybaypa.'

¹⁰ Yakubu zapul moegina yawaymoeypu minguz kedha nuy mina kay thathi nubepa matha ngoedhagidh lawnga balbayginga imaypa. Yoewsepa kalanu palay Yakubulpa mamamoedhin, nuy Yakubu palay gudthapaman. ¹¹ Yakubu kedha Yoewsepala, 'Kazi, ina waza kulay koey koerkak badhalnga; ngayapa kedha, ngath nginu paru lak imayginga. Kayib nanga matha nginu paru lawnga. Awgadhaw sib wanan ngayapa kedha, ngath nginu kaziw paru imamoemoenu.' ¹² Palay garkaz palamun popuya pasinu kaday siyamar, kalanu Yoewsepa palay adhapa maman a kuyk patidan apasin Yakubulpa, paru boeradhoerapa mulupa.

¹³⁻¹⁴ Nuydh Yoewsepa ngapa yoelpamoedhin nungu ukasar kazi palamun maykuykuya. Wa, kuykuyg waza Manase Yakubun getha doegamoenu, a kuthayg Epelema boedha doegamoenu. Kasa kay kedha Yakubu nungu geth wardh wanamoedhin; kuthaygiya nungu geth adoegam geth kuykunu a kuykuygiya boedha doegam geth kuykunu wanamoedhin.

Kalanu Yakubu woenab poeybadhin Yoewsepalpa a kazipa nungu

¹⁵ Kalanu nuydh Yakubu Yoewsepalpa woenab poeybadhin kedha,

'Abraman a Isakan Awgadh ngi palamun thawmayzi Awgadh,

woenab poeybaw palbi kazipa!

Awgadh, ngoena ngadh nubi goeygipa gethiya yoelpadhin

woenab poeybaw palamulpa.

¹⁶ Angela, ngoena ngadh nanga mura wati mathamayl zoenguz

gudaz puydhadhin woenab poeybaw palamulpa.

Lak bangal ngaw nel a ngaw thathiw nel,

Abraman a Isakan ngaru bal pawpa gethawoeyaypu palay.

A lak bangal palay koeyma kazilayg a palamun kaziw kazi.'

¹⁷ Yoewsepa nanga imadhin kedha nungu thathiw getha doegam geth Epelemaniya kuykunu, nuy ubigasidhin. Nuydh nungu thathiw geth adhapa moeypa madhin Manasen kuykupa. ¹⁸ Nuy Yakubulpa kedha, 'Bab kedha lawnga, senaw kuykuyg kazi nungu kuykunu nginu getha doegam geth wanar.'

¹⁹ Nungu thathi ubigasidhin kedha mulaydhin, 'Ngaw kazi, ngay ngulayg. Manasen kaziw kaziw bangal koey garsar, kasa kay kedha nungu kuthaygaw bangal lak koeyma Manaseniya, nungu kaziw kaziw bangal wara koey goegath.'

²⁰ Yakubu woenab poeybadhin palamulpa senabi goeyginu, a kedha mulaydhin, 'Isoereylaw buway bangal ngipel nel tharempu thana bangal na woenabaw ya umamoeypu kedha, "Awgadhan bangal ngithamulpa lak koey woenab poeybane kedha, Epelema Manasew midh nanga." ' Wa, nuydh Isoereyl kedha kuniya aymoedhin, nuydh kuthayg kulay madhin; Eplema kulay Manase wagel.

²¹ Kalanu Yakubu Yoewsepalpa kedha mulaydhin, 'Ngidh ngoena iman, ngaw um mina amadhan, kasa Awgadh bangal ngibiya kalmel a ngin bangal lak kuniya manine nginu thathiw thathiw lagoepa. ²² Sena ngibepa, nginu tukuy-pal lawnga ngath madhin Sekoem, koey ayde lag ngath madhin Amoraythalgoengu ngaw kuyay thurikan a gagay thayakan.'

49

Yakubun moeygoepa yangukudul

¹ Yakubu mura nungu garkaz kazil garwoeydhamoeydhin a kedha mulaydhin, 'Ayawal ngapa ngayapa gamupa. Ngay ngithamulpa mulepa, kalaw goeyginu bangal midh na paru zapul aymoeypu ngithamulpa, a ngithamun kaziw kazipa.' ² Nungu Yakubun wara nel Isoereyl. Nuy kedha nungu garkaz kazipa, 'Kuruspagemiw ngaw yapa, ngay ngithamun thathi Isoereyl.' Nuydh thanamulpa moeygoepa yawadhan aymar yaynanob kedha,

Rewben

³ ‘Rewben, ngi ngaw kuykuy kazi a ngi ngaw magaw, ngaw koeykoeayne niyaypa yoelpay kazi. Ngi mura gimal nginu tukuypiya, nginu magaw koeyza, a nginu woeydhumoeypu. ⁴ Ngi ngoedhe koey woerngu woeyay baw lagiya mura, kasa kay kedha nginu kupay bangal mamu mina lawnga nginu tukuypiya gimal. Minguz kedha, ngidh koey wati pawa aymoedhin ngaw za-
gethaw yoepkaziya; yoepkaz nga nanga lak kedha ngaw ipi. Ngidh nginu thathiw uthuy lag sagul paladhin, mina apasinginga.’

Simiyon a Lebi

⁵ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, ‘Simiyon a Lebi ngipel mina tukuyap kazi, ngipel matha kedha koey magawlna, ngipeniya nanga ngipen koewbu rugal niyaypa. ⁶ Kasa kay kedha, ngayapa ngipeniya puzipa lawnga. Ngayapa kedha ngoedhal ya umaynu puzipa lawnga ngipeniya, ngipel mabayg thabukirin uma mathampa, a wara thonara garkaz kow ngipel kasa nuyn nuthaypa thatha uma mathamaypa. ⁷ Wati za bal mangedhe ngipen thabukirinu. Ngipel waza mina silamaylayg,* mina koey silamaypa nagaylayg. Ngipel koerkak badhoegig. Ngath bangal ngipel sigaw gud wanamoene ngipen mabaygiya, mura Isoereylalgiya.’

Yudha

---

* **49:7** Zenesis 34:30 a Mathayu 26.52 geth tidi: *mabaygan ngaya nanga thurik gethan gasampa, thana thanamun um gasampa kuyk senaw thurik.*

⁸ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Yudha, nginu tukuypan bangal ngin thawmayparu, kedha zoenguz ngi nginu thabukiriw mabaygiya kasa mabadh ulaypa. Ngidh thana mabar bal gasamoeypa. Nginu tukuypal bangal ngibiya parunu bangal kuykul pathidhamoeypu. ⁹ Ngi ngoedhe kobris ayngu aygudaw mabayg koey magawlnga ngoedhe loeyon. Silamay kalanu ngi nginu lagoepa kuniya tidiz a ngoenapudiz. Ngi ngoedhe loeyon nge, kobris aygudaw ayngu kalanu, koey akalnga nginu ngoenapudhayngu gegeyadh maythayle.

¹⁰ 'Wa, ngi Yudha ngibepa, nginu buwaypa bangal Peron rugapa oengaypa, nginu kaziw kazin bangal gethiya yoelpaypu a minampu. Lagan bangal ngi a nginu kaziw kazipa bangal modhabiya mayparu, ngithamulpa kapu asin a koerngayl kawra manin parunu, kurusipa bangal mina kupu mabayg mangedhe, kedha mopakuyku zapa oengaypa. ¹¹ Ngi a nginu buway koey aydeg zapulayg bangal, ngoedhe kedha ngidh nginu tetel uruy donki goereypaw puy kuykunu yatharan, mina kapu goereypaw puy. Ngidh nginu rugal kulka gamul umal ngukin goereypaw ikaynu garwalgamoeypa. ¹² A nginu mabaygal bangal mina kapu ngoedhal-mayl toedipu, koey gamul dhangalmayl bangal koey susu ikay woeningu a umal ngukingu kubikub purkalmayl.'

Zeboelon

¹³ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Zeboelon bangal malu buwadhoenu ni-

paru. Nginu buway nanga thana bangal mina koey butaw zagethalgal. Thanamun butaw anga thoeய lagal koeygarsar kurusipa Saydon.'

Isakar

¹⁴ 'Isakar ngi matha ngoedhagidh lawnga donkiya; donki nge bangal zagethan meparu, Isakar ngi kasa gamu goegadhin apiya yoewipa, nginu zagethaw ruganu dhadhal. ¹⁵ Kurusipa ngidh iman kedha, "Ina kay mina kapu ngoena pudhay lag." Boeradhar mina kapu ngoedhalnga, mura ubilmaypa ngibiya aymaypa sethabi boeradharoenu, kasa kay kedha ngithamun buway gamul koey goegadhimayl zagethoepa aymoeypa. Kurusipa bangal ngitha wara mabaygaw mapu zagethaw mabaygal aymoeyne.'

Dan

¹⁶ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Dan, nginu nel muynu kedha, "minamay mabayg". Nginu kaziw kazingu bangal ngulayg thanamun mabayg zoeyzi neydhay, matha kedha mura Isoereylaw buway midh nanga. ¹⁷ Ngi a nginu buway bangal ngoedhe thithur thabudh yabugudoenu pasinu thura nagemipu, ngithamun thabukiriw mabaygoengu gumi mangayle. Ngitha ngoedhe nge thithur thabul ngithamun thabukiriw mabaygaw osanu pukukoenu thoeýdhemipa, mamu nuy thabukiriw mabayg osangu adhathayan.'

¹⁸ Kalanu Isoereyalan thoeýthupoegay Awgadhoepa kedha, 'Kuykulnga, ngidh gar ngoena ibupudhar, a mura zapul thow palar, ngath kasa ngi ugaypa.'

Gad

19 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Gad, nginu buway nanga bupaw mabaygan bangal mathampu, kasa kedha nginu buwayn bangal thana wagel wakaypu mathamoeypa.'

Aser

20 'Aser, nginu buway boeradharan bangal, ayboedhaw thonara koey aykapulnga. Sethabi aydel bangal matha ngoedhagidh mopakuykupa.'

Napathoelay

21 'Napathoelay nginu buway bangal ngoedhe diyadh, kasa kobigadh wamayipu, matha wamenalnga wadha wadhagampa wamayipu, a thanamun kazil lak kedha kapu gamulmayl.'

Yoewsepa

22 Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Yoewsepa, nginu buway bangal kapu puy koewsal tham, ngukinu pasinu. ²³⁻²⁶ Nginu thabukiriw mabaygal bangal ngitha mina gegeyadh mathamoeypu, kasa kay kedha thana bangal ngitha yan wakaypu gagay thayakaw poegaypa. Minguz kedha, ngithamun thabukiriw mabaygal ngapa nanga ngithamun gethal mina soersimayginga thayakal tadimaypa, a Isoereylan Awgadh, ngaw Awgadh nuydh ngitha magaw palepa. Nuydh ngithamulpa mura mina zapul poeybepa, matha kedha mamuy danal poethay mabayg nungu mamuy danal pathepu. Minguz kedha nuy adhapudhay woenabal a poerapoeral Awgadh ngoedhe kedha kula. Nuydh poeybaypa ari nguki a matha

kedha boeradharaw nguki. A woenab kalmel mura tetel uruya a ngithamun kaziya. Mura za senawbi, ngithamuniya mura gugu ubidh thoeyayinga padal, poelawal, a aypuykoewsal. Ngaw mina ubi kedha, mura itha bangal thabi mina zapul, woenab bangal Yoewsepan kuykoenu, kedha zoenguz Awgadhan nuyn mina adhapa thamadhin nungu tukuyypoengu. Awgadh nubiya parunu geth wanadhin.'

Benzoeman

²⁷ Isoereyl matha umepu nungu mura garkaz kazipa, 'Benzoeman mina bathaynga kurusipa kut, ngi ngoedhe kedha kobris ayngu aygudaw mabayg, koey magawlnga ngoedhe aygudal umay, ngoedhe woelp.'

²⁸ Itha thabi nelay gimal nanga thana Isoereylaw twaylob buway kuykul, a itha thabi kapu yangukudul nanga thanamun thathi Isoereyl thanamulpa yaynanob umay umapa moeygoepa.

Isoereyl nungu kuth a nungu moerama thoeyay

²⁹ Kalanu Isoereyl nungu twaylob garkazipa kedha mulaydhin, 'Wa, ngaw mabaw thonar gasaman. Ngay sipa ngaw thathiw thathipa garwoeydhamoeyne bangal. Ngitha bangal ngoena sakaynu muynu wanane, ngaw thathil ngalaga nanga Epronan boeradhoernu, Ithalayg. ³⁰ Ngitha ngulaygal kedha, Makpela wara lagaw nel sey Mamrenu, Kanananu muynu,

ngalpan thathiw thathin ngalaga nanga boeradhar barpudhadhin,† ngalpan umagamupa moerampa thoeyaypa.

³¹ *‘Thana Abrama,‡ nungu ipi Seray, Isaka, nungu ipi Rebeka, a matha kedha ngath sey wanadhin ngithamun apu Leya. ³² Senabi boeradhar a sakay si Ithangu barpudayinga. Ngitha bangal ngoena sew moerama thoeyane.’ ³³ Nuy yanu kalanu, nuy lak apiya yoewnadhin urapumayn, nuydh muwasidhin.

50

Yoewsepan may koeyza nungu thathipa

¹ Nuydh nanga Yoewsepa imadhin kedha Yakubu muwasin nuy kasa mura nungu thathiya gimiya maylmayl pudhaydhin paruya, nuyn gud thapamar. ² Kalanu Yoewsepa nungu zagithaw mabaygoepa mulaydhin, nungu thathiw gamupa danal poethaypa. ³ Poti goeygilnga thana danal pathadhin. Aykupithulgan sebenti goeygipa koerkak badh gasamoedhin. ⁴ Koerkak boedhaw thonar nanga muwasidhin Yoewsepa kalanu Peron zagethaw mabaygoepa mulaydhin, ‘Ngay gar yoewdhiz ngithamuniya in nubi yangukudupa Perolpa mariw. ⁵ Ngaw thathiw nanga um amadhan aymaydhin nuydh ngoena mina yoepa mulaypa madhin, ngath bangal nuyn Kanananu moerama thayane nuydh ngalaga nanga boeradhar barpudoedhin. Ngaw

---

† 49:30 Abrama nuydh boeradhar barpudhadhin, wara Zenesis 23.3-20 geth tidi. ‡ 49:31 Abraman kuth, wara Zenesis 25.9-10 geth tidi.

gar yoewdhiz ngoena pawayaw ngaw thathiw gamupa moerama thoeyappa, a ngay bal kalanu lak boey kuniya.'

⁶ Nuy Pero kedha mulaydhin, 'Wa uzar a nginu thathiw gamu moerama thayar, ngi midh nanga umepa.' ⁷ Kalanu gar nuydh Yoewsepa nungu thathi moerama thayadhin mura Aykupithu kuyku mabaygal asimoeydhin Yoewsepaniya. ⁸ Yoewsepan mabaygal a nungu tukuypal a mura nungu thathiw kaziw kazil asimoeydhin. Matha moegina koezil yawaygal, a tetel uruyl kawal a mamuyl kuniya yawaygal Goseninu. ⁹ Mabaygal kedha osanu, a sigangaraw mabaw zapunu memayidhin, Yoewsepaniya mabayg mina kay garsar senawbi thonara.

¹⁰ Thana nanga ngapa si na mangemidhin kunaw zagethaw lag, Athadhoenu sager doegamunu, Yuridhaw Koesanu, thana mina gegeyadh koerkak badh gasamoedhin, a mina kay gima may mar. Kalanu Yoewsepa si maywoedhay ay aymoedhin seben goeygilnga. ¹¹ Thana nanga Kananaw mabaygan imadhin kedha Aykupithulgan maywoedhay ay aymar Athadhoenu, thana kedha mulemidhin. 'Sena thana mina kay ridha maywoedhay ay aympa!' Nan senawbi lag kedha zoenguz kedha tharadhin Abel Mizraym.

¹² Yakubun kazin kalanu thanamun thathiw yawoedhayzimaya thayamidhin. ¹³ Thana nungu gamu madhin Kananapa a kulaw sakaynu muynu wanadhin Makpelanu sager doegamunu Mamrenu, Abrama mi boeradhar na Ebronalngu barpudoedhin, Ithalayg. ¹⁴ Thana nanga Yakubun gamu moerama thayadhin kalanu

thana mina mura Yoewsepaniya kuniya asimoeydhin Aykupithupa a Yoewsepan tukuypal, a setha ngaya nanga asimoeydhin.

Yoewsepa nungu tukuypal lak mina ridha yadu mamaydhin

¹⁵ Thanamun thathiw umaw kaliya nanga, thana Yoewsepan tukuypal kedha memayidhin, 'Ngalpa bangal midh paru, Yoewsepa bangal nanga ngalpalpa matha wati igalayg muledhe bal, ngalpalpa nubepa kuniya modhabiya moeypa mura, ngalpa nubepa mi gegeyadh nanga aymoedhin?' ¹⁶ Senabi kaliya thana Yoewsepalpa kedha ya madhin, 'Wagel ngalpan thathi mulupa, ¹⁷ nuy kulay mulaydhin ngoeymulpa kedha, "Ngitha bangal nubiya yoewdemine gud pawayar sena ngithamun gegeyadh kedha, ngidh gar nginu tukuypaw gegeyadh gud woeyamar thanamulpa." Wa, sena mina ngoeymun gegeyadh, ngoey nginu thathiw Awgadhaw zagethaw mabaygan aymoedhin.' Nuydh na Yoewsepa thanamun yangukudu gasamoedhin nanga kasa may.

¹⁸ Kalanu thana nungu tukuypal lak thanamun geth kuykul patidamoeyr Yoewsepalpa parunu kedha yaday, 'Itha ngoey ngibiya parunu ngoedhe nginu zagethaw mabaygal.'

¹⁹ Kasa kedha Yoewsepa thanamulpa kedha mulaydhin, 'Akan maygi, ngayapa ngaw geth Awgadhiya kulay thoyaypa lawnga. ²⁰ Ngitha ngoena wati doegamuya buwayl thayadhin, kasa Awgadhan nan senabi wati doegam buwayl thoyay mina doegamuya, buwayl thayadhin

mabaygaw igililmaypa kay kuthal poelaypa kayb ngaya nanga igililmayl. Minguz kedha, kulay za midh paru nanga aymaydhin. ²¹ Ngithamulpa wara zaginga aka goesamoeypa, ngath bangal ngitha a ngithamun kaziw kazil bangal danal pathepu.’ Kalanu nuydh thana lak mina yadu mamaydhin balbayginga, a gabu yadu mamaydhin. Setha yadu nuydh thanamun ngoenakapul thamamoeydhin.

Yoewsepan kuthaw thonar

²² Yoewsepa a nungu kazil a nungu kaziw kazil Aykupithunu memayipu, nungu nanga kuthaw thonar gasamoedhin nungu sethabi thonara wathal mura urapu hundred ten. ²³ Nuy Yoewsepa igililnga memaparuru kurusipa nuydh Epliyaman kazil a ngepal imaydhin, a wara nuydh Makayan kazil imaydhin. Nuy Maka waza Manasen kazi.

²⁴ Nuy kedha nungu tukuypoepa, ‘Ngaw um mina amadhan, Awgadhan bangal ngitha danal pathepu, a nuydh bangal ngitha adhapa yoepamoeyne koezi sena ngalaga lag sey yadupalgadhin Abramalpa, Isakalpa, a Yakubulpa.’

²⁵ Kalanu Yoewsepa yapu poeybaydhin mabaygoepa kedha, ‘Ngayapa mulemiw, ngitha bangal Awgadhan yoelapidhe sethabi lagoepa, ngitha bangal ngaw gamu manine a ngithamuniya kalmel?’

²⁶ Wa, thonar gasamoedhin Yoewsepa muwasidhin Aykupithunu sethabi thonara nungu wathal urapu andred ten, thana nungu

gumu both pathadhin a kobeniw muynu
wanadhin.*

---

* **50:26** Thanamun gamu pini wakashul koey zapul Aykupithunu.

Minar Poelayzimayl
Bible portions in the Kala Lagaw language of Torres
Strait, Australia

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators

Language: Kala Lagaw (Kala Lagaw Ya)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

10d4fb7f-25e7-5ff4-bc73-ba235b9172fa